

**SELVITYS LUKIOKOULUTUKSEN ERI-
TYISEN KOULUTUSTEHTÄVÄN JA
SIIHEN SISÄLTYVÄN VALTAKUN-
NALLISEN KEHITTÄMISTEHTÄVÄN
TOTEUTUKSESTA**

08/2024

Sisällys

TIIVISTELMÄ.....	3
SAMMANFATTNING	4
SUMMARY	6
1 JOHDANTO.....	8
1.1 TAUSTA, TAVOITTEET JA SELVITYKSEN KOHDE	8
1.2 MENETELMÄT JA AINEISTOT	10
2 LUKIOKOULUTUKSEN ERITYISET KOULUTUSTEHTÄVÄT	13
2.1 LUKIOIDEN ERITYISET KOULUTUSTEHTÄVÄT: TAUSTA, RAHOITUS JA LAINSÄÄDÄNTÖ	13
2.2 ERITYISEN KOULUTUSTEHTÄVÄN LUKIO-OPETUKSEN TILASTOJA	23
3 ERITYISTEN KOULUTUSTEHTÄVIEN ONNISTUMINEN	32
3.1 TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	32
3.1.1 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijat.....	33
3.1.2 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstö	40
3.1.3 Koulutuksen järjestäjät.....	43
3.1.4 Muiden lukioiden vastaajat.....	45
3.2 LISÄARVO OPETUKSESTA	46
3.2.1 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijat.....	46
3.2.2 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstö	62
3.2.3 Koulutuksen järjestäjät.....	67
3.2.4 Muiden lukioiden vastaajat.....	68
3.3 ALUEELLISUUS	70
3.3.1 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijat.....	70
3.3.2 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstö	70
3.3.3 Koulutuksen järjestäjät.....	71
3.3.4 Muiden lukioiden vastaajat.....	71
4 VALTAKUNNALLISET KEHITTÄMISTEHTÄVÄT	72
4.1 VALTAKUNNALLISTEN KEHITTÄMISTEHTÄVIEN KUVAUS.....	72
4.2 HYVIEN KÄYTÄNTÖJEN LEVITTÄMINEN	77
4.2.1 Opetus- ja ohjaushenkilöstö	77
4.2.2 Koulutuksen järjestäjät.....	79
4.2.3 Muut lukiot.....	79
4.3 YHTEISTYÖN EDISTÄMINEN.....	80
4.3.1 Opetus- ja ohjaushenkilöstö	80
4.3.2 Koulutuksen järjestäjät & muut lukiot.....	82
4.4 YHTEENVETO: VALTAKUNNALLISTEN KEHITTÄMISTEHTÄVIEN TOTEUTUMINEN	83
5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	86
5.1. JOHTOPÄÄTÖKSET	86
5.2. SUOSITUKSET.....	88
5.2. POHDINTA JA JATKOSELVITYSAIHEET	90
6 LÄHTEET.....	91
7 LIITTEET.....	92

Tiivistelmä

Tämän selvityksen aiheena on ollut erityinen koulutustehtävä ja siihen liittyvän valtakunnallinen kehittämistehtävä. Selvitys toteutettiin yhdistämällä laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Tiedonkeruu koostui tausta-analyysistä, tilastotarkastelusta, haastatteluista, sähköisestä kyselystä sekä validointityöpajasta. Tilastotarkastelussa käytettiin Opetushallituksen Vipunen-tilastoja ja Koski-tietovarantoa. Haastattelut jaettiin eri kohderyhmille, ja sähköinen kyselytutkimus suunnattiin erityisen koulutustehtävän lukioiden eri vastaajaryhmille suomeksi, ruotsiksi ja opiskelijoiden osalta myös englanniksi.

Selvityksessä tarkasteltiin erityisen koulutustehtävän onnistumista tavoitteiden toteutumisen, opetuksen lisäarvon ja alueellisuuden näkökulmista. Jokaisen teeman osalta tarkasteltiin erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijoiden, opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä koulutuksen järjestäjien näkökulmia. Lisäksi aineistoa täydennettiin muiden lukioiden vastaajien aineistolla erityisesti valtakunnallisten kehittämistehtävien osalta. Opiskelijoille suunnattuun kyselyyn saatiin 7587 vastausta erityisen koulutustehtävän lukioista, opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselyyn 808 vastausta ja koulutusten järjestäjien kyselyyn 65 vastausta. Muiden lukioiden kyselyyn vastasi 130 henkilöä. Lisäksi toteutettiin 20 taustahaastattelua (38 henkilöä), 4 täydentävää haastattelua (8 henkilöä) ja 5 lukiovierailua (14 henkilöstön edustajaa). Yhteensä aineistoa kerättiin 8650 henkilöltä.

Kokonaisuudessa selvityksen tulokset ovat myönteisiä. Kansallinen osaamisvaranto on vahvistunut ja erityistä osaamista on edistetty menestyksekkääsi. Hyödyt ulottuvat myös erityisen koulutustehtävän lukioiden yleislinjan opiskelijoille. Kaksoisura-ajattelu mahdollistuu niillä aloilla, joilla sen toivotaankin mahdollistuvan. Opiskelijoille tarjotaan runsaasti erilaisia vaikuttamismahdollisuuksia sekä opetukseen että opiskelijoita koskeviin asioihin liittyen. Opetuksen lisäarvo muodostuu joustavuudesta ja mahdollisuudesta syventyä sekä määrällisesti että laadullisesti erityistehtäväkohtaisiin opintoihin. Opetus vahvistaa opiskelijoiden valmiuksia jatko-opintoihin ja erilaisille urapoluille, erityisestä koulutustehtävästä riippumatta. Erityisen koulutustehtävän lukiot tekevät arvokkaaksi koettua kehittämistyötä omalla erityisalallaan sekä omissa verkostoissaan. Erityisten koulutustehtävien alueellinen kattavuus sekä maantieteellisesti että erityistehtäväkohtaisesti on kuultujen kohderyhmien näkemysten mukaan yleisesti riittävän hyvällä tasolla. Valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutuksessa on onnistuttu vaihtelevasti. Valtakunnallisten kehittämistehtävien toiminnasta ja sisällöistä tiedottaminen ja viestintä ei ole riittävällä tasolla tavoittanut kaikkia kohderyhmiä, joille toiminta on suunnattu. Valtakunnallisia kehittämistehtäviä on koulutustehtävittäin edistetty ja tehtäville on perustettu verkostot, mutta kehittämistehtävien toteutuksessa on joiltain osin parannettavaa.

Selvityksen pohjalta laadittiin suosituksia. Valtakunnallisen kehittämistehtävän vaikuttavuutta voitaisiin parantaa luomalla erityistehtäväkohtaisia kehittämisstrategioita, vahvistamalla hyviä käytänteitä sekä kehittämällä viestintää. Yhteistyötä työelämän ja korkeakoulujen kanssa tulisi lisätä ja systematisoida. Lisäksi muiden oppiaineiden opettajien osallistamista ja oppiainerajat ylittävää yhteistyötä tulisi vahvistaa. Kehittämistehtävien verkostojen vahvistaminen voisi tuoda järjestelmästä enemmän hyötyjä.

Selvityksen toteutti Owl Group Oy tammikuun 2024 ja elokuun 2024 välisenä aikana opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiantona.

Sammanfattning

Den här utredningen handlar om gymnasieutbildningens särskilda utbildningsuppgifter och de riksomfattande utvecklingsuppgifter som ingår i dem. Utredningen genomfördes genom en kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder. Datainsamlingen bestod av en bakgrundsanalys, en statistisk analys, intervjuer, en elektronisk enkät samt en valideringsworkshop. I den statistiska analysen utnyttjades Utbildningsstyrelsens statistiktjänst Vipunen och informationsresurs Koski. Intervjuer genomfördes med olika målgrupper, och den elektroniska enkätundersökningen var riktad till olika respondentgrupper på gymnasier med en särskild utbildningsuppgift. Enkäten kunde besvaras på finska och svenska, och studerandena kunde även svara på engelska.

I utredningen bedömdes huruvida de särskilda utbildningsuppgifterna lyckats med tanke på måluppfyllelse, pedagogiskt mervärde och ett regionalt perspektiv. Varje tema granskades ur perspektivet av studerandena och undervisnings- och handledningspersonalen på gymnasier med en särskild utbildningsuppgift samt ur utbildningsanordnarnas perspektiv. Därutöver kompletterades materialet med material från respondenter på andra gymnasier, i synnerhet när det gäller de riksomfattande utvecklingsuppgifterna. Enkäten som var riktad till studerande besvarades av 7587 respondenter från gymnasier med en särskild utbildningsuppgift, enkäten till undervisnings- och handledningspersonal av 808 respondenter och enkäten till utbildningsanordnare av 65 respondenter. Enkäten till övriga gymnasier besvarades av 130 personer. Dessutom gjordes 20 bakgrundsintervjuer (38 personer), 4 kompletterande intervjuer (8 personer) och 5 gymnasiebesök (14 representanter för personalen). Sammanlagt samlades material från 8650 personer.

I det stora hela är utredningsresultaten positiva. Den nationella kompetensresursen har stärkts och särskild kompetens har främjats framgångsrikt. Fördelarna sträcker sig även till studerandena på allmänna linjen på gymnasier med en särskild utbildningsuppgift. Dubbelkarriärtänk möjliggörs inom branscher där förhoppningen är att det möjliggörs. Studerandena erbjuds en hel del olika möjligheter att påverka i frågor som gäller både undervisningen och studerandena själva. Det pedagogiska mervärdet består i flexibilitet och en möjlighet att både kvantitativt och kvalitativt fördjupa sig i studier inom området för den särskilda utbildningsuppgiften. Undervisningen främjar studerandenas förutsättningar för fortsatta studier och olika karriärvägar, oberoende av särskilda utbildningsuppgifter. Gymnasier med en särskild utbildningsuppgift gör ett utvecklingsarbete inom sitt specialområde och sina nätverk som upplevs som värdefullt. De målgrupper som intervjuades anser att den regionala täckningen av särskilda utbildningsuppgifter ligger på en tillräckligt bra nivå, både geografiskt och med tanke på de olika särskilda utbildningsuppgifterna. Informationen och kommunikationen om de riksomfattande utvecklingsuppgifternas verksamhet och innehåll har inte i tillräckligt stor utsträckning nått ut till alla målgrupper som verksamheten är riktad till. De olika riksomfattande utvecklingsuppgifterna har främjats, och det har inrättats nätverk för dem, men genomförandet av utvecklingsuppgifterna kunde till vissa delar bli bättre.

Det utarbetades rekommendationer utifrån utredningen. Effektiviteten av de riksomfattande utvecklingsuppgifterna skulle kunna ökas genom att skapa en utvecklingsstrategi för varje särskild uppgift, genom att stärka god praxis samt genom att utveckla kommunikationen. Samarbetet med arbetslivet och högskolorna borde utökas och göras mer systematiskt. Dessutom borde lärarna i andra ämnen

engageras mer och samarbetet över ämnesgränserna stärkas. Förstärkta nätverk för de olika utvecklingsuppgifterna skulle kunna bidra till att systemet ger flera fördelar.

Utredningen genomfördes av Owal Group Oy mellan januari 2024 och augusti 2024 på uppdrag av undervisnings- och kulturministeriet.

Summary

The topic of this report has been the specific educational mission of upper secondary school education as well as the national development duty associated with it. The report was carried out through a combination of qualitative and quantitative methods. Data acquisition consisted of background analysis, statistics analysis, interviews, an e-survey as well as a validation workshop. Finnish National Agency for Education's Vipunen statistics and Koski database were used as a basis for the statistics analysis. The interviews were divided between various focus groups while the e-survey was directed at different respondent groups at upper secondary schools with a specific educational mission in both Finnish and Swedish, and in case of some students, English as well.

The report examined the specific educational mission's success when it comes to realising its goals, adding value to teaching as well as regionality. With each theme, the focus was on the perspectives of students, staff and education providers of upper secondary schools with a specific educational mission. The material was also complemented with responses collected from other upper secondary schools, especially regarding the national development duty. The student-specific survey resulted in a total of 7587 responses from students at upper secondary schools with a specific educational mission, while the survey directed at school staff yielded a total of 808 responses and the survey directed at education providers produced 65 responses. A total of 130 people responded to the survey directed at other upper secondary schools. Additionally, the report consisted of a total of 20 background interviews (38 people), 4 complementary interviews (8 people) and five visits to an upper secondary school (14 staff members). All in all, a total of 8650 people contributed to the acquisition of the material.

The overall results of the report are positive. The national competency reserve has deepened while special expertise has been promoted successfully. Students at upper secondary schools with a specific educational mission are also benefitting from this. The idea of a double career becomes a possibility in sectors where this is the desired outcome. Students are being provided with various ways of influencing both teaching and matters related to the students themselves. The added value to teaching is made up by flexibility and the option to focus on studies related to special tasks, both qualitatively and quantitatively. Regardless of its specific educational mission, teaching prepares students for further studies and various career paths. Upper secondary schools with a specific educational mission are carrying out valuable development work within their respective fields of expertise and networks. According to the focus groups, the regional coverage of specific educational missions is generally sufficient when it comes to geography and special tasks. The implementation of the national development duty has seen varying levels of success. The communication regarding the national development duty and its operations has not reached all of its focus groups as comprehensively as it should have. While the national development duties have been promoted and issued with specific networks, there's still some room for improvement when it comes to the actual implementation of these development duties.

Some recommendations were issued based on the report. The effectiveness of the national development duty could be improved by creating task-specific development strategies, bolstering good practices and developing communications. Collaboration between working life and higher education facilities should be increased and organised further. Moreover, the participation of teachers of other subjects and cross-

subject collaboration should be increased. Strengthening the networks of development duties might result in more benefits from the system.

Commissioned by the Ministry of Education and Culture, the survey was carried out by Owal Group Oy between January 2024 and August 2024.

1 Johdanto

Luvussa käsitellään selvityksen tausta, tavoitteet ja selvityksen kohde, menetelmät ja aineistot. Tarkempi selvityksen kohteen kuvaus on luvussa 2.

1.1 Tausta, tavoitteet ja selvityksen kohde

Toteutetun selvityksen tavoitteena oli arvioida, miten lukiokoulutuksen erityiset koulutustehtävät ja valtakunnalliset kehittämistehtävät toimivat, ja millaisia vaikutuksia niillä on osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen. Selvityksessä arvioitiin, miten kyseiset tehtävät toimivat lainsäädännön tavoitteiden valossa: mitä lainsäädännössä tavoitellaan ja mikä erityisten koulutustehtävien ja valtakunnallisten kehittämistehtävien rooli on koulutusjärjestelmässä. Erityisiä koulutustehtäviä ja valtakunnallisia kehittämistehtäviä tarkasteltiin erikseen. Selvityksen perusteella arvioidaan tarvittavia kehittämis- ja muutostarpeita.

Koulutuksen järjestäjälle voidaan lukiokoulutuksen järjestämisluvassa määrätä erityinen koulutustehtävä, joka antaa oikeuden poiketa lukiokoulutuksen valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa koskevasta asetuksesta järjestämisluvassa määritellyllä tavoin. Erityisiä koulutustehtäviä ovat esimerkiksi jonkin oppiaineen tai aineiden erityinen painotus kuten kuvataide, ilmaisutaito, urheilu tai vieraskielinen opetus. Erityinen koulutustehtävä tähtää ylioppilastutkinnosta annetun lain 25 §:ssä tarkoitetun ylioppilastutkintoa tasoltaan vastaavan kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen. Kansainvälinen tutkinto, joka on saanut erityisen koulutustehtävän, on International Baccalaureate (IB). (Värri & Taipale 2015¹; Lukiolaki 714/2018, 6 §).

Lukion oppimäärä voi sisältää myös muita kuin valtioneuvoston asetuksella säädettyjä lukion tehtävään soveltuvia opintoja sen mukaan kuin koulutuksen järjestäjän opetussuunnitelmassa päättään, ja nämä opinnot ovat opiskelijalle valinnaisia (Lukiolaki, 714/2018 §11²). Nämä niin sanotut koulutuksen järjestäjän omat painotukset ovat erillisiä erityisen koulutustehtävän mukaisista painotuksista. Tässä selvityksessä tarkastellaan vain erityisen koulutustehtävän mukaista opetusta.

Selvitystä ohjaavat teemat ja kysymykset on eritelty taulukossa 1. Teemat ja kysymykset on johdettu lainsäädännössä määritellyistä erityisen koulutustehtävän myöntämisen edellytyksistä. Tarkastelussa on syytä huomioida, että selvityksen tavoitteena ei ole ollut toteuttaa toimijoiden välistä vertailua tai arvioida lukioiden onnistumista suhteessa toisiinsa. Selvityksessä erityisten koulutustehtävien painotuslinjojen välisten erojen esiintuomisen tarkoituksena on havainnollistaa erityisten koulutustehtävälinjien keskinäistä erilaisuutta. Erityisen koulutustehtävän roolia ja

¹ Taipale, A. & Värri, K. (2015). Erityisen koulutustehtävän asemaa lukiokoulutuksessa koskeva selvitys. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:9. Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-351-4>. Haettu 17.5.2024.

² Lukiolaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>

onnistumista arvioitaessa onkin syytä huomioida, että painotuslinjat eroavat merkittävästi toisistaan sekä sisällöllisesti (esim. oppiaineet suhteessa muihin painotuksiin) että rakenteellisesti (esim. lukiodien väliset verkostot ja pitkäjänteinen kehittämistyö suhteessa uudempiin kehittämistehtäviin).

Taulukko 1. Selvityksen teemat ja tutkimuskysymykset.

Tilastot
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Miten erityisen koulutustehtävän mukainen opetus näyttäytyy tilastotietojen valossa? Esimerkiksi: <ul style="list-style-type: none"> ○ Ensisijaiset erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa vuosittain aloittaneiden lukumäärät, ○ hakijat/aloittaneet eri opetuspainotuksittain, ○ omasta kunnasta valittujen osuus valituista, ○ painotetun opetuksen opiskeluaikojen pituudet, ○ valmistuneiden painotettujen opintojen määrä opintopisteinä, ja ○ lukion koko oppimäärän laajuus opintopisteinä.
Tavoitteiden toteutuminen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onko erityiselle koulutukselle asetetut tavoitteet toteutuneet: <ul style="list-style-type: none"> ○ Miten koulutukset ovat edistäneet erityistä osaamista ja vahvistaneet kansallista osaamisvarantoa? ○ Miten erityiset koulutustehtävät ovat mahdollistaneet opiskelijoille sovittua yhteen painotetun opetuksen ja lukio-opintojen vaateet (mm. ns. urheilijoiden kaksoisuran mahdollistuminen) sekä lisänneet opiskelijoiden edellytyksiä lukio-opinnoista suoriutumiseen? ○ vahvistaneet opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia heitä koskevilla asioilla sekä opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä?
Lisäarvo opetuksesta
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Millaista lisäarvoa opiskelijat ovat kokeneet olevan saamastaan opetuksesta, näkyykö se jatko-opinto- ja uravalinnoissa? ▪ Ovatko koulutuksen järjestäjät olleet valmiita suuntaamaan voimavaroja erityisestä koulutustehtävästä huolehtimiseen? Miten ovat toteutuneet henkilöstön kelpoisuudet, erityinen osaaminen ja riittävyys, tilojen, välineiden ja opetussuunnitelmien soveltuvuus, ja toiminnan kehittäminen?
Alueellisuus
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ovatko erityiset koulutustehtävät olleet luonteeltaan ennen kaikkea valtakunnallisia, alueellisia vai pelkästään paikallisia? ▪ Onko järjestäjäverkko ollut alueelliselta sijoittumiseltaan, opetuspainotuksiltaan ja kielellisesti (suomi/ruotsi) valtakunnallisesti kattava?
Hyvien käytäntöjen levittäminen ja yhteistyön edistäminen
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ovatko kehittämistehtävien omaajat onnistuneet kehittämään ja levittämään valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia pedagogiikkaan,

toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytänteitä sekä valtakunnallisesti vahvistamaan henkilöstön opetuksellisia valmiuksia ja osaamista?

- Ovatko kehittämistehtävän saaneet onnistuneet kehittämään ja edistämään koulutuksen järjestäjien ja muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä?

1.2 Menetelmät ja aineistot

Selvitys toteutettiin monimenetelmällisesti yhdistämällä laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Tiedonkeruu koostui aineistojen tausta-analyysistä, tilastotarkastelusta, asiantuntija- ja sidosryhmähaastatteluista, sähköisestä kyselystä sekä validointityöpajasta.

Tausta-analyysivaiheessa koottiin ja analysoitiin kaikki keskeiset tausta-aineistot, kuten aiemmat selvitykset sekä lainsäädäntötekstit aihetta koskien.

Tilastotarkastelussa hyödynnettiin Opetushallituksen tilastopalvelu Vipusen tietoja sekä erillistä poimintaa Koski-tietovarannosta. Tilastotarkastelun tavoitteena oli toteuttaa kuvaileva analyysi erityisen koulutustehtävän toteutumisesta koulutuspainotuksittain. Tilastotarkastelun toteuttamista vaikeutti tietojen saatavuus, sillä esimerkiksi painotettuja opintojen laajuutta ei ole mahdollista saada nykyisistä rekistereistä. Tarkasteltuja kysymyksiä olivat mm.

- ensisijaiset erityisen koulutustehtävän mukaiseen opetukseen vuosittain haakeutuneiden opiskelijoiden määrä,
- aloittaneiden opiskelijoiden lukumäärät,
- omasta kunnasta valittujen osuus valituista,
- painotetun opetuksen opiskeluaikojen pituudet,
- erityisen koulutustehtävän koulutuslinjoilta valmistuneiden opiskelijoiden opintojen laajuus.

Asiantuntijahaastattelututkimukset toteutettiin kolmessa osassa: taustahaastatteluina, lukiovierailujen yhteydessä sekä täydentävän tiedonkeruun haastatteluina. Tiedonkeruu jakautui eri kohderyhmiin, jotka tarkennettiin työn edetessä. Kohderyhmiä olivat valikoidut koulutuksen järjestäjien edustajat, hallinnon ja liittojen edustajat sekä oppilaitokset ja valikoidut korkeakoulut. Taustahaastatteluita toteutettiin yhteensä 20 ja haastatteluissa kuultiin yhteensä 38 henkilöä. Täydentäviä haastatteluita toteutettiin yhteensä 4 ja haastatteluissa kuultiin yhteensä 8 henkilöä. Lukiovierailuja toteutettiin yhteensä 5. Haastatteluihin osallistui yhteensä 14 henkilöstön edustajaa eri oppilaitoksista. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituina teemahaastatteluina.

Sähköinen kyselytutkimus toteutettiin laajamittaisena tiedonkeruuna koulutussisältöjen arvioinnin perustaksi. Kyselyt kohdennettiin kaikkien erityisen koulutustehtävän lukioiden 1) koulutuksen

järjestäjille, 2) opetushenkilöstölle ja 3) erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijoille, sekä vertailtavuuden vuoksi 4) muiden lukioiden koulutuksen järjestäjille. Kyselyt toteutettiin suomeksi, ruotsiksi ja kohdennetusti englanniksi (IB). Kyselyt toteutettiin helmi-maaliskuussa 2024.

Taulukko 2 Lukio-opiskelijoiden kyselyvastaajien taustatietoja.

Vastaajien määrä	Vastauskieli	Sukupuoli	Opetukseen osallistuminen	Yleisimmät vastaajien paikkakunnat
Yhteensä n=7587	Suomi, 94 % n=7142	Nainen 63 % Mies 32 %	Vastaajista hieman yli puolet 53 % opiskeli erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa ja 47 % yleislinjalla.	Helsinki 21 % Tampere 12 % Lahti 9 % Espoo 8 %
1. vuoden opiskelija 43 %	Englanti, 5,5 % n=418	Muu tai ei halua vastata 5 %		
2. vuoden opiskelija 42 %	Ruotsi 2,3 % n=176 Vastaajien joukossa oli myös saksaksi ja venäjäksi opiskelevia.			
3. vuoden opiskelija 14 %				
4. vuoden opiskelija 1 %				

Opiskelijoille suunnattuun kyselyyn saatiin yhteensä 7587 vastausta erityisen koulutustehtävän lukiosta, joille kysely kohdennettiin (Taulukko 2). Vastauksista 7142 saatiin suomeksi, 269 englanniksi ja 176 ruotsiksi. Näistä vastaajista 6940 ilmoitti opiskelukielekseen suomen kielen, 418 englannin kielen ja 176 ruotsin kielen. Muita opiskelukieliä olivat mm. saksa ja venäjä. Vastaajista 63 prosenttia edusti naisia ja 32 prosenttia miehiä. Vastaajista hieman yli puolet (53 %) opiskeli erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa ja loput (47 %) yleislinjalla. Eniten vastauksia saatiin Helsingistä (21 %), Tampereelta (12 %), Lahdesta (9 %) ja Espoosta (8 %). Vastaajista yhteensä 41 prosenttia tähtäsi ammatillaiseksi erityisen koulutustehtävän mukaiselle alalle. Kyselyn vastaajista 43 prosenttia oli 1. vuoden opiskelijoita, 42 prosenttia 2. vuoden opiskelijoita, 14 prosenttia 3. vuoden opiskelijoita ja yksi prosentti 4. vuoden opiskelijoita.

Opiskelijakyselyn vastausten edustavuutta tarkasteltiin erikseen kansallisesti. Opiskelijoille suunnattuun kyselyyn vastanneiden osuus on 5,9 prosenttia kaikista yleissivistävän lukiokoulutuksen opiskelijoista. Naisten osuus vastaajista oli 63 prosenttia, mikä on hieman enemmän kuin naisten osuus kaikista opiskelijoista (58 %). Alueellisesti Helsinki, Lahti ja Tampere olivat vastauksissa yliedustettuina. Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijamäärää erityisen koulutustehtävän

mukaan ei ole saatavissa lukuvuodelta 2023–2024, joten kyselyn kattavuutta ei ole mahdollista tarkastella tältä osin³.

Opetus- ja ohjaushenkilöstölle suunnattuun kyselyyn saatiin yhteensä 808 vastausta. Vastauksista 764 saatiin suomeksi, 33 ruotsiksi ja 11 englanniksi. Lähes kaikilla vastaajilla on pätevyys virkaan, jota hoitavat (98 %). Vastaajista 16 prosenttia ilmoitti, että heidän lukiossaan on vain erityisen koulutustehtävän opetuksen opiskelijoita, 84 prosenttia vastaajista ilmoitti lukiossa olevan sekä erityisen koulutustehtävän että yleislinjan opiskelijoita. Vastaajista 60 prosenttia opetti jotain muuta ainetta, kuin vastaajan oppilaitoksen erityisen koulutustehtävän painotukseen liittyvää oppiainetta. Eniten vastauksia saatiin urheilun (33 %), luonnontieteiden (31 %) ja musiikin (22 %) erityisten koulutustehtävien opetuksen edustajilta. Vastaajista 56 % ilmoitti, että heillä on myös valtakunnallinen kehittämistehtävä lukiossaan. Lisäksi vastauksia tuli runsaasti opinto-ohjausta toteuttavilta vastaajilta.

Koulutusten järjestäjille suunnattuun kyselyyn saatiin yhteensä 65 vastausta. Vastauksista 60 saatiin suomeksi ja 5 ruotsiksi. Eniten vastauksia saatiin Helsingistä (13 %), Tampereelta (7 %), Kuopista (6 %) ja Oulusta (6 %). Vastaajien nimikkeitä olivat tyypillisesti rehtori tai johtaja.

Muiden lukioiden edustajille suunnattuun kyselyyn saatiin yhteensä 130 vastausta. Vastauksista 124 saatiin suomeksi ja 6 ruotsiksi. Eniten vastauksia saatiin Tampereelta (7 %), Orivedeltä (6 %), Oulusta (6 %) ja Kankaanpäästä (5 %). Vastaajat edustivat mm. seuraavia ammattinimikkeitä: lehtori, rehtori, opinto-ohjaaja, aineenopettaja, erityisopettaja ja sivistysjohtaja. Vastaajista 97 % ilmoitti edustamansa lukion opetuskieleksi suomen. Puolet vastaajista ilmoitti, että heidän lukiossaan järjestetään painotettua opetusta (tarkoitetaan lukioita, joilla ei ole erityistä koulutustehtävää, mutta opetus painottuu jollain tavalla). Painotettua opetusta on mm. liikunnassa, musiikissa, matemaattis-luonnontieteellisissä aineissa ja kirjoittamisen/äidinkielen oppiaineissa.

Validointityöpaja toteutettiin selvityksen loppuvaiheessa. Työpajaan osallistui selvityksen ohjausryhmän jäsenet. Validointityöpajassa esiteltiin ja validoitiin tuloksia.

³Lähde: Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät. Opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 2.10. Saantitapa: <https://vipunen.fi/fi-fi/lukio/Sivut/Opiskelijat-ja-ylioppilastutkinnon-suorittaneet.aspx> [Viitattu 7.6.2024]

2 Lukiokoulutuksen erityiset koulutustehtävät

Luvussa kuvataan taustoittavasti lukioiden erityisiä koulutustehtäviä ja niiden toteutusta historiallisen kehityksen, rahoituksen ja lainsäädännön näkökulmista. Lisäksi painotuslinjat kuvataan tehtäväkohtaisesti. Lopuksi esitellään erityisten koulutustehtävien näyttäytyminen tilastojen valossa.

2.1 Lukioiden erityiset koulutustehtävät: tausta, rahoitus ja lainsäädäntö

Lukiokoulutuksen tarkoitus ja lukion opetussuunnitelman perusteet

Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten ja persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Koulutusta alle 18-vuotiaalle opiskelijalle suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Laissa tarkoitetun koulutuksen järjestäminen edellyttää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää koulutuksen järjestämislupaa. Lupa voidaan myöntää hakemuksesta kunnalle, kuntayhtymälle, rekisteröidylle yhteisölle tai säätiölle. Lupa voidaan myöntää myös ulkomailla järjestettävää koulutusta varten. Koulutuksen järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ottaen huomioon valtakunnallinen tai alueellinen koulutustarve ja koulutustarjonta ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. (Lukiolaki 10.8.2018/714.)

Lukiokoulutuksen valtakunnallisista tavoitteista ja opetusajan jakautumisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien opetukseen päättää valtioneuvosto. Lukio-opintojen tavoitteet ja keskeiset sisällöt on määritelty Opetushallituksen laatimissa opetussuunnitelman perusteissa. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on laatia opetussuunnitelman perusteiden pohjalta opetussuunnitelma, jossa päätetään opetuksen, opintojen ohjauksen ja oppimisen tuen toteuttamisesta, opiskelijoille tarjottavista

opintojaksoista ja niihin osallistumisen edellytyksenä olevista opintosuorituksista sekä opetuksen tarkemmista tavoitteista ja sisällöistä. (OKM 2024⁴.)

Vuonna 2019 voimaan astuneen uuden lukiolain myötä lukiokoulutuksen rakenne muuttui merkittävästi. Uudistuksella tavoiteltiin etenkin lukiolaisten hyvinvoinnin lisäämistä ja jatko-opintoihin siirtymisen sujuvoittamista, sekä oppiainerajoja ylittävien ja nykyistä laajempien opintojaksojen käytön edistämistä lukioissa. (OAJ 2024⁵.) Myös lukion opetussuunnitelman perusteita on uudistettu säännöllisesti, viimeisimmän uudistuksen astuttua voimaan vuoden 2021 alusta. Uusimman lukion opetussuunnitelman perusteisiin on muotoiltu laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, jotka muodostavat kaikkien oppiaineiden tavoitteet: 1) hyvinvointiosaaminen, 2) vuorovaikutusosaaminen, 3) monitieteinen ja luova osaaminen, 4) yhteiskunnallinen osaaminen, 5) eettisyys ja ympäristöosaaminen sekä 6) globaali- ja kulttuuriosaaminen⁶. Uudessa opetussuunnitelmassa tavoitteena on ennen kaikkea kestävä tulevaisuuden rakentaminen, hyvä yleissivistys sekä vahvat jatko-opinto-, työelämä- ja kansainvälisyysvalmiudet.

Lukion mitoituksen perusteena käytettävissä opintopisteissä mitattuna nuorten oppimäärän laajuus on 150 opintopistettä ja aikuisten 88 opintopistettä⁷. Nuorten, tyypillisesti peruskoulun jälkeen aloitettavien, lukio-opintojen oppimäärään kuuluvat opinnot on mitoitettu päätoimista opiskelua varten. Lukio-opintojen tavoitteellinen suoritus aika on kolme vuotta, mutta opiskelijalla on oikeus suorittaa lukiokoulutuksen oppimäärä enintään neljässä vuodessa, jollei koulutuksen järjestäjä myönnä opiskelijalle sairauden, vamman tai muun erityisen syyn vuoksi lisäaikaa opintojen loppuun saattamiseen. Aikuisille, tyypillisesti niin sanotussa aikuislukiossa suoritettavaan oppimäärään, kuuluvat opinnot on mitoitettu sivutoimista opiskelua varten. (OKM 2024.)

Nuorten lukiokoulutuksen oppimäärä sisältää lähtökohtaisesti 18 pakollisen oppiaineen opintoja. Oppimäärän mukainen opetus tulee järjestää siten, että opiskelijalla on mahdollisuus yksilölliseen opintojen suunnitteluun (myös henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimiseen) sekä omassa opilaitoksessaan että koulutuksen järjestäjän muiden oppilaitosten, korkeakoulujen ja muiden koulutuksen järjestäjien antamaa opetusta hyväksi käyttäen. Opiskelijalle on mahdollistettava opinnot siten, että koulutuksen järjestäjä toteuttaa yhteistyötä yhden tai useamman korkeakoulun kanssa. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus kehittää kansainvälistä osaamistaan sekä työelämä- ja yritysosaamistaan. (em. 2024.)

Lukiodiplomit antavat opiskelijalle mahdollisuuden osoittaa erityistä osaamistaan ja harrastuneisuuttaan pitkäkestoisen näytön avulla. Suorittamalla lukiodiplomin voi oppimäärä sisältää laaja-alaista osaamista kehittäviä temaattisia opintoja ja myös eri oppiaineryhmissä tai oppiaineissa suoritettavia erityistä osaamista ja harrastuneisuutta osoittavan näytön sisältäviä

⁴ OKM (2024). Lukiokoulutus: <https://okm.fi/lukiokoulutus>

⁵ OAJ (2024). Lukiokoulutuksen ilmapuntari 2024. Saatavilla: https://www.oai.fi/contentassets/c566a9a859154e63bc9d8e7a3e79f1/oaj_lukioraportti-2024.pdf

⁶ OPH (2019). Lukion opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf

⁷ Opintopisteiden käyttö opintomitoituksena korvasi aiemman kursseihin pohjautuvan mitoituksen vuonna 2019 voimaan astuneen lukiolain uudistuksen myötä.

opintokokonaisuuksia myös ilman lukiokoulutuksen erityistä koulutustehtävää. Käytännön järjestelyistä lukiot päättävät paikallisesti lukion opetussuunnitelman perusteiden ja erillisten ohjeiden mukaan⁸.

Lukiokoulutuksen erityinen koulutustehtävä

Erityisellä koulutustehtävällä tarkoitetaan opetusta, jossa olennaisessa määrin painotetaan yhtä tai useampaa oppiainetta tai opintokokonaisuutta, ja opetusta, joka tähtää ylioppilastutkintoa taoltaan vastaavan kansainvälisen tutkinnon suorittamiseen. Erityiseen koulutustehtävään voi sisältyä velvoite huolehtia asianomaiseen opetukseen liittyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä. Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa voidaan poiketa opetuksen sisältöä koskevista säännöksistä ja valtioneuvoston asetuksen säännöksistä sekä Opetushallituksen päättämistä lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteista. (Lukiolaki 10.8.2018/714.)

Erityistehtävälukioiden toiminta on käynnistetty 1960- ja 1970-luvulla, jolloin Kaustisen lukiolle, Savonlinnan taidelukiolle, Kuopion musiikkilukiolle ja Madetojan lukiolle myönnettiin oikeudet taideaineiden opetuksen painottamiseen. Lukion lukusuunnitelmien yhtenäistämisen yhteydessä valtioneuvosto määräsi mainituille lukiolle vuonna 1981 erityisen tehtävän taideaineisiin. Uusia lupia myönnettiin vuosina 1985, 1987, 1988 ja 1990. Lainsäädännön muutoksen yhteydessä lupien myöntämisen toimivalta siirtyi valtioneuvostolta opetusministeriölle vuonna 1991. Vuosina 1991–1994 uusia lupia myönnettiin vuosittain. Valtioneuvoston vuonna 1993 antama tuntijakopäätös mahdollisti kaikille lukiolle aikaisempaan verrattuna suuren valinnaisuuden tuntijaossa, jolloin päätöksen katsottiin poistavan erityislukioiden lupamenettelytarvetta; samaan aikaan toteutetut opiskelijavalinnan säännösmuutokset mahdollistivat kaikille lukiolle opiskelijavalintamenettelyn mm. pääsykokeiden kautta, joka aiemmin oli vain erityislukioiden käytössä. Uudistuksista huolimatta opetusministeriö myönsi runsaasti uusia erityisen tehtävän lupia vuoteen 1998 saakka. Lisärahoitusta ei kuitenkaan enää myönnetty pääsääntöisesti vuoden 1997 jälkeen. (Taipale & Värri 2015.)

Opetuslainsäädännön muutoksen johdosta ministeriö myönsi joukon uusia erityistehtävän lupia vuoden 1999 alusta koulutuksen järjestäjille, joilla oli tähän saakka ollut oma erityislainsäädäntönsä ja sen antamat oikeudet (esim. Steiner-koulut ja valtion kielikoulut). (em. 2015.) Päätökset erityisistä koulutustehtävistä ovat edellyttäneet useita lainsäädännön muutoksia; edellisen kerran erityisen koulutustehtävän asemaan liittyvää uudistustarvetta tarkasteltiin vuonna 2015 Taipaleen ja Värriin selvityksessä, jonka tulokset osoittivat, että tarve järjestelmän päivittämiselle oli aiheellinen. Vuoden 2017 alussa ministeriön kokoama työryhmä valmisteli luonnoksen hallituksen esitykseksi erityistä koulutustehtävää ja sen rahoitusta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Esitys annettiin hallitukselle vuoden 2017 huhtikuussa, jolloin eduskunta päätti asiasta kesäkuussa 2017 ja presidentti vahvisti lain 16.6.2017.

Hakemuksista ja rahoituksesta päättäminen edellytti lukiolain ja rahoituslain muuttamista siten, että niissä säädettäisiin erityisen koulutustehtävän määräämiskriteereistä ja rahoituksen

⁸ Lukiodiplomien suorittaminen: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiodiplomien-suorittaminen>

myöntämiskriteereistä tarkemmin, sekä toimivallasta tarvittavien alempien säännösten ja määrysten antamiseen. Lainsäädännön uudistuksella erityisen koulutustehtävän luvista ja niihin sisältyvistä valtakunnallisista kehittämistehtävistä pyrittiin mahdollistamaan koulutuksen järjestäjien yhdenvertainen asema; aiemmin vain osa koulutuksen järjestäjistä sai rahoitusta erityisen koulutustehtävän koulutuksen toteuttamiseen. Lainsäädännön muutoksen myötä erityisen koulutustehtävän määräämis- ja rahoituskriteerejä uudistettiin aiempaa läpinäkyvämmäksi hakijoiden yhdenvertaisen kohtelun varmistamiseksi; uusien päätösten myötä erityistä koulutustehtävää seuraa nykyään aina myös rahoitus.

Erityisen koulutustehtävän myöntäminen edellyttää yleisen lukiokoulutuksen tarpeen lisäksi osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen liittyvää tarvetta järjestää opetusta. Lisäksi edellytetään, että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset järjestää erityisen koulutustehtävän mukaista koulutusta. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin erityisen koulutustehtävän ja siihen mahdollisesti sisältyvän valtakunnallisen kehittämistehtävän myöntämisen edellytyksistä ja valtakunnallisen kehittämistehtävän sisällöstä. (Lukiolaki 10.8.2018/714.)

Valtioneuvoston asetuksen lukiokoulutuksesta (810/2018) 9 § erityisen koulutustehtävän myöntämisen edellytykset ovat seuraavanlaiset:

- 1) valtakunnallinen koulutustarve edistää erityistä osaamista ja vahvistaa kansallista osaamisvarantoa;
- 2) valtakunnallinen ja alueellinen koulutukseen hakeutuminen, opiskelijoiden tarve yhdistää lukiokoulutus vahvaan erikoistumiseen tai erityisharrastuneisuuteen ja tarve rakentaa yksilöllisiä opintopolkuja;
- 3) erityisen koulutustehtävän mukainen opetustarjonta, hakijan yhteistyöverkostot ja toiminnan vaikuttavuus;
- 4) henkilöstön kelpoisuus, erityinen osaaminen ja riittävyys, tilojen, välineiden ja opetussuunnitelmien soveltuvuus, toiminnan kehittäminen ja opiskelijoiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet opetuksen ja koulutuksen kehittämisessä sekä hakijan valmius suunnata voimavaroja erityisestä koulutustehtävästä huolehtimiseen;
- 5) muut mahdolliset haettavan erityisen koulutustehtävän kannalta oleelliset seikat.

Jos erityiseen koulutustehtävään sisältyy valtakunnallinen kehittämistehtävä, otetaan tehtävää myönnettäessä lisäksi huomioon:

- 1) erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuspainotuksen valtakunnallinen kehittämistarve;
- 2) hakijan edellytykset ja valmiudet toimia valtakunnallisena opetuspainotuksensa kehittäjänä;
- 3) kehittämistoiminnan valtakunnallinen merkittävyys ja vaikuttavuus sekä saavutettavuus;
- 4) muut kehittämisen kannalta merkitykselliset seikat.

Huomionarvoista on, että sellaiset hakijat, joilla ei ilmene riittävästi haettua koulutustarvetta, eivät täytä luvan myöntämisedellytyksiä, vaikka haetun toiminnan järjestämisedellytykset täyttyisivät. Luvan myöntäminen ei ole myöskään perusteltua, vaikka koulutustarve olisi ilmeinen, jos hakijalta puuttuvat tehtävän järjestämisedellytykset.

Opiskelijalle erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa opiskelu merkitsee mahdollisuutta vähentää valtioneuvoston asetuksen (942 / 2014) 9 § säädetyistä pakollisten opintopisteiden määrästä 16 opintopistettä, valtioneuvoston asetuksen (942 / 2014) 12 § mukaisesti. Vähentämiskoikeden edellytyksenä on suorittaa vähintään 24 opintopistettä erityisen koulutustehtävän mukaisia opintoja. Opiskelijan tulee myös suorittaa vähintään puolet oppiaineen pakollisista opinnoista.

Erityisten koulutustehtävien rahoitus

Koulutuksen järjestäjän erityisen koulutustehtävän rahoitus määräytyy sillä perusteella, mikä on koulutuksen järjestäjän erityisen tehtävän opiskelijamäärän suhteellinen osuus kaikkien koulutuksen järjestäjien erityisten koulutustehtävien opiskelijamäärästä. Lisäksi erityisille koulutustehtäville on määrätty laskennassa käytettävä tehtävän mukaan määräytyvä painokerroin (taulukko 3).

Taulukko 3. Erityisen koulutustehtävän rahoituksen laskennassa käytettävä painokerroin.

Erityinen koulutustehtävä	Painokerroin
1) Koulutus, joka tähtää International Baccalaureate -tutkimiseen (IB)	0,22
2) Liikunta- tai urheilupainotteinen koulutus, kuvataidepainotteinen koulutus, musiikkipainotteinen koulutus, tanssipainotteinen koulutus	0,15
3) Muu koulutus	0,05

Oppivelvollisuuden laajentamisen vuoksi tuleva valtionosuusrahoituksen lisäys ohjataan lukiokoulutuksen nuorten yksikköhintaperusteiseen valtionosuusrahoitukseen, mistä syystä erityisten koulutustehtävien lisärahoituksen osuus valtakunnallisista kokonaiskustannuksista pienenee siirtymäajan puitteissa vuosina 2024–2027. Siirtymäsäännöksen mukaisen rahoitusosuuden jakautuminen on kuvattu oheisessa taulukossa 4.

Taulukko 4. Siirtymäsäännöksen mukainen rahoitusosuuden jakautuminen.

Varainhoitovuosi	Rahoitusosuus (%)
2024	1,55
2024	1,51
2026	1,47
2027-	1,44

Erityiset koulutustehtävät painotuslinjakohtaisesti

Erityisen koulutustehtävän lukioita on selvityksen toteutushetkellä yhteensä 75, joita ylläpitää 41 eri koulutuksen järjestäjää.

Erityisalueita ovat:

- Taidelukiot
- Urheilulukiot
- Kielilukiot ja kansainväliset lukiot
- IB-lukiot
- Matematiikka-, luonnontiede-, ympäristö- ja tekniikkalukiot
- Steiner-lukiot

Päätökset nykyisten erityisten koulutustehtävien järjestämisluvista tehtiin koulutuksen järjestäjien toimittamien hakemusten perusteella keväällä 2017. Hakemuksia jätettiin 131 kappaletta. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI teki hakemuksista arviot, joissa se tarkasteli koulutuksen järjestäjän edellytyksiä toteuttaa erityistä koulutustehtävää. Arvioiden perusteella opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmä teki esitykset myönnettävistä erityisistä koulutustehtävistä ja valtakunnallisista kehittämistehtävistä.

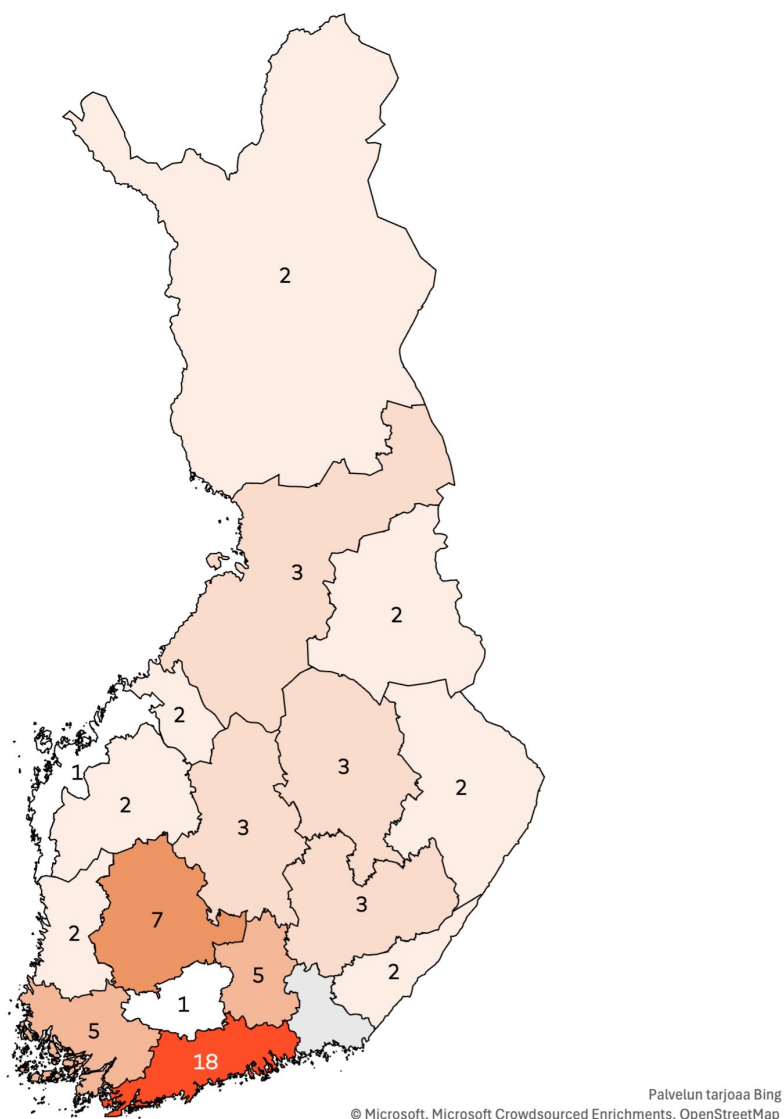
Taulukko 5. Erityiset koulutustehtävät ja niiden määrät (2018-).

Erityinen koulutustehtävä	Lukioiden määrä
IB-opetus	16*
Ilmaisutaitoon painottuva opetus	3
Kieliin painottuva opetus	5
Kuvataiteeseen painottuva opetus	6
Musiikkiin painottuva opetus	13
Urheiluun painottuva opetus	15
Matematiikkaan ja luonnontieteisiin painottuva opetus	15
Yrittäjyyteen painottuva opetus	2
Steiner	(3**)
Yhteensä	75

*Laskettu mukaan vain Imatran yhteislukio (järjestämisluvassa oikeus järjestää IB –tutkintoon johtavaa koulutusta myös Lappeenrannan Lyseossa, Lappeenrannan kaupungin alueella).

** Steiner-opetusta ei ole laskettu mukaan 75 lukioista, sillä Steiner-opetuksen järjestämisluvut on jaoteltu eri tavalla kuin muut erityisen koulutustehtävän omaavat lukiot.

Erityisen koulutustehtävän lukiot sijaitsevat maantieteellisesti ympäri Suomen (kuva 1). Määrällisesti eniten erityisen koulutustehtävän lukioita on kuitenkin Uudenmaan alueella.

Kuva 1. Erityisen koulutustehtävän lukiot maakunnan mukaan.

Seuraavaksi esitellään tiiviisti erityiset koulutustehtävät painotuslinjakohtaisesti. Tanssin erityinen koulutustehtävä käsitellään musiikin erityisen koulutustehtävän kanssa samassa kappaleessa, ja ICT-opetus matematiikan ja luonnontieteiden kanssa samassa kappaleessa. Erityisen koulutustehtävän erityistehtäväkohtainen listaus koulutuksen järjestäjistä ja lukioista löytyy erikseen liitteenä (liite 10) ja samat tiedot löytyvät myös maakunnittain eriteltynä (liite 11).

Kansainvälinen ylioppilastutkinto – IB

IB-tutkinnon voi suorittaa yhteensä 16 lukiossa, kuitenkin siten, että Imatran yhteislukion järjestämislupa on kirjattu mahdollisuus suorittaa IB-tutkintoon johtavaa koulutusta myös Lappeenrannan Lyseossa, Lappeenrannan kaupungin alueella.

International Baccalaureate Diploma Programme on kansainvälinen ylioppilastutkinto, jonka voi nykyisin suorittaa yli 150 maassa. IB-tutkinto antaa laajan yleisen korkeakoulukelpoisuuden Suomessa ja muualla maailmassa. IB-lukioissa opiskelijat suorittavat kahden vuoden mittaisen ohjelman, joka johtaa kansainvälisesti hyväksytyyn IB-tutkintoon.

IB-lukioissa korostetaan monipuolista oppimista, kriittistä ajattelua ja kansainvälistä ymmärrystä. Opetussuunnitelmaan kuuluu kuusi oppiaineryhmää: äidinkieli ja kirjallisuus, toinen kieli, yhteiskuntatieteet, luonnontieteet, matematiikka sekä taide ja liikunta. Lisäksi opiskelijat suorittavat laajennetun esseen, joka edistää tutkimustaitoja ja itsenäistä ajattelua. IB-lukiot painottavat myös opiskelijoiden osallistumista vapaaehtoistyöhön, luovuuteen ja liikuntaan osana kokonaisvaltaista oppimista. Lisäksi lukioissa korostetaan eettisiä arvoja ja kansainvälistä ymmärrystä, mikä valmistaa opiskelijoita menestymään monikulttuurisessa maailmassa. IB-tutkinnon suorittaminen antaa opiskelijoille laajan valikoiman mahdollisuuksia hakeutua jatko-opintoihin ympäri maailmaa. IB-lukiot tarjoavat opiskelijoilleen kannustavan ja innostavan oppimisympäristön, joka valmistaa heitä kansainvälisyyteen.

IB-linjalla opetus on englanninkielistä. Varsinainen IB-linja on kaksivuotinen, mutta sitä edeltää valmistava vuosi (preparatory year), joten kokonaisuutena IB vastaa pituudeltaan suomalaista kolmi- vuotista lukiota. Valmistavan vuoden aikana harjaannutaan englannin kielen käyttöön opiskelukielenä ja suoritetaan kansallisen lukion kursseja, jotka valmistavat opiskelijoita IB-tutkinnon oppiaineisiin.

Tämän selvityksen tuloksia tarkasteltaessa tulee huomioida IB-lukion erilaisuus. IB-lukion vastaajat ovat mukana selvityksen raportoinnin eri osioissa, mutta tulee huomioida, etteivät vastaukset ole suoraan vertailukelpoisia muiden vastaajaryhmien kanssa.

Ilmaisutaito

Ilmaisutaidon erityinen koulutustehtävä on myönnetty yhteensä kolmelle lukiolle. Ilmaisutaidolla on vakiintunut asema lukiokoulutuksen kentässä ja sen opetustarjonta laajentaa taideaineiden valtakunnallista osaamispotentiaalia. Ilmaisutaito ei ole valtakunnallinen oppiaine ja sen opetusta järjestetään melko rajoitetusti. Täten valtakunnallista kehittämistehtävää ei ole katsottu tarpeelliseksi ilmaisutaitopainotteisen opetuksen osalta. (OKM 2017⁹.)

⁹ OKM (2017). Lukion erityinen koulutustehtävä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:42.

Kielet

Kielten erityinen koulutustehtävä on myönnetty yhteensä viidelle lukiolle. Kielten erityiset koulutustehtävät jakaantuvat kieliryhmittäin tarpeellisiksi katsotuille toimijoille. Yleisille kaikkia kieliä koskeville erityisille koulutustehtäville ei ole nähty tarvetta, sillä kielen opetuksen monipuolinen tarjonta on kaikille koulutuksen järjestäjille kohdentuva vaatimus. Vieraiden kielten osaamisvarannon kapeamien kuitenkin heikentää kansallista osaamispohjaa, ja tästä syystä on perusteltua kehittää valtakunnallisen koulutustarpeen näkökulmasta vieraiden kielten opetukseen ja opiskeluun liittyviä yleisiä tekijöitä, kuten kieltenopetuksen pedagogisia ja oppimisympäristöratkaisuja sekä opiskelun asenteellisia valmiuksia. Kieliin painottuvalla opetuksella on oma valtakunnallinen kehittämistehtävä, josta vastaa Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu. (OKM 2017.)

Kuvataide

Kuvataiteen erityinen koulutustehtävä on myönnetty yhteensä kuudelle lukiolle. Kuvataide on valtakunnallinen oppiaine, ja sen syvälliselle opetukselle ja valtakunnalliselle kehittämiselle on valtakunnallista tarvetta. Kuvataiteen erityisen koulutustehtävän lukioilla on joitakin omia painotuksia, esimerkiksi Kannaksen lukiolla muotoilupainotteinen opetus. Tölö gymnasium tarjoaa ruotsinkielistä opetusta kuvataiteen erityisen koulutustehtävän osalta. Valtakunnallinen kehittämistehtävä sisältyy kahteen kuvataiteen erityisen koulutustehtävän järjestämisluvista: Tölö gymnasiumille ja Savonlinnan Taidelukiolle. (OKM 2017.)

Luonnontiede ja matematiikka

Luonnontieteiden ja matematiikan erityinen koulutustehtävä on myönnetty yhteensä 15 lukiolle. Matematiikan ja luonnontieteiden osaamistason ja opintoihin suuntautumisen vahvistamiseen on tunnistettu selkeä valtakunnallinen tarve. Matemaattisesti lahjakkaiden opiskelijoiden osaamisen syventäminen ja opetuksen valtakunnallinen kehittäminen nähdään erityisen tärkeänä työelämän tarpeisiin vastaamisen keinona. Luonnontieteen ja matematiikan valtakunnallinen kehittämistehtävä on jaettu siten, että luonnontieteiden valtakunnallisesta kehittämistehtävästä vastaa Otanien lukio, ja matematiikan opetuksen kehittämistehtävästä Maunulan yhteiskoulu ja Helsingin matematiikkalukio. Lukiot koordinoivat yhdessä luonnontieteen kehittämisverkostoa (Lukema-verkosto). Luonnontieteiden ja matematiikan lisäksi yhdellä lukioista (Kerttulin lukio) on luonnontieteiden erityisen koulutustehtävän lupaan sisältyvä ICT-lukion tehtävä.

Musiikki (tanssi)

Musiikin erityinen koulutustehtävä on myönnetty yhteensä 13 lukiolle. Osalla musiikin erityisen koulutustehtävän lukioista järjestämislupaan sisältyy myös tanssin (Sibelius-lukio, Vaskivuoren lukio, Kuopion taidelukio Lumit), musiikkiteatterin (Hatanpään lukio) tai musiikki-ilmaisun (Schildtin lukio) opetusta. Musiikilla nähdään olevan tärkeä asema suomalaisessa yhteiskunnassa ja musiikillisesti lahjakkaille opiskelijoille on perusteltua tarjota valtakunnallisesti monipuolinen verkosto osaamisen vahvistamiseksi. Musiikin valtakunnallinen kehittämistehtävä on Kaustisen musiikkilukiolla ja

Tapiolan lukiolla. Lisäksi Tölö gymnasiumilla on taideaineiden (kuvataide ja musiikki) yhteinen valtakunnallinen kehittämistehtävä ruotsinkielisessä lukiokoulutuksessa.

Steiner

Steinerpedagoginen opetus eroaa muista erityisistä koulutustehtävistä ja muodostaa oman kokonaisuutensa. Yhteensä kolmella koulutuksen järjestäjällä on erityisen koulutustehtävän järjestämislupa, mutta opetusta tarjotaan yhdeksässä eri toimipisteessä.

Steiner-koulut ovat 13-vuotisia yksityisiä kouluja, joiden pedagogiikka perustuu Rudolf Steinerin (1861–1925) kehittämään antroposofiseen filosofiaan. Steinerkasvatuksen lähtökohtana on "kasvatusfilosofinen näkemys ihmisestä kehollisena (fyysisenä), tajuisena (sielullisena) ja itsetajuisena (henkisenä) kokonaisuutena". Steiner-koulun lukioluokat ovat selkeä jatkumo perusopetukselle. Lukioluokat ovat yleensä yleislukioihin verrattuna pieniä ja koulukokonaisuus mahdollistaa sen, että lapset varttuvat nuoriksi aikuisiksi samassa ryhmässä koko perusopetus- ja lukioajan. (Erityisen koulutustehtävän asemaa lukiokoulutuksessa koskeva selvitys, OKM, 2015)

Tämän selvityksen vastauksissa on mukana Steiner-koulujen vastaajat, mutta tämän vastaajaryhmän tuloksia tulkittaessa osalta tulee huomioida, etteivät ne ole täysin vertailukelpoisia muiden vastaajaryhmien kanssa.

Urheilu (ja liikunta)

Urheilun erityinen koulutustehtävä on myönnetty yhteensä 15 lukiolle. Urheilun erityisillä koulutustehtävillä halutaan vahvistaa kansallisesti merkittävää kilpaurheilun asemaa Suomessa. Erityisen koulutustehtävän mukainen toiminta on tarkoitettu kansalliselle ja kansainväliselle huipulle tähtääville urheilijoille, ja urheilulukiot mahdollistavat lukio-opintojen ja kilpaurheilun yhteensovittamisen. Urheilun ja liikunnan valtakunnallisesta kehittämistehtävästä vastaavat Mäkelänrinteen lukio (urheilu) ja Kastellin lukio (liikunta ja urheilu). Urheilulukioiden verkosto on erityisen koulutustehtävän verkostoista vakiintunein, ja sen toiminnassa mm. järjestöillä, kuten Olympiakomitealla, on merkittävä rooli.

Urheilun ja liikunnan valtakunnallista kehittämistehtävää käsitellään tarkemmin luvussa 4. Urheilun erityistä koulutustehtävää käsitellään tässä selvityksessä useissa yhteyksissä käsitteellä "urheilu", mutta on syytä huomioida, että valtakunnallisen kehittämistehtävän osalta urheilun erityinen koulutustehtävä on jaettu urheilun (Mäkelänrinteen lukio) ja liikunnan (Kastellin lukio) vastuualueisiin.

Yrittäjyys ja liiketoimintaosaaminen

Yrittäjyyden ja liiketoiminnan erityinen koulutustehtävä on myönnetty yhteensä kahdelle lukiolle. Yrittäjyys ja siihen liittyvä liiketoiminnallinen osaaminen eivät ole lukion oppiaineita, mutta tarve niiden kehittämiseksi on tunnustettu. Oppiaineissa, kuten yhteiskuntaopissa ja historiassa, on kyseisiin painotuksiin liittyviä tavoitteita ja sisältöjä. Lisäksi yrittäjyys muodostaa lukion opetussuunnitelmassa ainekokonaisuuden, yhdessä aktiivisen kansalaisuuden ja työelämän kanssa. Valtakunnallinen koulutustarve kohdentuu yrittäjyyden ja siihen liittyvän liiketoiminnallisen osaamisen

kehittämiseen koko lukiokoulutuksessa. Yrittäjyyden ja liiketoiminnan kehittämistehtävästä vastaa Lauttasaaren Kansainvälisen liiketoiminnan lukio. Lisäksi liiketoiminta- ja yrittäjyyskasvatuksen lukioverkosto LYKKI tarjoaa tukea liiketoiminnan ja yrittäjyyden opettamiseen myös perinteisissä oppiaineissa.

Muut erityiset koulutustehtävät

Ruotsinkielinen "ihmiskologia" (humanekologi) on ruotsinkielinen, Tölö gymnasiumin ylläpitämä erityinen koulutustehtävä. Ilmiöpohjaisessa ja oppiainerajat rikkovassa oppiaineessa käsitellään aiheita, kuten ulkoeurooppalaiset kulttuurit, rauhan- ja konfliktitutkimus sekä kehitysyhteistyö, luonnonresurssit, elinympäristön hoito ja yhteiskuntasuunnittelu. (Taipale & Värri 2015.)

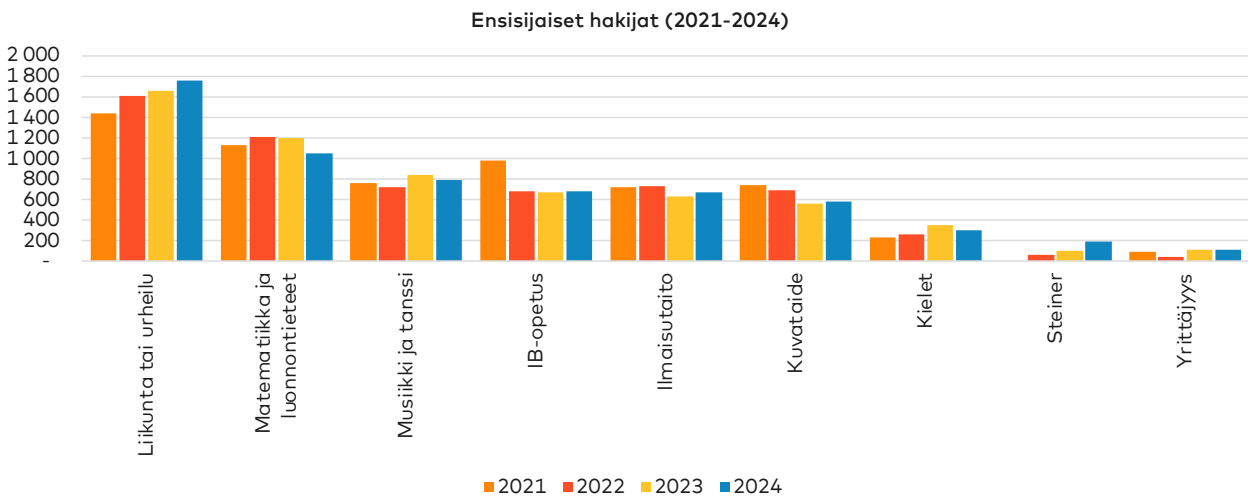
2.2 Erityisen koulutustehtävän lukio-opetuksen tilastoja

Keskeiset havainnot

- » Erityiseen koulutustehtävään painottuneeseen opetukseen on hakenut vuosina 2021–2024 keskimäärin hieman päälle 6 000 opiskelijaa. Hakijamäärin tarkasteltuina suosituin erityinen koulutustehtävälinja on urheilu.
- » Aloituspaikkoja erityisen koulutustehtävän opetuksessa on vuosittain noin 4 100. Keskimäärin aloituspaikkoja on 0,67 ensisijaista hakijaa kohden. Eniten aloituspaikkoja on matematiikan ja luonnontieteiden, urheilun ja musiikkiin/tanssin erityisten koulutustehtävien linjoille.
- » Opetuspaikan vastaanottaneita on ollut vähemmän kuin aloituspaikkoja. Vuonna 2024 eniten paikkoja jäi vapaaksi kieliin painottuneessa ja Steiner-opetuksessa.
- » Niiden opiskelijoiden osuus opiskelemaan valituista, joiden kotikunta on oppilaitoksen sijaintikunta, vaihtelee koulutustehtävän mukaan 32–69 prosentin välillä. Oppilaitoksittain vaihtelu on vielä suurempaa (1–84 %).
- » Erityisen koulutustehtävien opintojen keskimääräinen kesto on lukuvuosina laskettuna 4 vuotta (3,8).
- » Erityisen koulutustehtävän linjoilta valmistuvat ovat suorittaneet keskimäärin 88 kurssia, mikä on selvästi enemmän kuin lukioissa, joilla ei ole erityistä koulutustehtävää (75 kurssia).

Erityiseen koulutustehtävään painottuneeseen opetukseen on ensisijaisena vaihtoehtona hakenut vuosina 2021–2024 keskimäärin hieman päälle 6 000 opiskelijaa. Vuonna 2024 kaikkien hakijoiden määrä oli lähes 15 000. Hakijamäärin tarkasteltuina suosituin erityisistä koulutustehtävistä on urheilu. Ensisijaisten hakijoiden määrä oli vuonna 2024 lähes 1 800 (kuva 2). Seuraavaksi suosituin on matematiikkaan ja luonnontieteisiin painottunut opetus, jonne ensisijaisia hakijoita oli noin 1 100. Musiikkiin ja tanssiin, ilmaisutaitoon ja kuvataiteeseen painottuneeseen opetukseen sekä IB-opetukseen ensisijaisia hakijoita oli noin 680–800 vuonna 2024. Yrittäjyyspainotteinen opetus on selvästi muita erityistehtäviä pienempi, sillä ensisijaisia hakijoita oli vain noin 110. Kielipainotteiseen

opetukseen hakijoita oli 300. Ensisijaisten hakijoiden osuus kaikista hakijoista vaihtelee painotusten välillä. Sekä urheiluun että kuvataiteeseen painottuneessa opetuksessa ensisijaisten hakijoiden osuus oli noin 60 prosenttia, kun taas kieliin tai yrittäjyyteen painottuneeseen opetukseen tai IB-opetukseen ensisijaisten hakijoiden osuus oli vain noin 20–30 prosenttia kaikista hakijoista.¹⁰

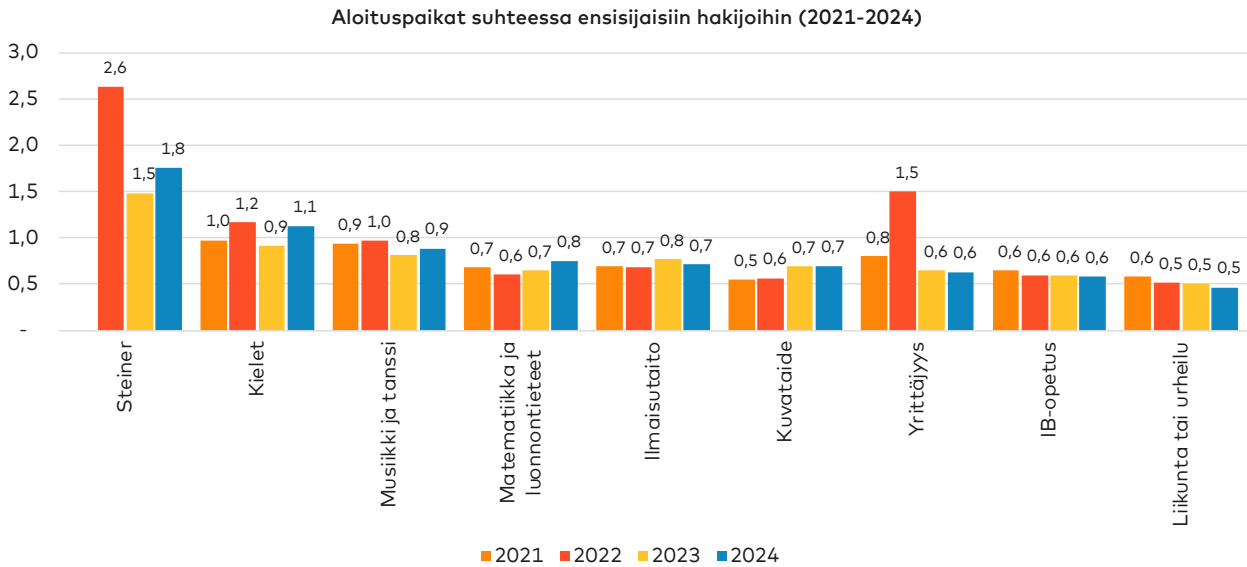

Kuva 2. Ensisijaiset hakijat erityistehtävittäin vuosina 2021–2024.

Aloituspaikkoja erityisen koulutustehtävän opetuksessa on vuosittain noin 4 100. Vuonna 2024 aloituspaikkojen määrä oli 4 350. Keskimäärin erityisen koulutustehtävän aloituspaikkoja on 0,67 ensisijaista hakijaa kohden. Eniten aloituspaikkoja on matematiikkaan ja luonnontieteisiin, urheiluun ja musiikkiin ja tanssiin painottuvassa opetuksessa, joissa jokaisessa aloituspaikkoja oli vuonna 2024 yli 700. Urheilupainotteinen opetus on hakijamääriltään suosituin erityisen koulutustehtävän linja, ja opetuksen aloituspaikkoja onkin vähiten suhteessa hakijoihin, vain 0,46 (kuva 3). Vuonna 2024 aloituspaikkoja oli ensisijaisia hakijoita vähemmän kaikilla opetuslinjoilla Steiner-opetusta ja kieliin painottunutta opetusta lukuun ottamatta.¹¹

¹⁰ Vipunen, 5.6.2024.

¹¹ Vipunen, 5.6.2024.

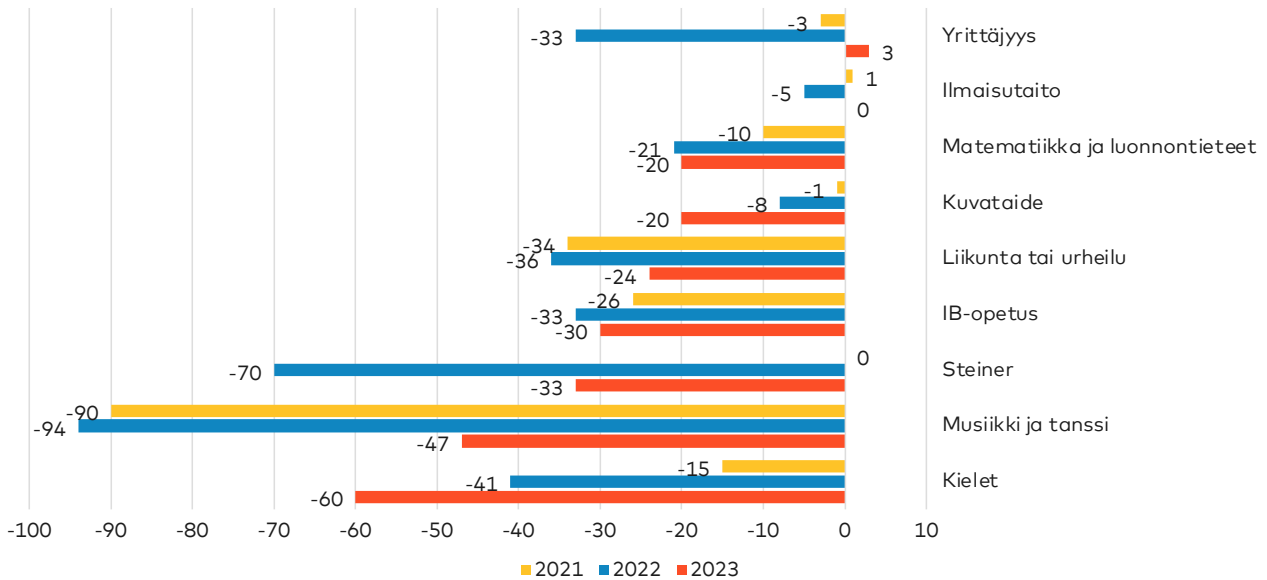

Kuva 3. Aloituspaikkojen määrä suhteessa ensisijaisiin hakijoihin vuosina 2021–2024.

Opetuspaikan vastaanottaneita on ollut vähemmän kuin aloituspaikkoja. Vuonna 2023 eniten paikkoja jäi vapaaksi kielien painottuneessa opetuksessa, jossa paikan vastaanottaneita oli 60 vähemmän kuin opiskelupaikkoja (kuva 4). Vuosina 2021–2022 opetuspaikkoja ja täyttämättä selvästi eniten musiikkiin ja tanssiin painottuneessa opetuksessa. Parhaiten opetuspaikat on täytetty yrittäjyyteen, ilmaisutaitoon sekä matematiikkaan ja luonnontieteisiin painottuneessa opetuksessa.¹²

¹² Vipunen, 5.6.2024.

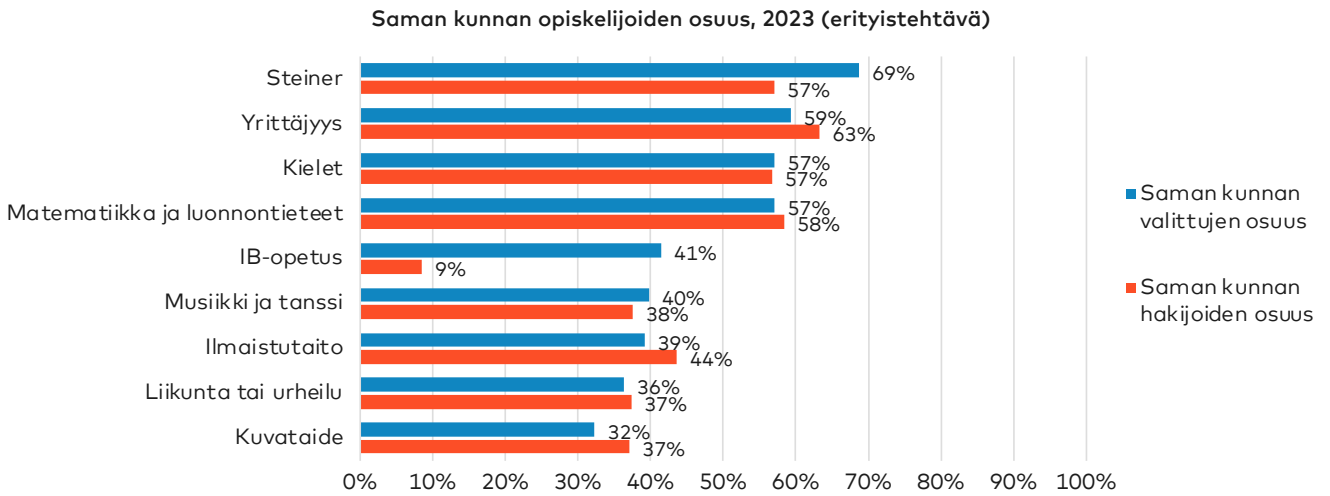
Paikan vastaanottaneiden ja opetuksessa aloittaneiden erotus (2021-2023)

Kuva 4. Paikan vastaanottaneiden opiskelijoiden ja aloituspaikkojen erotus koulutustehtävittäin (henkilöiden määrä).

Niiden opiskelijoiden osuus opiskelemaan valituista, joiden kotikunta on oppilaitoksen sijaintikunta, vaihtelee koulutustehtävän mukaan 32–69 prosentin välillä (kuva 5). Eniten saman kunnan opiskelijoita on Steiner-opetuksessa, vähiten kuvataiteeseen painottuneessa opetuksessa. Keskimäärin opiskelijoista yli puolet on saman kunnan opiskelijoita yrittäjyyteen, kieliin sekä matematiikkaan ja luonnontieteisiin painottuneessa opetuksessa.¹³

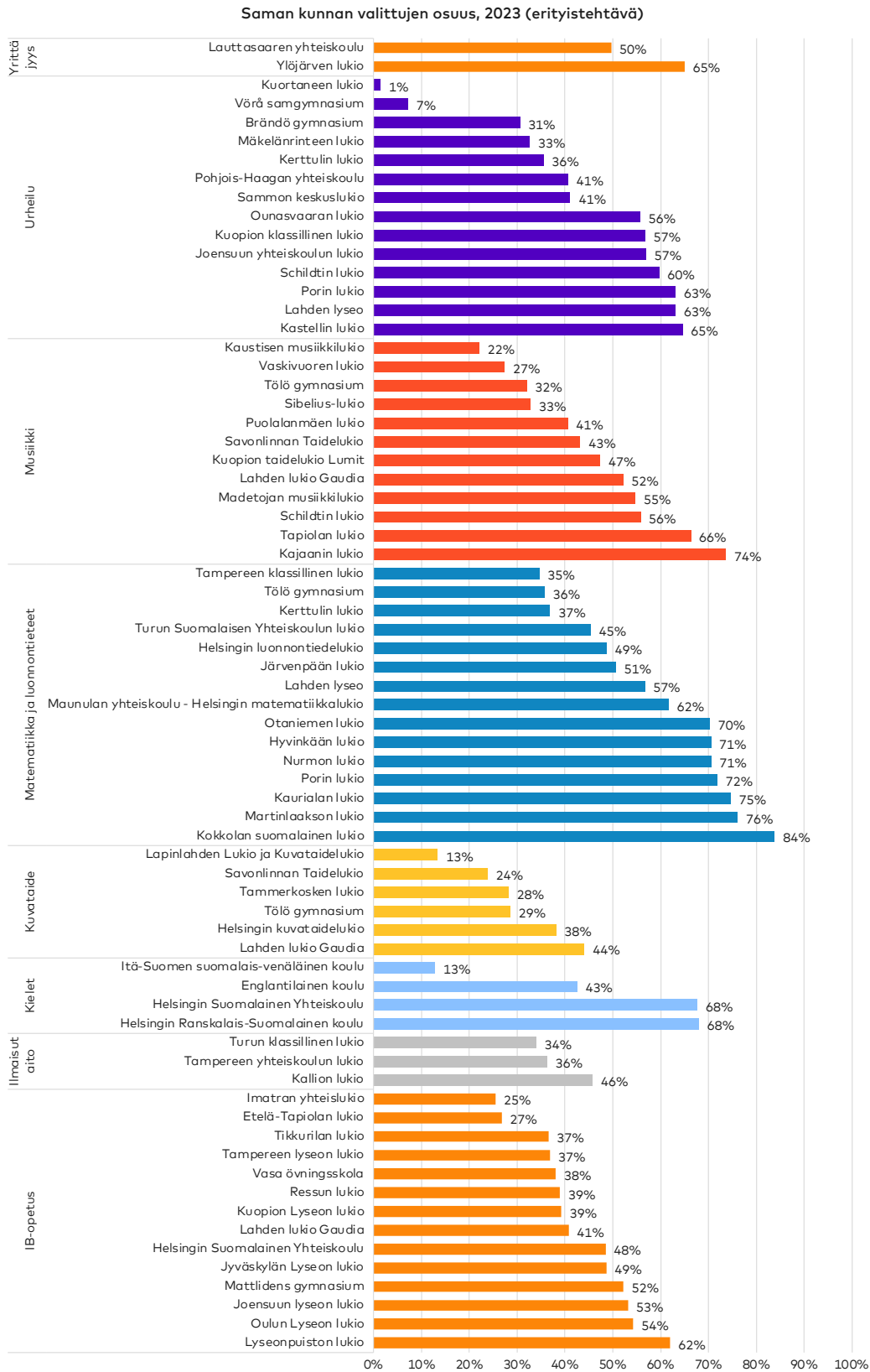
¹³ Vipunen, 5.6.2024.

Kuva 5. Saman kunnan opiskelemaan hakeneiden ja valittujen osuus.

Oppilaitoskohtaisesti saman kunnan opiskelijoiden osuus kaikista valituista opiskelijoista vaihtelee suuresti (1–84 %). Kuvassa 6 on esitetty koulutustehtävittäin ryhmiteltynä oppilaitoskohtaisesti saman kunnan opiskelijoiden osuus kaikista valituista opiskelijoista vuonna 2023.¹⁴ Kyseessä on kaikki hakijat, ei ensisijaiset hakijat.

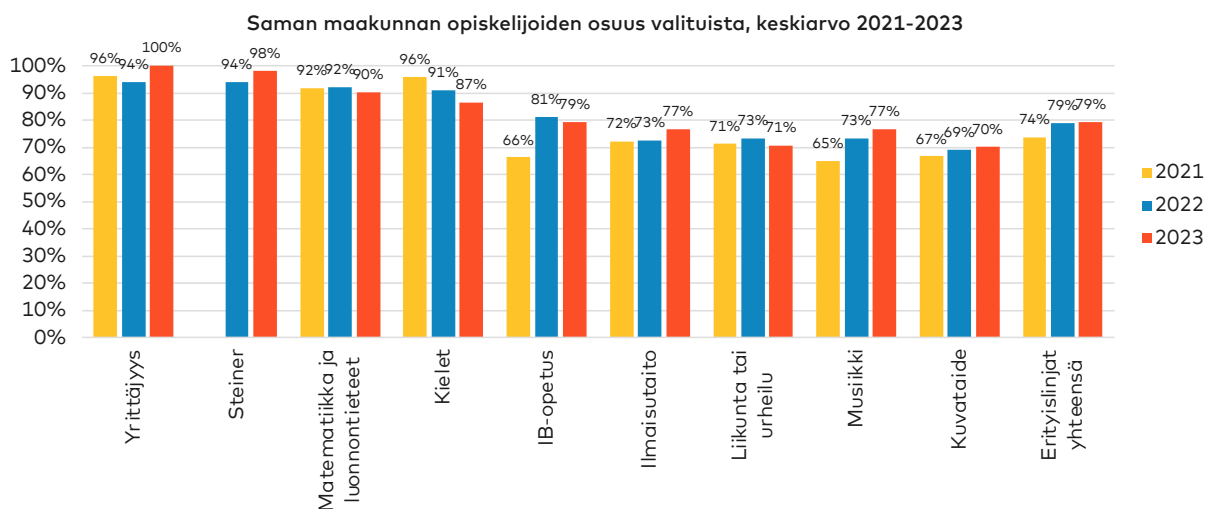
¹⁴ Vipunen, 5.6.2024.

Kuva 6. Saman kunnan opiskelijoiden osuus oppilaitoskohtaisesti.

Samasta kunnasta valittujen osuuden lisäksi tarkastelua tehtiin maakunnan tasolla. Tämä tarkastelu voi olla kuntatason tarkastelua mielekkäämpää siinä suhteessa, että lukioihin hakeudutaan monesti myös lähikunnasta, jolloin omasta kunnasta valittujen osuus voi vääristää mielikuvaa siitä, kuinka kaukaa opiskelijat tosiasiansa hakeutuvat erityisen koulutustehtävän lukioihin. Kuvassa 6 on esitetty koulutustehtävittäin ryhmiteltynä saman maakunnan opiskelijoiden osuus kaikista valituista opiskelijoista vuonna 2023. Lisäksi liitteessä 8 on eritelty saman maakunnan asukkaiden osuus kaikista hakijoista.

Niiden opiskelijoiden osuus opiskelemaan valituista, joiden maakunta on oppilaitoksen sijaintikunta, vaihtelee koulutustehtävän mukaan 65–100 prosentin välillä (kuva 7). Eniten saman maakunnan opiskelijoita on yrittäjyyden erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa, vähiten IB-opetuksessa ja kuvataiteeseen painottuneessa opetuksessa.¹⁵ Tilanne kuvastaa sitä, sitä että osan erityisistä koulutustehtävistä kohdalla lukioon hakeudutaan hieman kauempaakin, lukion maakunnan ulkopuolelta.

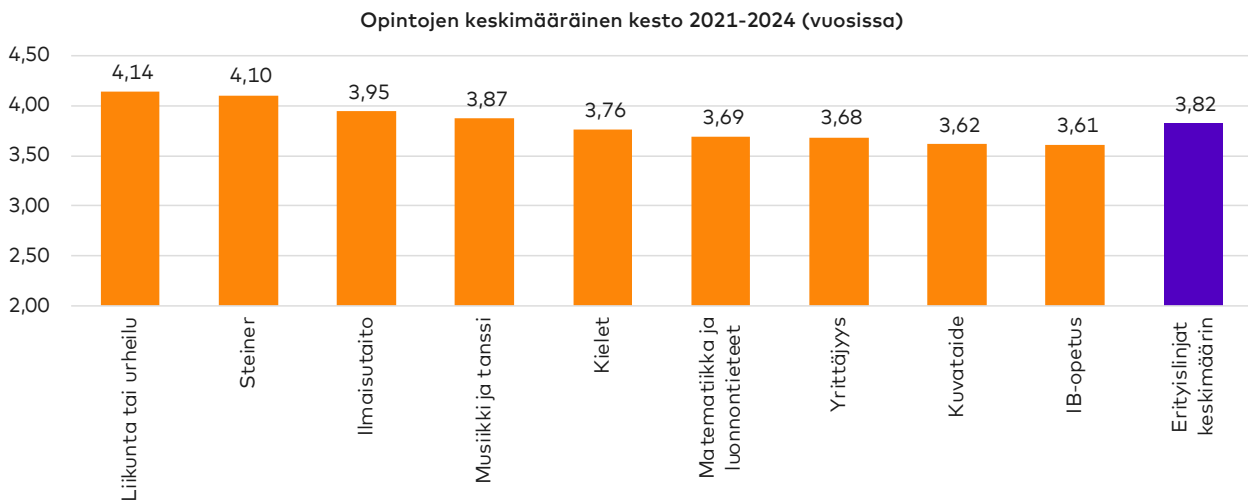

Kuva 7. Saman maakunnan opiskelijoiden osuus valituista, keskiarvo vuosilta 2021–2023.

Erityisen koulutustehtävien opintojen keskimääräinen kesto on lukuvuosina laskettuna 4 vuotta (3,8). Koski-tietovarannosta poimittu tieto on kuvassa 8 muutettu lukuvuosiksi jakamalla päivinä ilmoitettu opintojen kesto 287:llä (lukuvuosi 9,5 kuukautta). Pisimpään opinnot kestävät liikuntaan tai urheiluun painottuneissa sekä Steiner-opinnoissa. Lyhyimmät keskimääräiset opintojen kestot puolestaan ovat IB-opetuksessa ja kuvataiteeseen painottuneessa opetuksessa. Erityisen koulutustehtävien opintojen keskimääräinen kesto on kalenterivuosisissa laskettuna 3 vuotta (3,0). Koulutustehtävien välillä opintojen kesto vaihtelee 2,8 vuoden ja 3,3 vuoden välillä (liite 9).¹⁶

¹⁵ Vipunen, 5.6.2024.

¹⁶ Koski-tietovaranto.

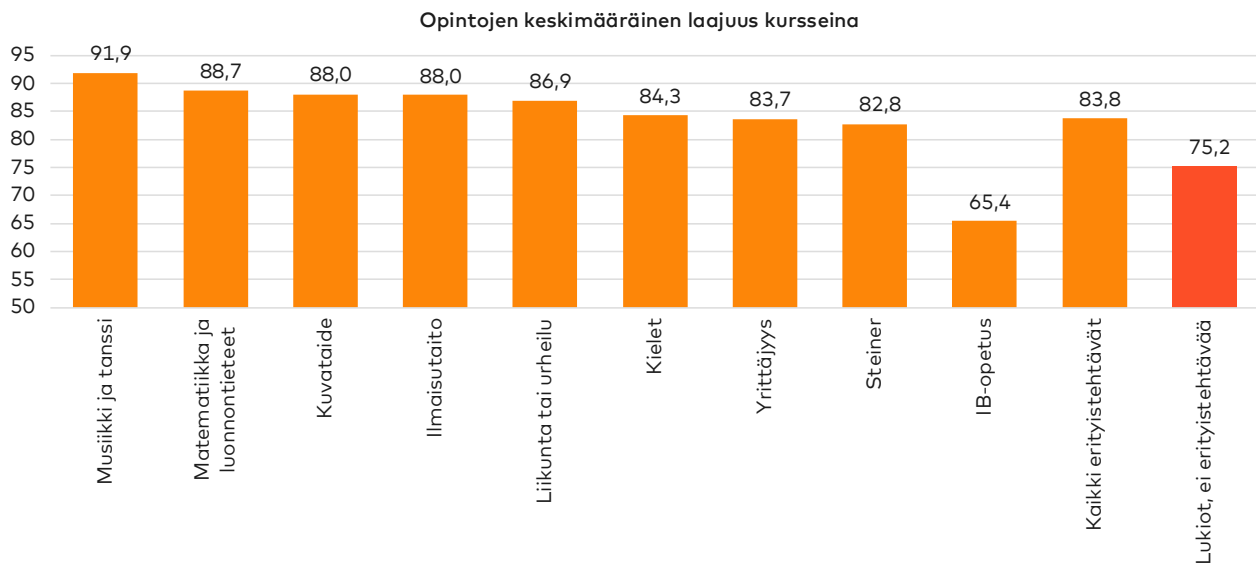

Kuva 8. Valmistuneiden opiskelijoiden opintojen keskimääräinen pituus vuosina 2021–2024 vuosina.

Tilastojen osalta tarkasteltiin myös suoritettujen lukio-opintojen laajuutta. Tässä esitetään tiedot kurseina, mutta nykyisin lukioissa suoritetaan opinnot opintopisteinä. Koska tilastot ovat olleet saatavilla suoritettujen kurssien määrän mukaa, ne myös raportoidaan tässä niiden mukaan. Yksi kurssi vastaa noin kahta opintopistettä. **Erityisen koulutustehtävän linjoilta valmistuneet ovat suorittaneet keskimäärin 84 kurssia, mikä on selkeästi enemmän kuin lukioissa, joilla ei ole erityistä koulutustehtävää (keskimäärin 75 kurssia)** (kuva 9). Erityisen koulutustehtävän lukioissa suoritettujen opintojen keskiarvoa laskee IB-linjan verrattain matala tilastoitujen suoritettujen opintojen määrä. IB-opetus poikkeaa opetukseltaan muista erityisistä koulutustehtävistä merkittävästi, eikä täten ole täysin vertailukelpoinen tähän tarkasteluun. Keskiarvo muiden erityisen koulutustehtävien suoritettujen opintojen laajuudesta ilman IB-linjan opetusta on 88 kurssia.

Keskimäärin laajimpia opintoja suoritetaan musiikkiin ja tanssiin painottuvassa opetuksessa, jossa suoritettujen kurssien määrä on ollut 92 (kuva 9). Muiden painotusten kohdalla kurssimäärä on jäänyt alle 90 kurssin. Pienimmät kurssimäärät suoritetaan yrittäjyyteen painottuneissa opinnoissa ja Steiner-opinnoissa.¹⁷

¹⁷ Vipunen, 4.6.2024; Koski-tietovaranto.

Kuva 9. Opintojen keskimääräinen laajuus kursseina (2021–2024).

3 Erityisten koulutustehtävien onnistuminen

Luvussa kootaan yhteen erityistä koulutustehtävää koskevia tuloksia ja havaintoja selvityksen eri aineistoista. Kappaleet rakentuvat siten, että alkuun on koottu keskeiset havainnot selvitysteemasta eri vastaajaryhmien näkökulmasta. Tulokset ja havainnot on eritelty vastaajaryhmittäin seuraavasti: opiskelijat, opetus- ja ohjaushenkilöstö, koulutuksen järjestäjät ja muut luokit.

3.1 Tavoitteiden toteutuminen

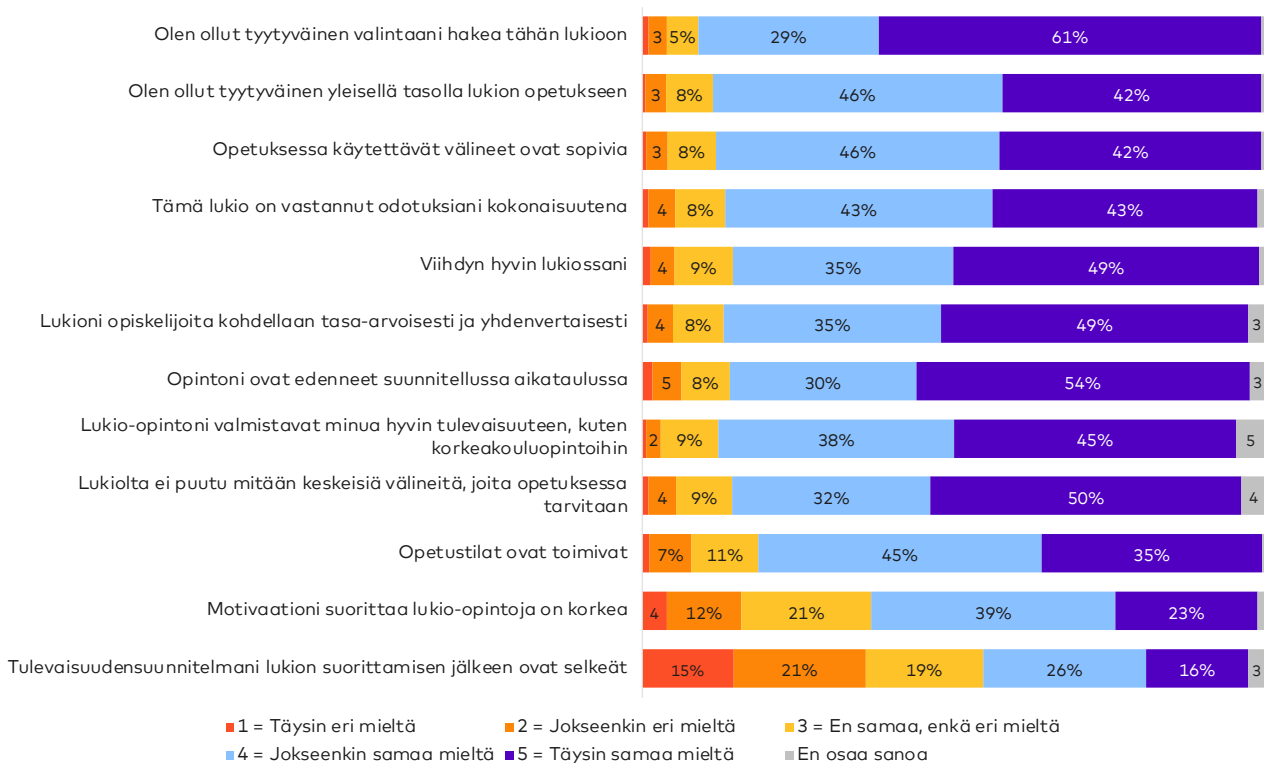
Keskeiset havainnot

- » Opiskelijoiden näkökulmasta erityisten koulutustehtävien tavoitteet erityisen osaamisen edistämiseksi ja kansallisen osaamisvarannon vahvistamiseksi toteutuvat hyvin sekä erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevien opiskelijoiden että erityisen koulutustehtävän lukioissa opiskelevien yleislinjalaisten näkökulmasta. Opintojen ja erityisen koulutustehtävän mukaisen harjoittelun tai harrastusten yhdistäminen koettiin opiskelijoiden keskuudessa melko helpoksi.
 - » Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkökulmasta erityisten koulutustehtävien koettiin syventävän opiskelijoiden osaamista monialaisesti ja erityistehtäväkohtaisesti. Henkilöstön edustajien mukaan ammatilliselle uralle päätyy vain osa, eikä kaikilla opiskelijoilla ole ollut tarkoituskaan tavoitella erityisen koulutustehtävän mukaista urapolkua.
 - » Koulutuksen järjestäjien arvioiden mukaan erityisten koulutustehtävien toteutuksessa ja kehittämistyössä on onnistuttu hyvin, vaikka tehtävät ovat keskenään hyvin erilaisia. Järjestäjien edustajien mukaan halu ylläpitää erityisten koulutustehtävien tasoa ja pedagogisten mallien ajantasaisuutta on korkea.
 - » Muiden lukijoiden vastaajille erityisen koulutustehtävän opetukselle asetettujen tavoitteiden toteutuminen – erityisen osaamisen edistäminen ja kansallisen osaamisvarannon vahvistaminen – näyttäytyy tietyiltä osin onnistuneena, mutta myös jossain määrin haastavana arvioida.
-

3.1.1 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijat

Tässä kappaleessa käsitellään tuloksia sekä erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa opiskelevien opiskelijoiden ja erityisen koulutustehtävän lukiossa yleislinjalla opiskelevien henkilöiden osalta. Molemmat vastaajaryhmät olivat pääosin hyvin tyytyväisiä lukio-opintoihinsa. Vastaa-
 jista 85 prosenttia suosittelisi lukiotaan muille opiskelijoille. Kaikista vastaajista yhteensä 90 prosenttia oli jokseenkin tai erittäin tyytyväisiä valintaansa hakea lukioon, jossa opiskeli. Myös lu-
 kion opetukseen ja välineisiin oltiin tyytyväisiä (88 %). Haastavimmaksi koettiin tulevaisuudensuun-
 nitelmien selkeys: 36 prosenttia vastaajista oli eri mieltä väittämästä "Tulevaisuudensuunnitelmani
 lukion suorittamisen jälkeen ovat selkeät" (kuva 10).

Arvioi seuraavia väittämiä lukio-opinnoista erityisen koulutustehtävän lukiossa: (n=6654-6679)

Kuva 10. Opiskelijoiden näkemykset lukio-opinnoista erityisen koulutustehtävän lukiossa (erityisen koulutus-
 tehtävän mukaisessa opetuksessa olevat ja yleislinjalla opiskelevat).

Kaikista opiskelijakyselyyn vastanneista 88 prosenttia ilmoitti, että lukio, jossa he nyt opiskelivat, oli heidän ensimmäinen vaihtoehtonsa, johon he hakeutuivat opiskelemaan (liite 1). Kun jakaumaa tarkasteltiin erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden ja yleislinjan opiskelijoiden välillä, ei merkittä-
 vää eroa ollut havaittavissa; yleislinjalla opiskelleet vastaajat ilmaisivat noin kymmenen prosent-
 tiyksikköä vähemmän nykyisen lukion olleen heidän ensisijainen hakukohteensa. Molempien vastaa-
 jaryhmien osuudet siinä, että heidän nykyinen lukionsa oli ensimmäinen vaihtoehto, johon hakeutua
 opiskelemaan, olivat korkeita: erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opiskelijoista 93 pro-
 sentilla ja yleislinjan opiskelijoista 82 prosentilla nykyinen lukio oli ensimmäinen hakukohde.

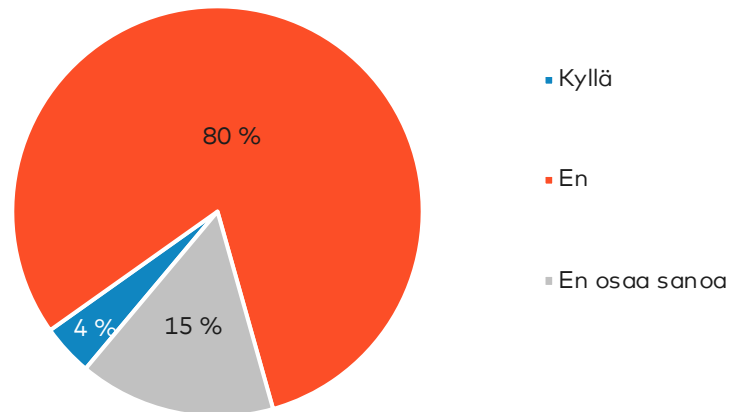
Vastaajat kuvasivat useita syitä hakeutua lukioon, johon olivat päätyneet opiskelemaan. Yleisimpiä syitä olivat kiinnostus tiettyihin aineisiin tai erityislinjoihin, lukion maine, sijainti ja ympäristö, kaverit ja sosiaaliset syyt, tulevaisuuden urasuunnitelmat sekä harjoittelun, kuten urheilun ja opintojen yhdistämisen, mahdollistuminen.

Hakeutuessaan lukioon opiskelijat olivat kiinnostuneita tietyistä erityistehtäväoppiaineista, kuten musiikista, taiteesta, luonnontieteistä tai kuvataiteesta, ja erityisen koulutustehtävän lukioissa tarjolla ollut laaja opintotarjonta houkutti. Lukion maine ja sijainti nousivat esiin ulottuvuutena, joka vaikutti myös yleislinjalla opiskelevien opiskelijoiden valintaan valita kyseinen lukio. Myös viihtyisät tilat ja tieto siitä, että lukiossa on hyviä opettajia, vaikutti valintaan. Erityisen koulutustehtävän opiskelijoita houkutti myös erityisen koulutustehtävän mukanaan tuomat samanhenkiset opiskelutoverit ja yleisesti ystävien hakeutuminen samaan lukioon. Osalla valintaan vaikutti ystävien ja sisarusten aiemmat kokemukset hyvästä ilmapiiristä valitussa lukiossa. Osa vastaajista mainitsi valinneensa lukion, joka tukee vastaajan tulevaisuuden ammatillisia suunnitelmia, kuten opintoja tietyillä aloilla (esim. lääketiede). Erityisistä koulutustehtävistä etenkin urheilulinjalla opiskeleville urheilun ja lukio-opintojen yhdistäminen koettiin tärkeäksi.

Useilla yleislinjan opiskelijoilla on mahdollisuus valita myös erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opintoja, mutta opintoja valitaan suhteellisen vähän. Kyselyyn vastanneista erityisen koulutustehtävän lukioiden yleislinjalla opiskelevista opiskelijoista yhteensä 88 prosenttia kertoi voivansa valita erityisen koulutustehtävän opintoja yleislinjan opintojen lisäksi (liite 2). Kuitenkin yleislinjan opiskelijoista vain 19 prosenttia kertoi opiskelleensa erityisen koulutustehtävän opintoja osana lukio-opintojaan (liite 3). Erityisen koulutustehtävän opintoja valinneista yleislinjaa edustaneista opiskelijavastaajista 43 prosenttia oli ollut tyytyväisiä erityisen koulutustehtävän opintojen opetuksen sisältöön (liite 4).

Yli puolet yleislinjalla opiskelevista kyselyyn vastanneista ei tiennyt, onko vaihto yleislinjalta erityisen koulutustehtävän opintoihin mahdollista. Yleislinjan opiskelijoiden vastaajista 34 prosenttia arvioi, että heidän opiskelemassaan lukiossa vaihtaminen yleislinjalta erityisen koulutustehtävän mukaiseen opetukseen olisi mahdollista. Vastaajista hyvin pieni osa, vain 4 prosenttia oli hakenut tai aikoi hakea vaihtoa erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opiskelijaksi (kuva 11).

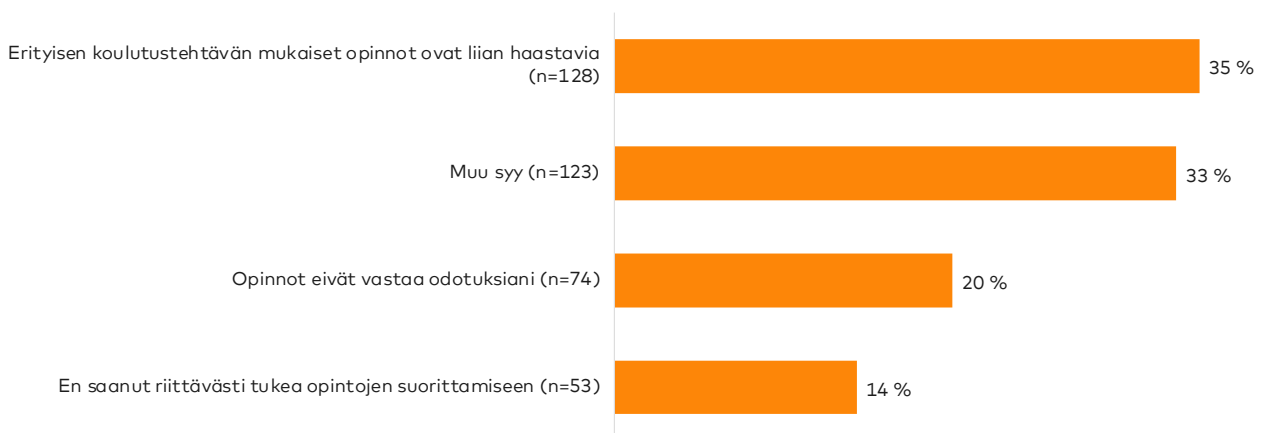
Aiotko hakea, tai oletko hakenut vaihtoa erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opiskelijaksi? (n=2782)

Kuva 11. Yleislinjalla opiskelevien erityisen koulutustehtävän linjalle vaihtoa harkitsevien osuudet.

Vastaavasti vaihtoa erityisen koulutustehtävän linjalta yleislinjalle harkitsi kymmenesosa erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevista opiskelijavastaajista. Hieman yli kolmannes (35 %) erityisen koulutustehtävän linjalta yleislinjalle vaihtoa harkinneista koki erityisen koulutustehtävän mukaiset opinnot liian raskaiksi tai vaativiksi (kuva 12). Muita syitä vaihtamisen harkintaan olivat sopeutumisvaikeudet, motivaation puute ja kavereiden vähyyys.

Valitse seuraavista syy, miksi olet harkinnut vaihtoa yleislinjan opiskelijaksi (voit valita useita): (n=369)

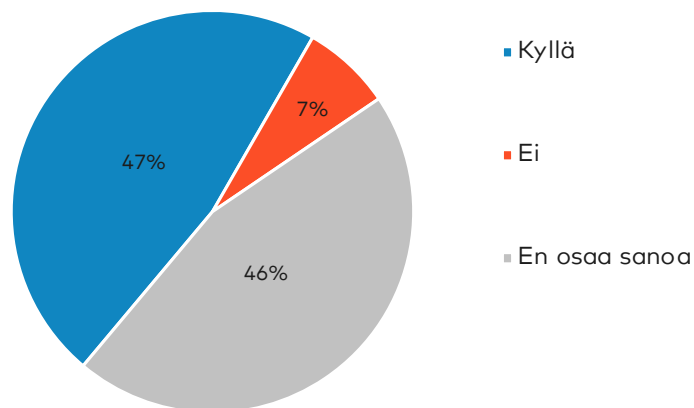

Kuva 12. Erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden syyt yleislinjalle vaihdon harkitsemisessa.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma oli laadittu 37 prosentille kaikista kyselyyn vastanneista opiskelijoista. Rungas neljännos (28 %) vastaajista ei osannut sanoa, onko henkilökohtaista

opintosuunnitelmaa laadittu (liite 5). Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevista opiskelijoista yhteensä 42 prosentille oli laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma. Vastaava osuus yleislinjalla opiskelevista oli hieman matalampi, 32 prosenttia (liite 7). Henkilökohtaisen opetussuunnitelman koettiin yleisesti olleen toimiva: kaikista vastaajista yhteensä 47 prosenttia koki henkilökohtaisen opintosuunnitelman esimerkiksi auttaneen suunnittelemaan lukio-opintoja ja tulevia ylioppilaskoevalintoja sekä lukion jälkeistä opinto- ja työuraa (kuva 13). Kokemukset henkilökohtaisen opintosuunnitelman toimivuudesta vaihtelivat vain hieman erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden ja yleislinjalla opiskelevien vastausten välillä: erityisen koulutustehtävän opiskelijoista yhteensä 53 prosenttia koki suunnitelman olleen toimiva yleislinjan opiskelijoiden vastaavan osuuden ollessa 41 prosenttia (liite 8).

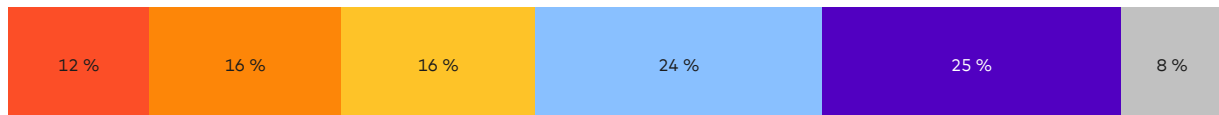
Onko henkilökohtainen opintosuunnitelma ollut mielestäsi toimiva eli esimerkiksi auttanut sinua suunnittelemaan lukio-opintojasi ja tulevia ylioppilaskoevalintojasi sekä lukion jälkeistä opinto- ja työuraasi? (n=5026)

Kuva 13. Opiskelijakyselyyn vastanneiden näkemykset siitä, onko henkilökohtainen opintosuunnitelma ollut toimiva.

Mahdollisuus käyttää opintoihin yli kolme vuotta koettiin kaikkien vastaajien joukossa tärkeäksi. Lähes puolet vastaajista (49 %) koki mahdollisuuden yli kolme vuotta kestäviin opintoihin merkityksellisenä (kuva 14). **Erityisen koulutustehtävän opiskelijat pitivät mahdollisuutta yleislinjalla opiskelevia hieman tärkeämpänä. Kun mahdollisuutta käyttää yli kolme vuotta opintoihin arvioitiin asteikolla 1–5, erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden painotettu keskiarvo oli 3,5. Vastaavasti yleislinjalla opiskelleiden vastaajien painotettu keskiarvo oli 3,2.**

Miten merkityksellistä sinulle on mahdollisuus käyttää opintoihin yli kolme vuotta?
(n=7300)

- 1 = Ei lainkaan merkityksellistä
- 2 = Vähän merkityksellistä
- 3 = Kohtalaisen merkityksellistä
- 4 = Melko merkityksellistä
- 5 = Erittäin merkityksellistä
- En osaa sanoa

Kuva 14. Opiskelijakyselyyn vastanneiden näkemykset siitä, kuinka merkityksellisenä pitää mahdollisuutta käyttää yli kolme vuotta opintoihin.

Opintojen ja erityisen koulutustehtävän mukaisen harjoittelun tai harrastusten yhdistäminen koettiin opiskelijoiden keskuudessa melko helpoksi. Painotettu keskiarvo opiskelijoiden vastauksissa väitteeseen "Lukio-opinnot ja erityisen koulutustehtävän mukainen oma harrastus/harjoittelu on ollut helppo yhdistää" oli 4,2. Tyypillisimpiä erityisen koulutustehtävän mukaisia lajeja ja harrastuksia olivat erilaiset urheilulajit (mm. jääkiekko, salibandy, luistelu, voimistelu), musiikki/tietyt instrumentit tai kuoro/laulaminen, kuvataiteet, teatteri/näytteleminen, tanssi, ohjelmointi sekä matematiikka/kilpamatematiikka.

Kaikista erityisen koulutustehtävän opiskelijoista alle kymmenes (7 %) koki lukio-opintojen ja harjoittelun/harrastuksen yhdistämisen haastavaksi (liite 6). Vastaaajien kokemukset opintojen ja harrastusten yhdistämisestä vaihtelevat erityisen koulutustehtävän mukaan. Yleisesti myönteiseksi opintojen ja harjoittelun tai harrastusten yhdistämiseen liittyen koettiin lukiosta tarjottu joustavuus ja tuki sekä yksilöllisen aikataulun suunnittelun mahdollistaminen. Osa vastaajista kertoi pysyneensä integroimaan harjoittelun tai harrastuksen ajallisesti suoraan osaksi koulupäivää:

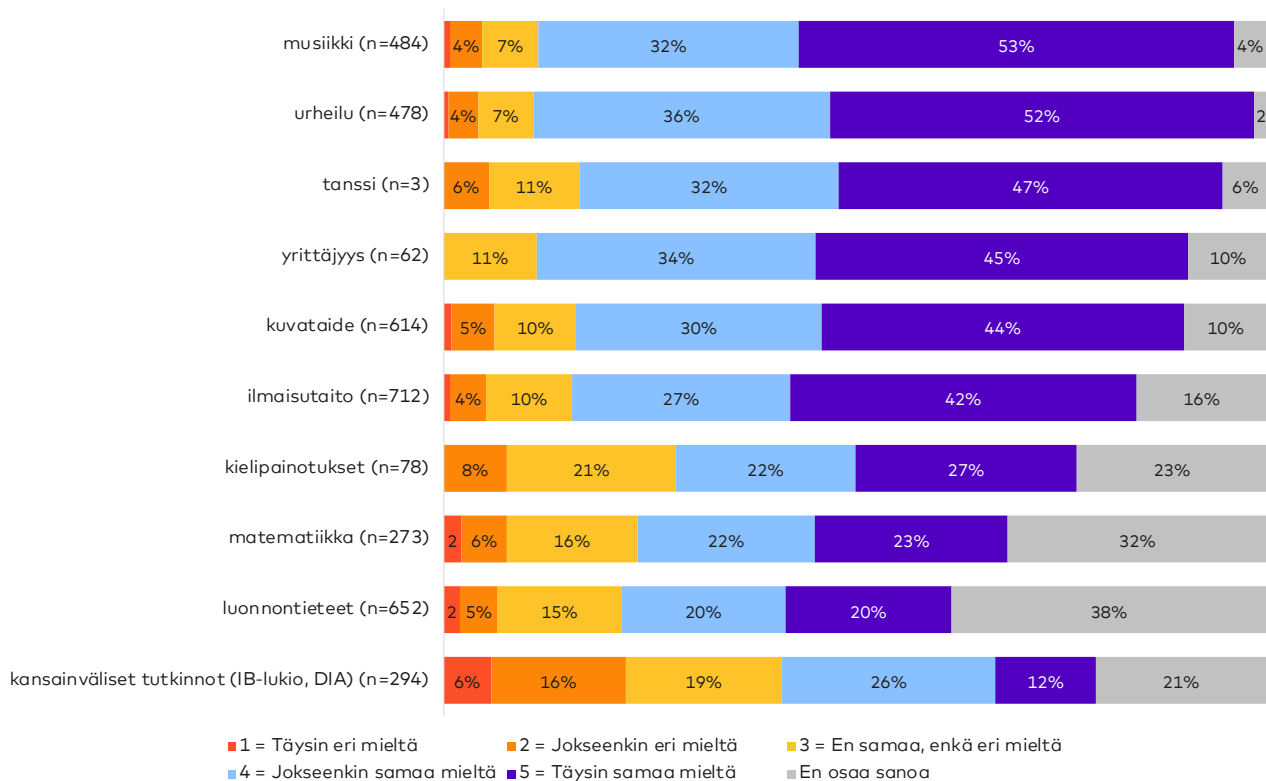
"Olen saanut tuoda oman soittimeni kouluun ja hyödyntää sitä projekteissa."

Myös henkilökunnan ymmärtäväisyys esimerkiksi erilaisia kisamatkoja tai muita erityisjärjestelyjä kohtaan koettiin myönteisenä. Opintojen ja harjoittelu/harrastustoiminnan yhdistämiseen liitettiin myös kielteisiä kokemuksia. Erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden mukaan opintojen ja vaativan harrastustoiminnan yhdistäminen koettiin paikoittain kuormittavaksi. Opintojen ja harjoittelun yhdistämistä haastavaksi tekijäksi nimettiin myös harrastus- tai harjoittelutilojen puute tai ahtaus. Myös opintojen pidentäminen mainittiin toisinaan kielteisiä tunteita herättävänä opintojen ja harjoittelun yhdistämisen seurauksena: osalle vastaajista opintojen pidentäminen voi olla hyvä ratkaisu, mutta osalle se voi tuntua myös rasitteelta viivästyttäessään valmistumista.

Helpoimmaksi opintojen ja harjoittelun/harrastusten yhdistäminen koettiin musiikin erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden keskuudessa (kuva 15). Myös urheilun, tanssin, yrittäjyyden, kuvataiteen

ja ilmaisutaiteen harjoittelun/harrastuneisuuden yhdistäminen koettiin melko helpoksi. Eniten haasteita opintojen ja harrastusten/harjoittelun yhdistämisessä kokivat kansainvälisissä tutkinnoissa (IB ja DIA) opiskelevat opiskelijat. Opintojen ja harjoittelun/harrastuneisuuden arvioimisen vaikeimmaksi kokivat luonnontieteitä opiskelevat: 38 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, onko yhdistäminen helppoa.

Suhtautuminen väitteeseen "Lukio-opinnot ja erityisen koulutustehtävän mukainen oma harrastus/harjoittelu on ollut helppo yhdistää" erityistehtäväopetuksen mukaan tarkasteltuna

Kuva 15. Lukio-opintojen ja erityisen koulutustehtävän mukaisen oman harrastus/harjoittelutoiminnan yhdistämisen helppous opiskelijoiden mukaan.

Erityisten koulutustehtävien välisiä eroja opintojen ja harjoittelun/harrastuneisuuden yhdistämisessä selittää erityisten koulutustehtävien ja niiden taustalla olevan harjoittelu/harrastustoiminnan luonteiden erilaisuus. Esimerkiksi musiikin ja urheilun opiskelijoista yli puolet (musiikki 53 % ja urheilu 52 %) oli täysin samaa mieltä yhdistämisen helppoudesta. Musiikin tai urheilun erityisten koulutustehtävien opinnot suunnitellaan tyypillisesti hyvin yksilöllisesti, ja ne toimivat vahvasti osana opiskelijan harjoittelu/harrastustoiminnan kokonaisuutta: esimerkiksi musiikin erityisen koulutustehtävän opinnoissa on monesti opiskelijakohtaisesti opiskelijan harjoitteleman instrumentin yksilöllistäkin opetusta ja harjoittelua, joka tukee suoraan opiskelijan harrastuneisuutta. Selvityksen aineistossa korostuu erityisesti urheilun osalta havainto siitä, että opintoja on mahdollista sovittaa urheilijoiden harjoitusaikatauluihin, esimerkiksi mahdollistamalla joustavat tavat opiskella eri vuorokauden aikoihin ja/tai etänä:

"Saan itse suunnitella lukujärjestykseni ja sen myötä olen saanut keskittyä koulun ohella myös harrastuksiini."

Vastaavanlaista harrastustoimintaa ei välttämättä ole edes olemassa esimerkiksi luonnontieteiden tai matematiikan osalta, mikä selittää luonnontieteitä ja matematiikkaa opiskelevien erityisen koulutustehtävien opiskelijoiden kokema vaikeutta vastata opintojen ja harrastuneisuuden yhdistämisestä koskevaan kysymykseen. Avovastauksissa opiskelijat kuitenkin nostivat esiin, että matematiikasta tai luonnontieteistä voi olla hyötyä monessa harrastuksessa, vaikka ne eivät suoraan liittyisi oppiaineeseen:

"Tykkään ohjelmoida vapaa-ajalla. Ei ihan sama asia kuin painotettu matikka tai fysiikka, mutta silti samankaltaista ongelmanratkaisua."

"Koodaamista, kilpamatikkaa, yms. todella helppo sovittaa yhteen mikäli niitä harrastaa tai on kiinnostunut."

Vastaajat kuvasivat jättäneensä opintosuunnitelmastaan pois erityisesti niiden aineiden opintojaksot, joita eivät aio kirjoittaa ylioppilaskirjoituksissa. Yleisimmin pois jätettyjä aineita olivat ruotsi, yhteiskuntaoppi ja historia, liikunta ja taideaineet. Jotkut vastaajat kertoivat, etteivät he kyselyn toteutushetkellä olleet vielä jättäneet opintosuunnitelmastaan pois vielä mitään pakollisia opintoja.

Eryyisen koulutustehtäväpainotuksen mukaiselle alalle ammattilaiseksi tähtäävät vastaajat arvostivat sekä koulutuksellista joustavuutta että mahdollisuuksia kehittää ammattitaitoaan lukio-opintojen aikana. Moni vastaajista oli tyytyväinen nykytilanteeseen, eli ei muuttaisi mitään. Joitakin kehittämisehdotuksia lukio-opintoja koskien saatiin vastaajilta, jotka tähtäävät ammattilaiseksi. Eryyisistä koulutustehtävistä tyypillisimmin ammattilaiseksi tähdätään urheilussa, musiikissa ja tanssissa. Keskeisiä kehittämisehdotuksia ja tärkeitä koettuja teemoja olivat esimerkiksi erikoiskurssit ja ammatillisten taitojen harjoittelun tukeminen ja lisääminen, joustavuus ja yksilöllinen ohjaus ja opintosuunnitelmien räätälöinti. Vastaajien mukaan nämä asiat toteutuivat nykyisellään jo melko hyvin, mutta esimerkiksi yksilöllistä ja joustavaa tukea toivottiin lisäävän entisestään. Joustavuutta toivottiin erityisesti opintojen ja harrastuksen yhteensovittamiseen. Lisäksi esiin nostettiin mahdollisen lisätuen tarjoaminen etenkin urheilun ammattilaiseksi tähtääville opiskelijoille esimerkiksi mahdollistamalla vielä nykyistä laadukkaamman ruoan tarjoaminen tai entistä paremmin koulutuspäivien aikana toteutettava harjoittelu Oppilaitosvierailut ja yhteydet eri alojen ammattilaisiin nostettiin myös esiin ammattilaiseksi siirtymistä tukevana kehittämisehdotuksena. Osa vastaajista toivoi, että lukioissa järjestettäisiin vierailuja työpaikoilla tai tietyillä aloilla sekä yhteydenpitoa eri alojen ammattilaisten kanssa.

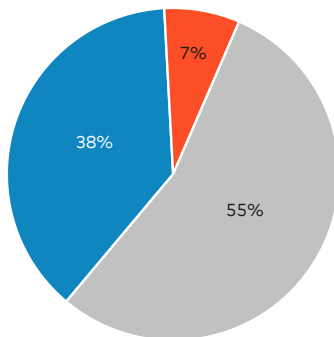
Yli puolet kaikista opiskelijakyselyn vastaajista (55 %) ei osannut sanoa, onko mahdollisuutta opetuksen kehittämiseen tarjottu. Kaikista opiskelijakyselyyn vastanneista yhteensä 38 prosentille oli tarjottu mahdollisuus osallistua opetuksen kehittämiseen (kuva 16). Tyypillisiä tapoja osallistua opetuksen kehittämiseen olivat palautekyselyt ja yleisesti palautteiden antaminen,

opiskelijakunnan ja oppilaskunnan hallituksen kautta vaikuttaminen, suora keskustelu opettajien kanssa sekä osallistuminen koulun eri toimintoihin.

Moni vastaajista piti tärkeänä ja nykyisin toteutuvana seikkana sitä, että opettajat vastaanottavat palautetta ja kuuntelevat toiveita aidosti. Oppilaskunnan hallituksella nähtiin olevan keskeinen rooli opetuksen kehittämisessä ja opiskelijoiden näkemysten esiin tuomisessa. Suorat keskustelut opettajien kanssa mainittiin monesti osana opetukseen liittyvää kehittämistä, jota opiskelijat pääsivät tekemään. Myös erilaisten projektitöiden, ryhmien ja tapahtumien kautta pääsi vaikuttamaan opetukseen.

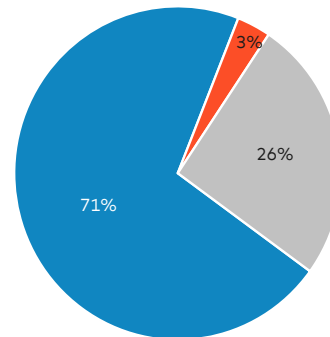
Vastaavasti myös opiskelijoita koskeviin asioihin vastaajat kokivat voivansa vaikuttaa. Merkittävä rooli tässä koettiin olevan opiskelijakunnan hallituksella, jonka kautta opiskelijat saivat äänensä kuuluviin ja pääsivät osallistumaan päätöksentekoon. Verrattain pieni osa vastaajista koki, ettei ole päässyt vaikuttamaan opetukseen (7 %) (kuva 16) tai itseään koskeviin asioihin (3 %) (kuva 17). Erot kehittämistä ja vaikuttamista koskevissa vastauksissa erityisen koulutustehtävän ja yleislinjalla opiskelleiden vastaajien välillä olivat hyvin pieniä, vain muutamia prosenttiyksiköitä.

Onko lukiossasi tarjottu mahdollisuus osallistua opetuksen kehittämiseen jollain tavalla? Jos kyllä, miten? (n=5190)

■ Kyllä ■ Ei ■ En osaa sanoa

Onko lukiossasi ollut mahdollisuus vaikuttaa opiskelijoita koskeviin asioihin? Jos kyllä, miten? (n=4716)

■ Kyllä ■ Ei ■ En osaa sanoa

Kuva 16. Opiskelijoiden arviot mahdollisuudesta vaikuttaa opiskelijoita koskeviin asioihin.

Kuva 17. Opiskelijoiden arviot mahdollisuudesta osallistua opetuksen kehittämiseen.

3.1.2 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstö

Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkökulmasta erityisten koulutustehtävien nähtiin onnistuneen tehtävissään: koulutuksen nähtiin lisäävän erityistä osaamista ja vahvistavan kansallista osaamisvarantoa. Erityisen koulutustehtävän koettiin syventävän opiskelijoiden osaamista monialaisesti ja erityistehtäväkohtaisesti. Etenkin urheilun erityisen koulutustehtävän kohdalla erityisen koulutustehtävän mukaiselle koulutukselle asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin; erityinen koulutustehtävä mahdollistaa opiskelijoille vahvan kaksoisuramallin toteuttamisen. Myös taideaineiden erityisissä

koulutustehtävissä on osittain kaksoisura-ajattelua (erit. musiikki), tosin tässä nähtiin vielä olevan kehitettävääkin. Eteneminen on kuitenkin yksilöistä riippuvaista, ja ammatilliselle uralle päätyy vain osa. On huomioitava, että osa opiskelijoista on erityisen koulutustehtävän lukiossa vain harrastuneisuutensa takia, eikä tarkoituskaan ole tavoitella esim. muusikon uraa.

"Jos ei olisi erityisiä koulutustehtäviä, niin todellinen vaihtoehto voisi etenkin urheilijoille olla se, ettei pysty lukio-opintoja tekemään, olisi ollut joko-tai. Nyt on mahdollisuus sekä-että-vaihtoehdolle, siinäkin mielessä edistää ehdottomasti kansallista osaamisvarantoa."

"Erikoiskursseilla mennään asioiden edelle, syvennetään ja laajennetaan osaamista sen ulkopuolelle, mitä esim. ylioppilaskirjoituksissa kysytään. Kaikki kuitenkin tukee kokonaisuutena opiskelijan mahdollisuuksia kehittää omaa osaamistaan ja erikoislinjalaisilla harvoin on ongelmia päästä kirjoituksista läpi. Toki osa haluaa fokusoida nimenomaan kirjoituksiin tuleviin sisältöihin, koska haluaa kirjoituksista hyvät arvosanat yliopistoon hakemisen takia."

Opetus- ja ohjaushenkilöstön mukaan erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa opiskelijat kehittävät monipuolisia taitoja ja osaamista erityistehtävästä riippuen. Esimerkkejä opetus- ja ohjaushenkilöstön havaitsemista opiskelijoiden saamista taidoista ja osaamisesta nostettiin esiin monipuolisesti:

- **Kriittinen ja analyttinen ajattelu:** erityisesti luonnontieteiden ja taiteiden parissa opiskelijat kehittävät kykyä ilmiöiden ja asioiden analysointiin, kriittiseen ajatteluun ja tieteelliseen kirjoittamiseen.
- **Luovuus ja visuaalinen ilmaisukyky:** Opiskelijat oppivat monipuolisesti visuaalisen alan taitoja, kuten kuvallisuutta ja eri tekniikoita, sekä luovaa ongelmanratkaisukykyä.
- **Yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot:** Opiskelijat kehittävät taitojaan yhteistyössä toimimiseen ja vuorovaikutukseen eri ihmisten kanssa, mikä vahvistaa myös heidän sosiaalisia taitojaan.
- **Itseohjautuvuus ja sinnikkyys:** Opiskelijat oppivat pitkäjänteisyyttä, itseohjautuvuutta ja sinnikkyyttä, mikä auttaa heitä erityisesti jatko-opinnoissa ja työelämässä.
- **Monialainen osaaminen ja tietämys:** Monesti opetuksessa painotetaan monitieteistä osaamista ja laajaa ymmärrystä eri aihealueista, mikä valmistaa opiskelijoita monipuolisesti tulevaisuuden haasteisiin.

Opetus- ja ohjaushenkilöstöstä lähes kaikki (90 %) arvioi, että heidän lukiossaan on tarjottu opiskelijoille mahdollisuus osallistua opetuksen kehittämiseen. Vastaajat kertoivat osallistumisten olleen esimerkiksi seuraavanlaisia:

- **Palautteen kerääminen ja käsittely:** Opiskelijoilta kerätään aktiivisesti palautetta opinnoista vuosittaisten kyselyiden ja palautekeskustelujen kautta. Kerätty palaute vaikuttaa suoraan opetuksen kehittämiseen ja opetuksen toteutukseen.

- **Osallistuminen päätöksentekoon ja kehittämissyyn:** Opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua koulun kehittämissyyn sekä arviointiryyn, ja he ovat mukana myös tiimeissä ja johdossa, kuten opiskelijakunnan hallituksessa.
- **Vaikuttaminen opetustarjontaan ja sisältöihin:** Opiskelijat voivat vaikuttaa opintojaksoihin, jotka toteutetaan, ja osallistua niiden suunnitteluun. Opiskelijat voivat myös ehdottaa sisältöjä ja osallistua opintojaksojen toteutustapojen ja painopisteiden valintaan.

Lähes kaikki opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselyvastaajista arvioivat, että opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin mm. opiskelijakunnan ja opiskelijaparlamentin toiminnan kautta. Lisäksi lukioissa on toteutettu runsaasti erilaisia kyselyitä. Enemmistö opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajista arvioi, että lukiossa tarjotaan myös opettajille mahdollisuus osallistua opetuksen kehittämiseen, esimerkiksi osallistumalla erilaisiin koulutuksiin kuten täydennyskoulutukseen, sekä tiimi- ja aineryhmätyöskentelyyn, sekä opetussuunnitelmatyöhön, työryyn ja koulun sisäiseen yhteistyöhön. Lisäksi opettajilla on ollut mahdollisuus tuottaa erilaisia opetusmateriaaleja.

"Koulussamme on nimetty yksi opinto-ohjaaja erityisen koulutustehtävän opiskelijoita varten. Ohjaus on siis kohdennettua, erittäin hyvin toimivaa ja opiskelijoiden hyvinvointia tukevaa." "Digitaalisia ratkaisuja oppimisen ja opiskelun tukena olemme käyttäneet jo vuosia, ja niitä voisi alkaa jo karsia."

"Laatu- ja saavutettavuusohjelma asettaa tavoitteet lukion toiminnan laadulle. Opettajat osallistuvat jatkuvasti laadukkaan lukio-opetuksen kehittämiseen rehtoreiden antamien ohjeiden mukaisesti. Lukiossamme on huolehdittu siitä, että opettajia kuullaan päätöksenteossa ja opettajat saavat verraten vapaasti kehittää lukiomme toimintaa oman asiantuntemuksensa pohjalta. Myös erityistehtävälän opetusta kehitetään opettajavetoisesti, rehtorin johdolla. Olemme esimerkiksi viinneet LOPS21:n sisältöjä vastaamaan tämänhetkisiä laatuksiteereitä."

"Meillä kaikki toiminta on laadukasta ja saavutettavuuteen kiinnitetään erityistä huomiota arjen toiminnossa, erityislän toiminta ei ole mitenkään eristettyä toimintaa muusta opetustyöstä. Opettajille on mahdollisuuksia osallistua aiheen koulutuksiin halutessaan ja koulun henkeä ylläpidetään yhteistyöllä myös laatu- ja saavutettavuuden osalta."

Opetus- ja ohjaushenkilöstön nosti esiin näkökulmia opiskelijoiden osallistumismahdollisuuksien kehittämiseen. Esiin tuotiin esimerkiksi seuraavia asioita:

- **Ennakointi tiedottamisessa ja päätöksentekoon osallistumisessa:** Kyselyyn vastanneiden mukaan opiskelijoille voisi tiedottaa tulevista muutoksista ja muutosehdotuksista nykyistä aiemmin, jotta opiskelijat voisivat ottaa kantaa ennen päätösten tekemistä. Tämä lisäisi opiskelijoiden osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia kehittämistyössä.

- **Yhteisten tapahtumien ja suunnittelutiimien lisääminen:** Opetuksen kehittämiseen keskitettyjä opiskelijoiden ja opettajien yhteistyössä toteutettavia tapahtumia ja suunnittelutiimejä voisi olla nykyistä enemmän.
- **Yleisesti laajempi kuuleminen ja osallistaminen:** Opiskelijoita voitaisiin kuulla vielä nykyistä laajemmin. Tämä tarkoittaisi esimerkiksi säännöllisiä kyselyitä, kehittämiskeskusteluja ja opiskelijoiden aktiivisempaa mukaan ottamista koulun yhteisten tapahtumien suunnitteluun.

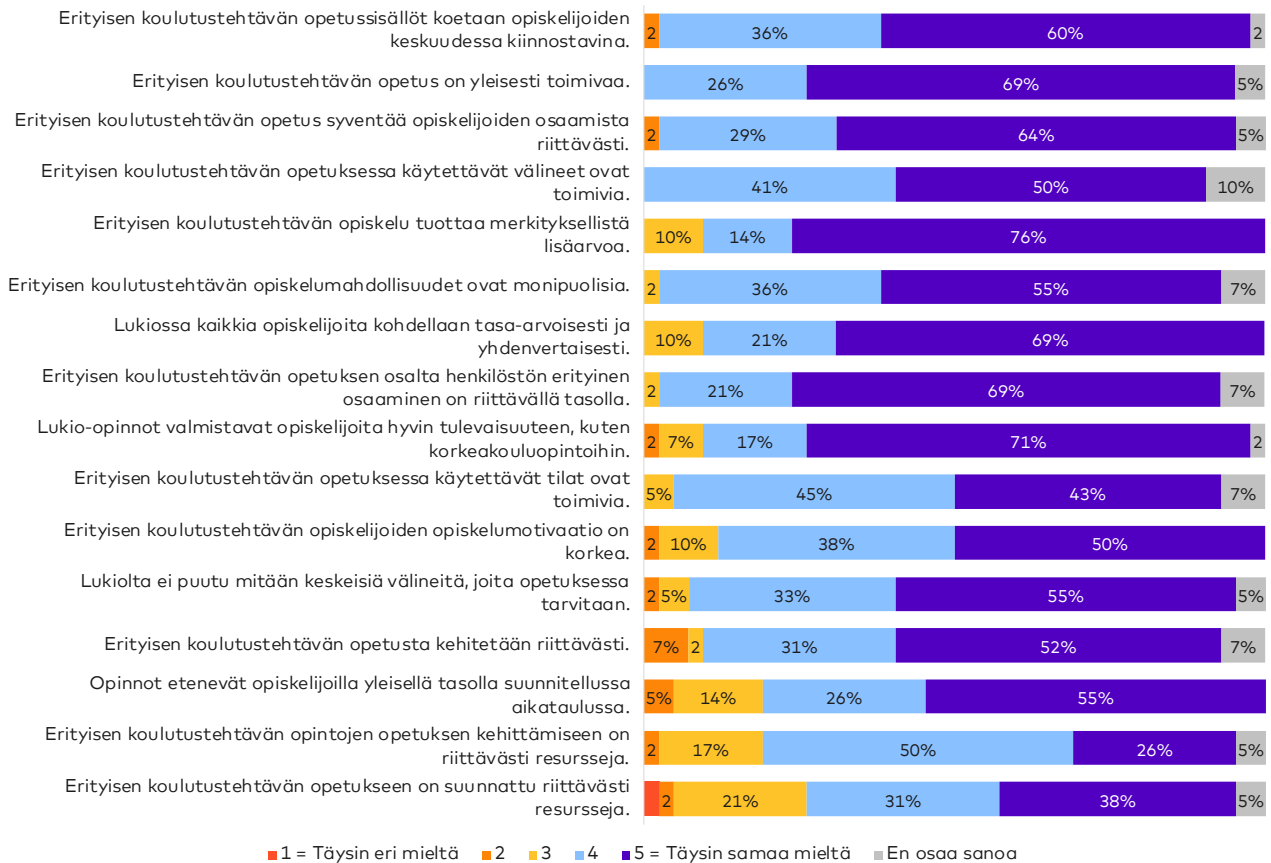
Lukion laatu- ja saavutettavuusohjelman tyypillisin vaikutus opettajien osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia koskien oli opettajien aktiivinen osallistuminen opetuksen kehittämiseen. Esiin nostettiin erityisesti osallistuminen erilaisiin kehityshankkeisiin, koulutuksiin ja työpajoihin, joissa opettajat ovat voineet jakaa osaamistaan ja edistää opetuksen laatua sekä kehittää erityistehtävien mukaisia opetussisältöjä. Muita esiin nostettuja laatu- ja saavutettavuusohjelman vaikutuksia vaikutusmahdollisuuksiin olivat tietyn ohjelman puitteissa käyttöön otetut opettajien benchmarking -vierailut toisiin IB-lukioihin, osallistuminen korkeakouluviikkoon ja yhteistyön kehittämiseen korkeakoulujen kanssa sekä koulutuksen järjestäjän oma laatuhanke.

3.1.3 Koulutuksen järjestäjät

Tiedonkeruuseen osallistuneet koulutuksen järjestäjien arviot erityisten koulutustehtävien tavoitteiden toteutumisesta ovat hyvin positiiviset (kuva 18). Koulutuksen järjestäjien mukaan erityisten koulutustehtävien toteutuksessa ja kehittämistyössä on onnistuttu hyvin, vaikka tehtävät ovat keskenään hyvin erilaisia. Osa koulutuksen järjestäjistä arvioi, että erityistä koulutustehtävää koskeva työmäärä on suuri, mutta tehtävissä on kokemusten mukaan onnistuttu ja halu ylläpitää erityisten koulutustehtävien tasoa ja pedagogisten mallien ajantasaisuutta on korkea. Tehtävät antavat paljon myös opettajille ammatillisessa kehittymisessä ja nuorten taitojen ja tietojen kehittymisessä.

Koulutuksen järjestäjien mukaan opiskelijoiden ääntä on kuultu kehittämistyössä ja koulutustehtävillä on mahdollistettu opiskelijoiden jatkokoulutukseen hakeutumista mm. korkeakoulu yhteistyön kautta. Erityistehtävissä merkittävää on osaamisen keskittäminen niin, että voidaan vastata opiskelijoiden tarpeeseen saada tukea vaativamman tason harrastuneisuuden vaatimuksiin. Vaativamman osaamisen koulun/linjan rakentaminen vaatii opettajilta erityistä osaamista ja opiskelijoilta motivaatiota ja pyrkimystä kehittää omaa osaamista. Nykyinen rakenne perustuu olemassa olevaan erityisen osaamisen keskittämiseen ja tarjoaa opiskelijoille esimerkiksi musiikissa mahdollisuuden valita erilaisen profiilin omaavien musiikkilukioiden joukosta vaatimaan omaan harrastuneisuuteen sopivan vaihtoehdon.

**Koulutuksen järjestäjät:
Arvioi seuraavia väittämiä: (n=42)**

Kuva 18. Koulutuksen järjestäjien arviot erityisiin koulutustehtäviin liittyvistä väittämistä.

Erityisen koulutustehtävän luvan saaneilla lukioilla on koulutustehtävä-kohtaiset tiiviit verkostot, joiden nähdään jakavan osaamista ja hyviä käytänteitä tehtävän parissa. Erityiset koulutustehtävät houkuttelevat ja tuovat yhteen samoista asioista kiinnostuneita ja innostuneita opiskelijoita, jotka tukevat toinen toistaan opintojen eri vaiheissa; erityislukioilla on eräänlaiset tietyt standardit, jotka toimivat tehokkaana kilpailuvalttina lukion houkuttelevuuden näkökulmasta.

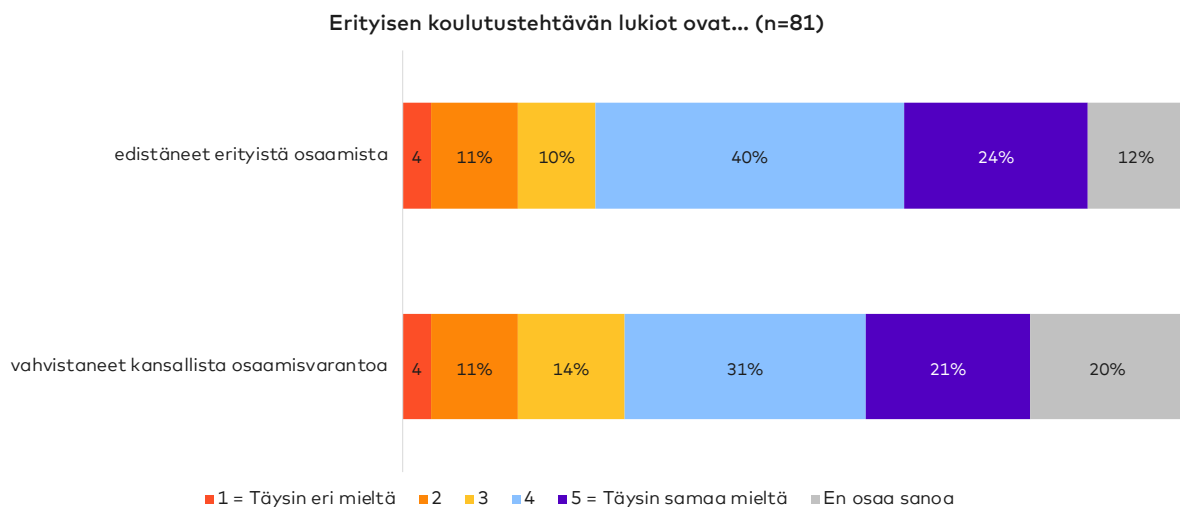
Enemmistö kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä arvioi, että alueen lukiossa/lukioissa on tarjottu opiskelijoille mahdollisuus osallistua erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen kehittämiseen vastaamalla erilaisiin palautekyselyihin ja osallistumalla opetussuunnitelmatyöhön. Lähes kaikki kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät olivat sitä mieltä, että alueen lukiossa/lukioissa opiskelijoilla on mahdollisuus vaikuttaa heitä koskeviin asioihin esim. opiskelijakuntaan osallistumalla. Opiskelijakuntien hallitukset ja kehittäjäopiskelijat ovat olleet osallisina monissa eri työryhmissä. Opiskelijoille on teetetty kyselyitä ja kussakin lukiossa on järjestetty erilaisia osallistavia tilaisuuksia.

Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuuksia voisi koulutuksen järjestäjien mukaan kehittää entisestään esimerkiksi keräämällä säännöllistä palautetta opetuksesta ja edistämällä toimintamahdollisuuksia muillekin, kuin opiskelijakunnan hallituksen jäsenille.

3.1.4 Muiden lukioiden vastaajat

Muille lukioille erityiselle koulutukselle asetettujen tavoitteiden toteutuminen – erityisen osaamisen edistäminen ja kansallisen osaamisvarannon vahvistaminen – näyttöytyi suhteellisen onnistuneena, mutta myös jossain määrin haastavana arvioida. Väitteissä liittyen erityisen koulutustehtävän lukioihin toimintaan, suuri osa muiden lukioiden edustajista arvioi, että erityisen koulutustehtävän lukiot ovat edistäneet erityistä osaamista. Samassa vastaajajoukossa yli puolet vastaajista oli samaa mieltä sen suhteen, että erityisen koulutustehtävän lukiot ovat vahvistaneet kansallista osaamisvarantoa (kuva 19).

Huomioitavaa on, että erimielisiä vastaajia oli molemmissa ryhmissä yhteensä 15 prosenttia vastaajista. Kansallisen osaamisvarannon osalta viidesosa vastaajista ei osannut arvioida asiaa, ja 12 prosenttia ei osannut arvioida, miten erityisen koulutustehtävän lukiot olivat edistäneet erityistä osaamista.

Kuva 19. Muiden lukioiden vastaajien suhtautuminen erityisen koulutustehtävien lukioiden tavoitteiden saavuttamiseen.

3.2 Lisäarvo opetuksesta

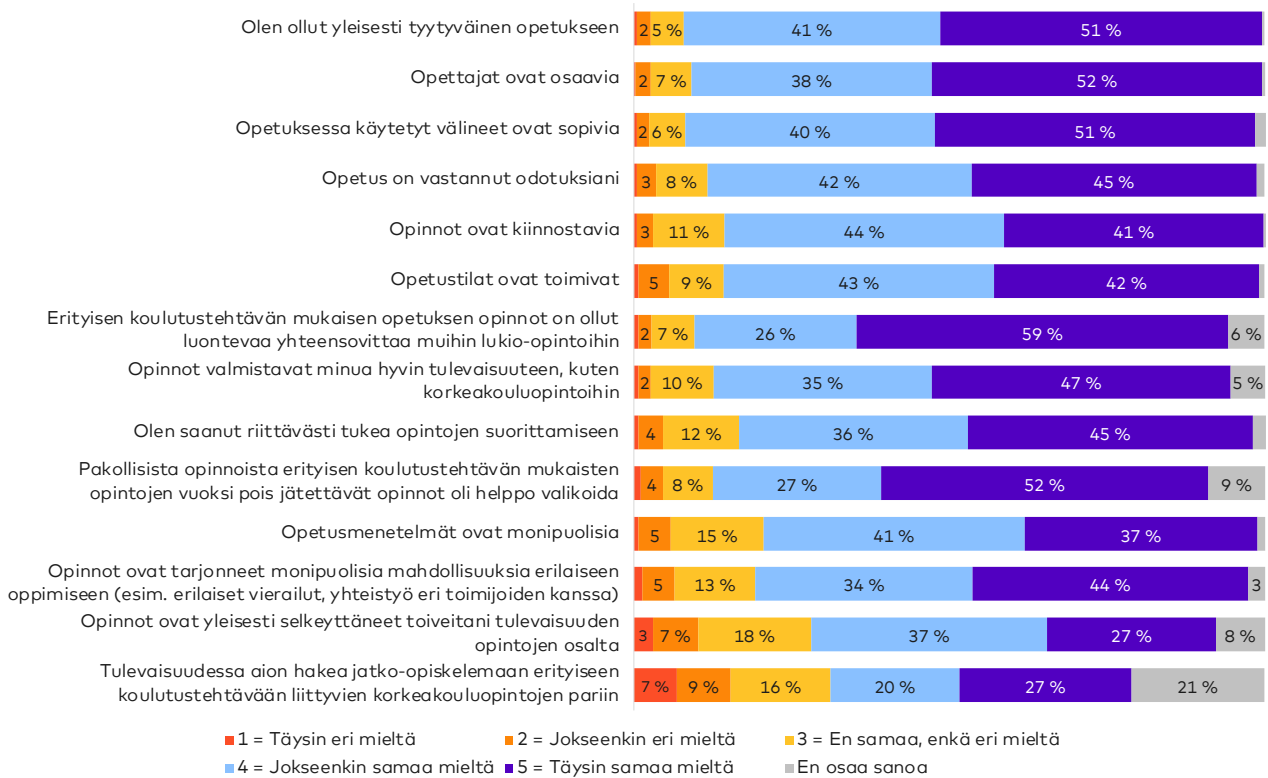
Keskeiset havainnot

- » Erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opiskelijat ovat olleet hyvin tyytyväisiä erityisen koulutustehtävän opetukseen, ja lisäarvoa tuottaviksi tekijöiksi opiskelijat nimesivät erityisesti (samanhenkisten) ystävien kanssa luodut ystävyysuhteet, oppilaitoksen lisäarvoa tuottavan turvallisen ja kannustavan ilmapiirin, opintojen ja harjoittelun (kuten urheilun) yhteensovittamisen mahdollistamisen, opettajien ja yleisesti opetuksen korkean laadun sekä laajan opintotarjonnan.
 - » Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkökulmasta lisäarvoa opiskelijoille koettiin tuottavan etenkin opetus- ja ohjaushenkilöstön erityinen osaaminen (pätevyyden lisäksi esim. ammatillinen tausta erityisen koulutustehtävän painotusalueelta) ja painotuskohtaisen syventymisen mahdollistaminen laajalla opintotarjonnalla.
 - » Koulutuksen järjestäjien mukaan erityisillä koulutustehtävillä on tärkeä lisäarvoa tuottava rooli alueen koulutus kentällä. Opetuksen lisäarvon koettiin muodostuvan ennen kaikkea erityisen koulutustehtävän lukioiden laajasta ja syvällisestä opetustarjonnasta. Tämän puolestaan koettiin perustuvan hyvään resursointiin. Keskeisinä lisäarvoa tuottavina tekijöinä nähtiin myös opettajien pätevyys ja sitoutuneisuus sekä erityiseen koulutustehtävään kytkeytyvät yhteistyöverkostot ja vahvat perinteet.
 - » Muiden lukioiden vastaajien näkökulmasta erityisen koulutustehtävän lukioiden lisäarvo muodostuu etenkin siitä, että tehtävät lisäävät opiskelijoiden valinnanvapautta ja mahdollisuuksia opiskella omien mielenkiinnon kohteidensa mukaisesti.
-

3.2.1 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijat

Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa opiskelevat vastaajat olivat yleisesti hyvin tyytyväisiä erityisen koulutustehtävän opetukseen. Kaikista erityisen koulutustehtävän opiskelijoista yhteensä 92 prosenttia oli samaa mieltä väitteen "Olen ollut yleisesti tyytyväinen opetukseen" kanssa (kuva 20). Opiskelijoiden mukaan opettajat ovat olleet osaavia ja opetuksessa käytettävät välineet ovat olleet sopivia. Merkittävä enemmistö erityisen koulutustehtävän opiskelijoista koki opintojen olleen kiinnostavia ja valmistaneen opiskelijaa tulevaisuuteen, kuten korkeakouluopintoihin. Korkeakouluopinnoilla ei kuitenkaan aina viitattu oman erityisen koulutustehtävän mukaisiin korkeakouluopintoihin. Erityisen koulutustehtävän opiskelijoista yhteensä 43 prosenttia ilmoitti aikovansa hakeutua opiskelemaan erityisen koulutustehtävän aihepiiriä käsitteleviin jatko-opintoihin.

Arvioi seuraavia väittämiä liittyen opiskelemaasi erityisen koulutustehtävän opetukseen:
(n=3458-3487)

Kuva 20. Opiskelijoiden arviot erityisen koulutustehtävän opetuksesta.

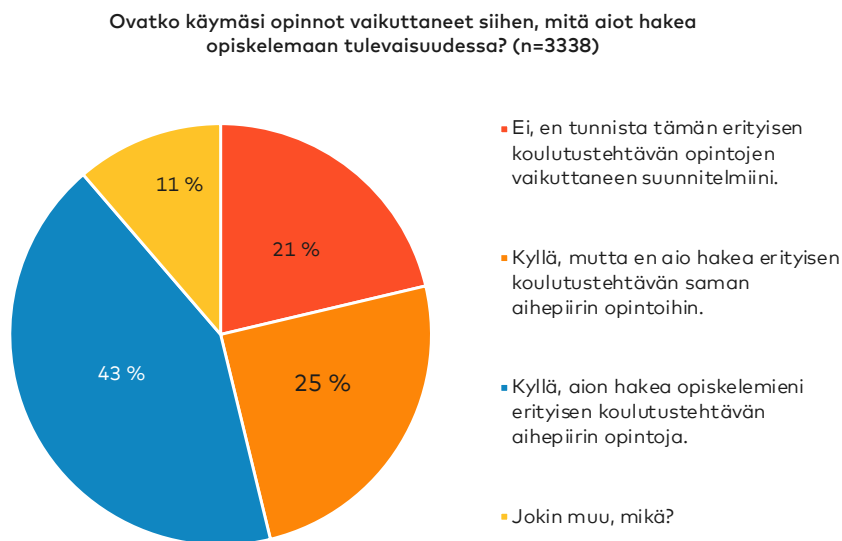
Vastaajista liki puolet, 43 prosenttia aikoi hakea opiskelemaan erityisen koulutustehtävän aihepiirin opintoja lukion jälkeen (kuva 21). Neljännes opiskelijoista arvioi, että erityisen koulutustehtävän opinnot ovat vaikuttaneet omiin jatko-opintosuunnitelmiin, mutta vastaajat eivät aio hakeutua erityisen koulutustehtävän opintoja käsitteleviin opintoihin. Vastaajista noin viidennes (21 %) ei tunnista erityisen koulutustehtävän opintojen vaikuttaneen suunnitelmiin.

Tarkastelimme näitä tietoja taustatietojen osalta ja esittelemme tässä prosenttiosuudet vastaajista kunkin painotusaineen osalta, jotka vastasivat täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väitteeseen: "Tulevaisuudessa aion hakea jatko-opiskelemaan erityiseen koulutustehtävään liittyen korkeakouluopintojen pariin". Yhteenlasketut osuudet samaa mieltä olevista vastaajista eri oppiaineiden osalta ovat seuraavanlaiset:

- Ilmaisutaito: 41 %
- IB-linja: 43 %
- Kielipainotukset: 32 %
- Kuvataide: 41 %
- Luonnontieteet: 71 %
- Matematiikka: 70 %
- Musiikki: 37 %

- Tanssi: 42 %
- Urheilu: 39 %
- Yrittäjyys: 86 %

Keskiarvo näiden osalta on 50 %, ja keskiarvo ylittyy luonnontieteiden, matematiikan sekä yrittäjyyden osalta, joissa selkeä enemmistö suhtautui väitteeseen myönteisesti.

Kuva 21. Erityisen koulutustehtävän opintojen vaikutus tulevaisuuden jatko-opintoihin.

Erityisen koulutustehtävän opiskelijat kuvasivat opintojensa parhaita puolia ja opinnoista saamaansa lisäarvoa moninaisesti. Tyypillisiä opintojen parhaiksi puoliksi tunnistettuja elementtejä olivat kaverit ja sosiaaliset suhteet, oppilaitoksen ilmapiiri, opintojen ja harjoittelun yhdistäminen (erityisesti urheilun osalta). Erityisesti oppilaitosten ilmapiiri, yhteishenki, turvallisuus ja "samanhenkisyyttä" opiskelijoiden kesken nousivat esiin teemoina, joiden koettiin tuottavan lisäarvoa omissa opinnoissa:

"Joustavuus urheilun ja opintojen välillä. Ympäristö, jossa viihdyn ja tunnen itseni osaksi yhteisöä. Samankaltaiset ihmiset ovat kerääntyneet urheilun takia tähän lukioon, joka on hienoa."

"Yhteishenki, kaikki saa olla omia itsejään."

Opettajat ja opetuksen laatu sekä lukiossa tarjottu laaja opetustarjonta olivat keskeisiä esiin nousevia piirteitä, joita opinnoissa arvostettiin. Myös mahdollisuutta painotusopintojen osaamisen syventämiseen pidettiin tärkeänä.

"Ihmisten kohtaaminen ja yhteistyön teko oppimisen eteen. Opiskelijoiden ja opettajien kanssa."

"[Parhaita puolia opinnoissa ovat...] Painotusaineisiin liittyvät syvälliset keskustelut, joita on päässyt käymään muiden painotusaineita opiskelevien ja niistä kiinnostuneiden kanssa."

Lisäksi esiin nostettiin henkilökohtaisen kiinnostuksen merkitys lukio-opintojen merkityksellisyyden kokemuksen lisääjänä. Myös kansainvälisyys ja sen mukanaan tuomat uudet kokemukset miellettiin tärkeäksi lisäarvoa tuottavaksi tekijäksi, samoin erityisen koulutustehtävän mahdollistama vapaus ja eräänlainen itsenäisyys opintojen suunnittelussa ja valinnassa (sekä opintojen valitseminen että mahdollisuus jättää osa pois).

"Mielenkiintoiset tunnit, vaihtelevuus, vaikutusmahdollisuus siihen mitä ainetta ja minkä verran haluan opiskella. Erityislinjan lukiossa on mielestäni suurempi mahdollisuus vaikuttaa siihen mitä aineita opiskelee ja minkä verran. Ja opetuksen laatu sekä kaikki tapahtumat, näytökset ja esitykset, joihin on päässyt osallistumaan sekä katsomaan."

"Huojennumahdollisuus auttaa runsaasti keskittymään omiin painotusaineisiini. Lisäksi koulun laaja opintovalikoima ja tilat ovat erittäin hyviä ominaisuuksia."

Opiskelijat kokivat tähän mennessä saaneensa runsaasti erilaisia taitoja ja osaamista opiskeltuaan erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa. Vastauksissa nostettiin esiin seuraavia taitoja ja osaamista:

- Sosiaaliset taidot, itsevarmuus, esiintymistaidot, yhteishengen ylläpitäminen
- Tietotekninen osaaminen, ohjelmistojen käyttö
- Tutkimusmenetelmien tuntemus ja tutkimustaidot, tieteellinen ja kriittinen ajattelu
- Kuvataidetechnikat, luovuus
- Bändissä soittaminen ja musiikin teoreettinen osaaminen
- Fyysisen ja psyykkisen kunnon kasvaminen, urheilun ja koulun yhdistäminen, urheilijan elämäntyyli
- Biologian, kemian, fysiikan taitojen paraneminen, labratyöskentely
- Yleissivistyksen paraneminen
- Ajanhallintataidot
- Yleisesti painotusaineisiin syventyminen (ml. ammatteihin tutustuminen ja yliopistovierailu).

Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevat vastaajat nimesivät myös taitoja ja osaamista, joita toivovat tulevaisuudessa saavansa opintojen aikana:

- Painotusaineisiin liittyvien taitojen syventäminen
- Korkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin valmistautuminen
- Ammattimaisempi osaaminen omalta painotusalalta
- Kriittinen ajattelu ja ongelmanratkaisukyky
- Uusien spesifien (esim. teknisten) taitojen oppiminen
- Sosiaaliset taidot ja itsevarmuus
- Tieteellisen ajattelun ja tutkimuksen taidot.

Sekä kartutetut että tulevilta opinnoilta toivotut taidot ja osaaminen linkittyivät osittain tiettyihin erityisiin koulutustehtäviin, mutta esiin nostettiin myös paljon yleissivistäviä taitoja ja osaamista, joiden koettiin ja toivottiin lisääntyvän lukio-opetuksen aikana.

Opiskelijoiden näkemyksiä erityisen koulutustehtävän mukaisesta opetuksesta: Erityistehtäväkohtainen tarkastelu

Taulukkoon 6 on koottu prosenttiosuudet vastaajista, jotka ovat olleet erityistä koulutustehtävää koskevista väittämistä samaa mieltä eli vastanneet kyselyssä olevansa väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä (4) tai täysin samaa mieltä (5). Vastaajaryhmän perässä oleva vastaajamäärä (n) kuvastaa koko kysymykseen vastanneiden koko lukumäärää, ei ainoastaan jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä -vastauksia antaneiden lukumäärää. Kaikkien kyselyyn vastanneiden erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevien opiskelijoiden osalta on ilmoitettu koko aineiston keskiarvo (kaikki) sekä merkitty vihreällä ne vastaukset, jotka ylittävät keskiarvon.

Tuloksista havaitaan, että laajasti tarkasteltuna painotuslinjojen välillä ei ole merkittäviä eroja. Joitakin eroja on kuitenkin nähtävissä: hyvin myönteisesti erityiseen koulutustehtävään suhtauduttiin luonnontieteiden ja matematiikan opiskelijoiden keskuudessa. Myös ilmaisutaidon ja yrittäjyyden opiskelijat suhtautuivat hyvin myönteisesti. Vähiten myönteisiä arvioita¹⁸ antoivat IB-linjan ja kielten opiskelijat.

¹⁸ Huom. koko asteikko: 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä, 3 = En samaa enkä eri mieltä, 4 = Jokseenkin samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, Jokseenkin eri mieltä- ja täysin eri mieltä -vastausten osuus oli väittämässä pieni.

Väittäjä	Kaikki vastajat (n=3458-3487)	Ilmaisu-taito (n=723-733)	Kielet (n=92-93)	Kuva-taide (n=621-626)	Luon-nontie-teet (n=784-791)	Matema-tiikka (n=315-318)	Musiikki (n=486-489)	Tanssi (n=74-75)	Urheilu (n=476-479)	Yrittä-jyys (62-64)	IB (n=304-309)
Olen ollut yleisesti tyytyväinen opetukseen	92 %	94 %	89 %	93 %	95 %	96 %	92 %	85 %	89 %	89 %	80 %
Opettajat ovat osaavia	90 %	94 %	87 %	92 %	93 %	95 %	91 %	93 %	87 %	88 %	76 %
Opetuksessa käytetyt välineet ovat sopivia	90 %	91 %	89 %	90 %	91 %	93 %	89 %	85 %	90 %	95 %	90 %
Opetus on vastannut odotuksiani	87 %	88 %	85 %	87 %	90 %	93 %	86 %	87 %	88 %	86 %	74 %
Opinnot ovat kiinnostavia	85 %	89 %	70 %	81 %	90 %	91 %	84 %	83 %	80 %	91 %	82 %
Opetustilat ovat toimivat	85 %	85 %	85 %	78 %	86 %	90 %	86 %	81 %	90 %	94 %	84 %
Erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opinnot on ollut luontevaa yhteensovittaa muihin lukio-opintoihin	85 %	91 %	81 %	86 %	89 %	90 %	89 %	89 %	86 %	92 %	45 %
Opinnot valmistavat minua hyvin tulevaisuuteen, kuten korkeakoulu-opintoihin	82 %	82 %	83 %	71 %	89 %	91 %	80 %	81 %	78 %	94 %	87 %
Olen saanut riittävästi tukea opintojen suorittamiseen	81 %	83 %	77 %	80 %	85 %	89 %	81 %	84 %	83 %	94 %	70 %
Pakollisista opinnoista erityisen koulutustehtävän mukaisten opintojen vuoksi pois jätettävät opinnot oli helppo valikoida	79 %	74 %	75 %	78 %	84 %	85 %	84 %	83 %	85 %	87 %	52 %
Opetusmenetelmät ovat monipuolisia	78 %	82 %	75 %	76 %	81 %	85 %	80 %	75 %	71 %	89 %	68 %
Opinnot ovat tarjonneet monipuolisia mahdollisuuksia erilaiseen oppimiseen (esim. erilaiset vierailut, yhteistyö eri toimijoiden kanssa)	78 %	77 %	82 %	85 %	88 %	89 %	81 %	83 %	61 %	97 %	56 %
Opinnot ovat yleisesti selkeyttäneet toiveitani tulevaisuuden opintojen osalta	64 %	64 %	60 %	55 %	73 %	71 %	64 %	63 %	57 %	81 %	64 %
Tulevaisuudessa aion hakea jatko-opiskelemaan erityiseen koulutustehtävään liittyvien korkeakouluopintojen pariin	48 %	41 %	32 %	41 %	71 %	70 %	37 %	42 %	39 %	86 %	43 %

Taulukko 6. Erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden kokemus lisäarvo erityisen koulutustehtävän opetuksesta eri väittämien mukaan, samaa mieltä olevien osuudet (%).

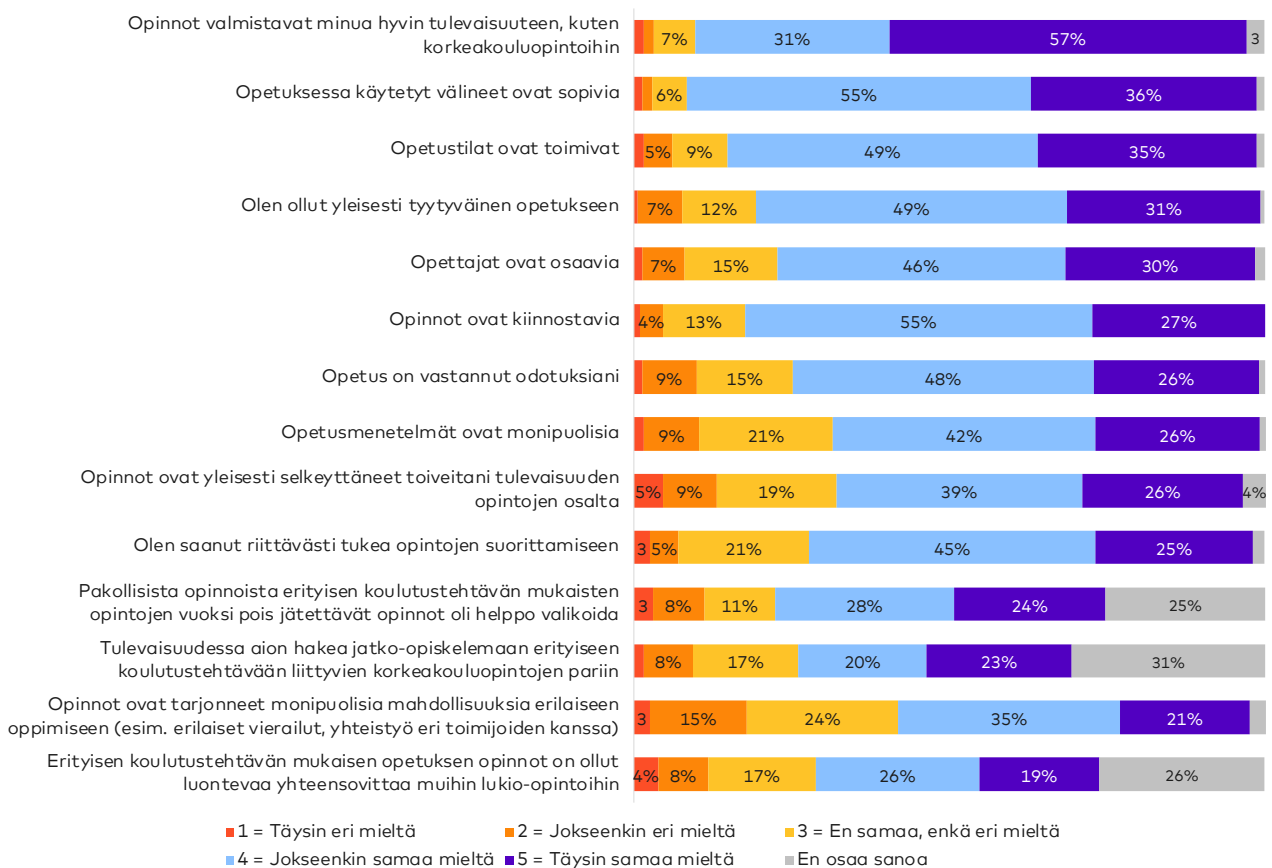
Seuraavaksi käsitellään opiskelija-aineiston vastausjakaumaa erityisen koulutustehtävän painotuslinjojen mukaisesti.

IB-opetus

IB-opetuksen opiskelijoiden vastauksissa korostui kokemus siitä, että opinnot ovat valmistaneet hyvin tulevaisuuteen, kuten korkeakouluopintoihin: väittämän "Opinnot valmistavat minua hyvin tulevaisuuteen, kuten korkeakouluopintoihin" kanssa täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä oli yhteensä 88 prosenttia IB-opetukseen osallistuneista vastaajista (kuva 22). Opetuksessa käytettyihin välineisiin oltiin yleisesti hyvin tyytyväisiä, samoin valtaosa IB-opiskelijoista arvioi opetustilojen olevan toimivia. IB-linjalla opiskelevista 76 prosenttia oli täysin samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä väitteen "Opettajat ovat osaavia" kanssa. Valtaosa vastaajista koki opinnot kiinnostavaksi: alle 5 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä väitteen "Opinnot ovat kiinnostavia" kanssa.

IB-linjalla opiskelevista vastaajista 12 prosenttia oli jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä siitä, että erityisen koulutustehtävän mukaiset opinnot on ollut luontevaa yhteensovittaa muihin lukio-opintoihin.

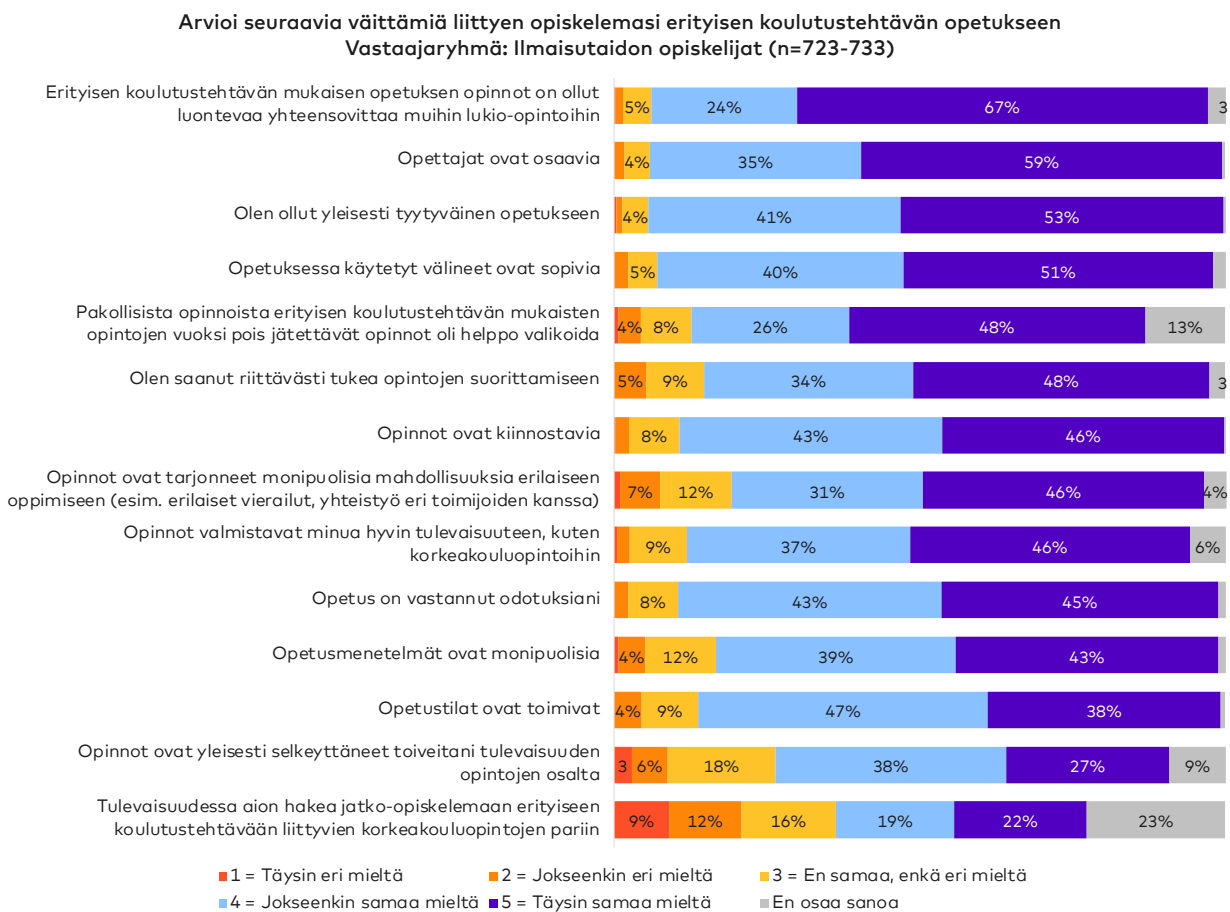
Arvio seuraavia väittämiä liittyen opiskelemaasi erityisen koulutustehtävän opetukseen
Vastaajryhmä: IB-opiskelijat (n=304-309)

Kuva 22. IB-opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

Ilmaisutaito

Ilmaisutaidon erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden keskuudessa erityisen koulutustehtävän opintojen ja muiden lukio-opintojen yhteensovittaminen on koettu helpoksi: yhteensä 91 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä siitä, että yhdistäminen on ollut helppoa (kuva 23). Vastaava osuus arvioi opetuksessa käytettyjen välineiden olleen sopivia. Myös opettajien osaamista arvostettiin: 94 prosenttia vastanneista arvioi opettajien olevan osaavia. Vastaava osuus oli ollut yleisesti tyytyväisiä opetukseen. Ilmaisutaidon erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden vastaukset hakeutumisesta erityisen koulutustehtävän mukaisiin jatko-opintoihin jakaantuivat merkittävästi: väitteen "Tulevaisuudessa aion hakea jatko-opiskelemaan erityiseen koulutustehtävään liittyvien korkeakouluopintojen pariin" kanssa eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä oli yhteensä 21 prosenttia vastaajista, ei samaa eikä eri mieltä 16 prosenttia vastaajista ja jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä 41 prosenttia vastaajista. Vastaajista 23 prosenttia ei osannut sanoa, hakeutuvatko he jatko-opiskelemaan ilmaisutaidon erityistä koulutustehtävää vastaaviin korkeakouluopintoihin. Enemmistö ilmaisutaidon erityisen koulutustehtävän opiskelijoista kuitenkin koki opintojen valmistavan hyvin tulevaisuuteen, kuten korkeakouluihin.

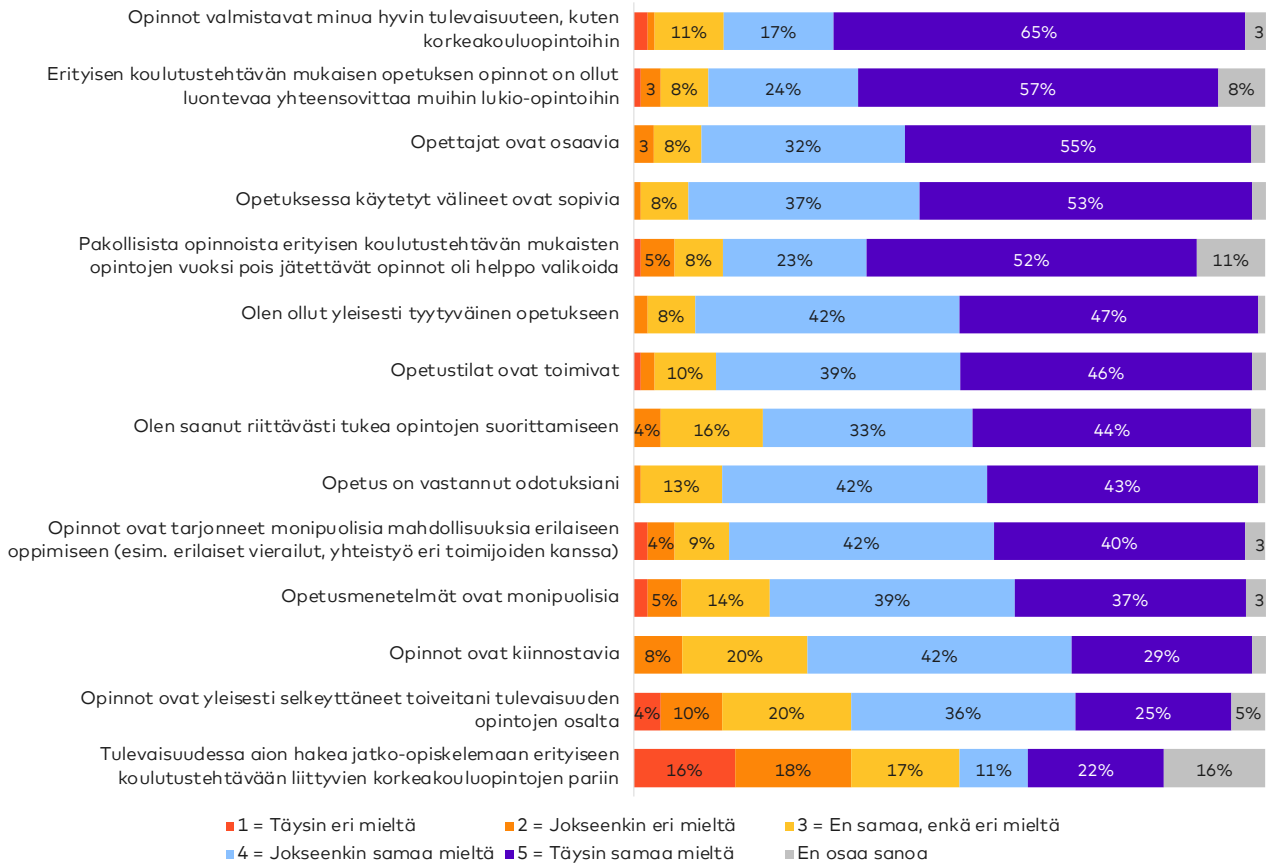
Kuva 23. Ilmaisutaidon opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

Kielet

Kielten erityisten koulutustehtävien opiskelijat kokivat opintojen valmistavan hyvin tulevaisuuteen, kuten korkeakouluopintoihin (kuva 24). Yhteensä 82 prosenttia kielten opiskelijoista oli samaa mieltä siitä, että opinnot valmistavat hyvin tulevaisuuteen. Myös erityisen koulutustehtävän opintojen yhdistäminen muihin lukio-opintoihin koettiin toimivaksi: yhteensä 57 prosenttia vastaajista oli yhdistämistä koskevan väitteen kanssa täysin samaa mieltä ja 24 prosenttia vastaajista jokseenkin samaa mieltä. Opettajia pidettiin yleisesti osaavina ja opetuksessa käytettyjä välineitä sopivina. Vastaajista 11 prosenttia ei osannut arvioida, onko pakollisista opinnoista erityisen koulutustehtävän mukaisten opintojen vuoksi pois jätettävät opinnot helppo valikoida. Yli puolet (52 %) kielten erityisen koulutustehtävän opiskelijoista koki valinnan tekemisen olleen helppoa.

Kielten opiskelemisen kiinnostavuutta arvioitiin vaihtelevasti: 8 prosenttia oli opintojen kiinnostavuutta mittaavan väitteen kanssa jokseenkin eri mieltä. Vastaajista 42 prosenttia oli kuitenkin jokseenkin samaa mieltä, ja 29 prosenttia täysin samaa mieltä siitä, että opinnot ovat kiinnostavia. Vastaukset väitteeseen "Tulevaisuudessa aion hakea jatko-opiskelemaan erityiseen koulutustehtävään liittyvien korkeakouluopintojen pariin" jakoivat mielipiteitä melko tasaisesti: täysin eri mieltä väitteen kanssa oli yhteensä 16 prosenttia, jokseenkin eri mieltä oli yhteensä 18 prosenttia, ei samaa eikä eri mieltä 17 prosenttia, jokseenkin samaa mieltä 11 prosenttia ja täysin samaa mieltä 22 prosenttia vastaajista. Vastaajista 16 prosenttia ei osannut sanoa aikooko hakea kielten pariin korkeakouluopintoihin.

Arvioi seuraavia väittämiä liittyen opiskelemaasi erityisen koulutustehtävän opetukseen
Vastaajaryhmä: Kielten opiskelijat (n=92-93)

Kuva 24. Kielten opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

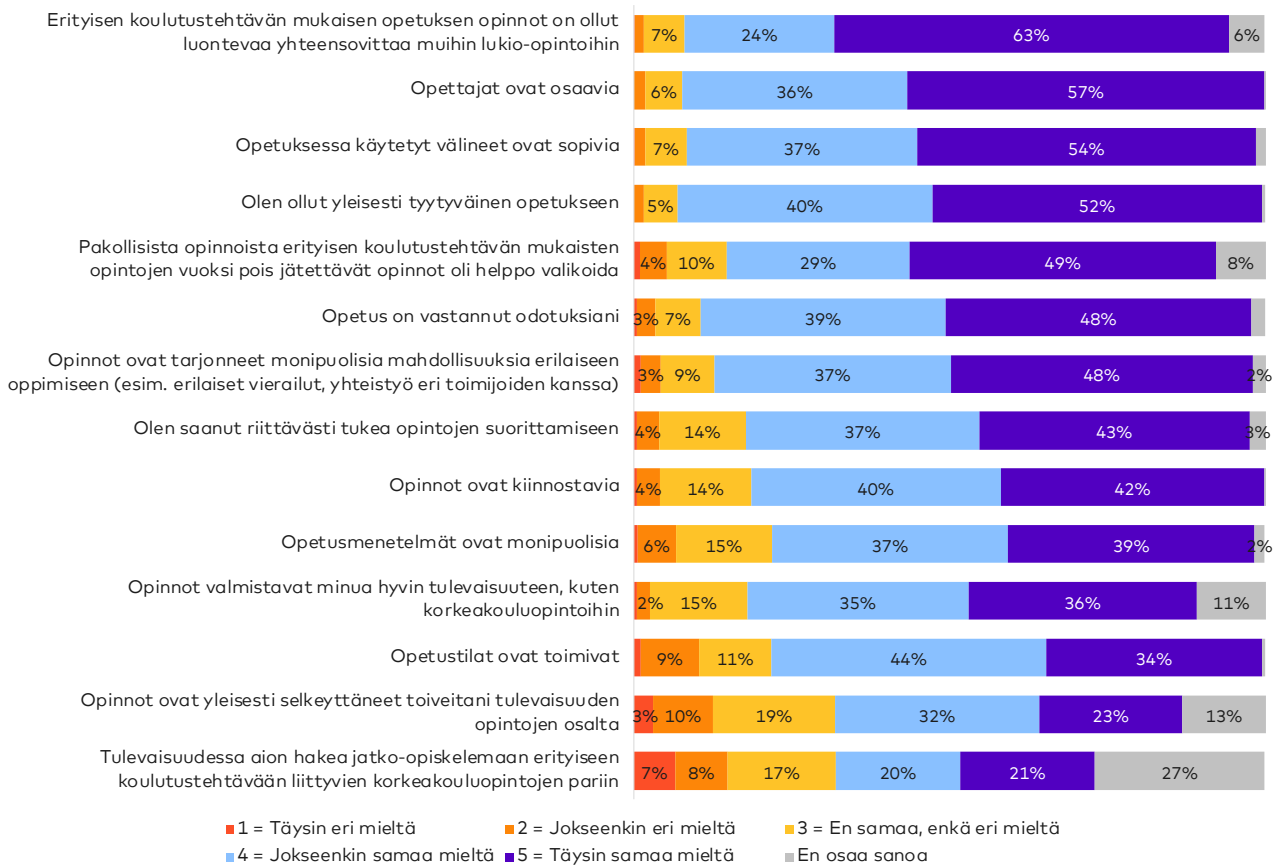
Kuvataide

Kuvataiteen erityisten koulutustehtävien opiskelijoista merkittävä enemmistö (63 %) koki erityisen koulutustehtävän opintojen sovittamisen muihin lukio-opintoihin luontevaksi (kuva 25). Yleisesti ottaen kuvataiteen erityisen koulutustehtävän opiskelijat olivat hyvin tyytyväisiä erityisen koulutustehtävän eri osa-alueisiin: opettajia pidettiin osaavina (93 prosenttia jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä) ja opetuksessa käytettäviä välineitä sopivina (91 prosenttia jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä).

Kuvataiteen erityisen koulutustehtävän opiskelijoista valtaosa (76 %) oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että opetusmenetelmät ovat monipuolisia. Vastaajista 6 prosenttia oli menetelmien monipuolisuutta koskevan väitteen kanssa jokseenkin eri mieltä.

Noin viidennes (21 %) vastaajista aikoi hakeutua tulevaisuudessa jatko-opiskelemaan erityisen koulutustehtävään liittyvien korkeakouluopintojen pariin. Vastaajista 27 prosenttia ei osannut arvioida aikooko hakeutua.

Arvioi seuraavia väittämiä liittyen opiskelemaasi erityisen koulutustehtävän opetukseen
Vastaajaryhmä: Kuvataiteen opiskelijat (n=621-626)

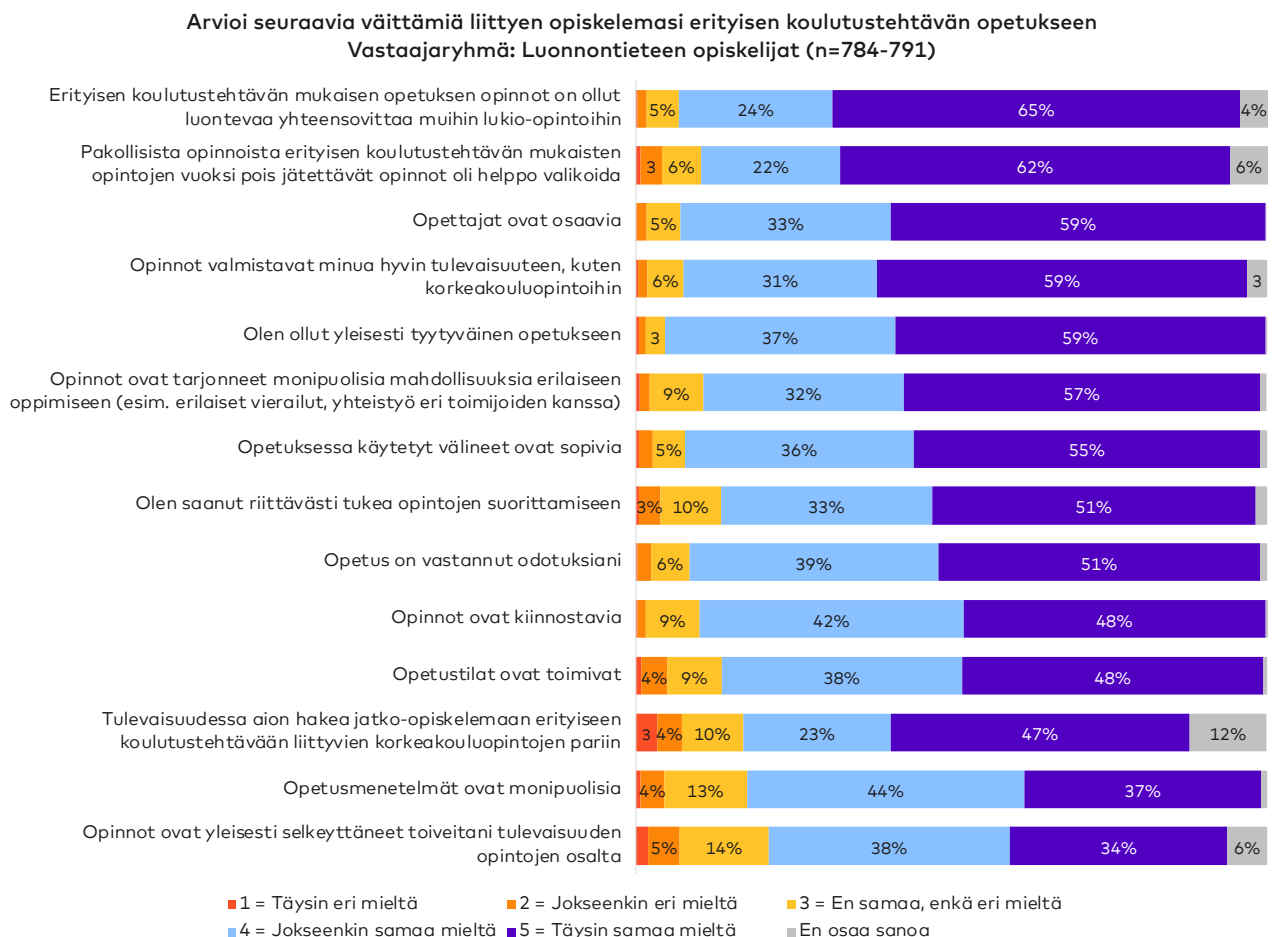
Kuva 25. Kuvataiteen opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

Luonnontiede

Luonnontieteiden erityisen koulutustehtävän opiskelijavastauksissa korostui opintojen yhteensovit-
tamisen helppous: 65 prosenttia luonnontieteiden opiskelijoista oli täysin samaa mieltä siitä, että
erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opinnot on ollut luontevaa yhteensovittoa muihin
lukio-opintoihin (kuva 26). Myös pakollisista opinnoista erityisen koulutustehtävän mukaisten opin-
tojen vuoksi pois jätettävien opintojen helppo valikoiminen korostui luonnontieteiden opiskelijoiden
vastauksissa, sillä yhteensä 84 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä pois-
jättämistä koskevan väitteen kanssa. Opettajia pidettiin osaavina (59 prosenttia täysin samaa
mieltä) ja opintojen koettiin valmistavan hyvin tulevaisuuteen kuten korkeakouluopintoihin (59 pro-
senttia täysin samaa mieltä).

Luonnontieteiden opiskelijoiden vastauksista nousevat esille myös positiiviset kokemukset erilai-
sista oppimisen tavoista: 57 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä väitteen "Opinnot ovat
tarjonneet monipuolisia mahdollisuuksia erilaiseen oppimiseen (esim. erilaiset vierailut, yhteistyö eri
toimijoiden kanssa)" kanssa.

Luonnontieteiden erityisen koulutustehtävän koettiin jossain määrin selkeyttäneen toiveita tulevaisuuden opinnoista: 38 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä ja 34 prosenttia täysin samaa mieltä väitteen "Opinnot ovat yleisesti selkeyttäneet toiveitani tulevaisuuden opintojen osalta" kanssa. Yhteensä 7 prosenttia oli väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä.

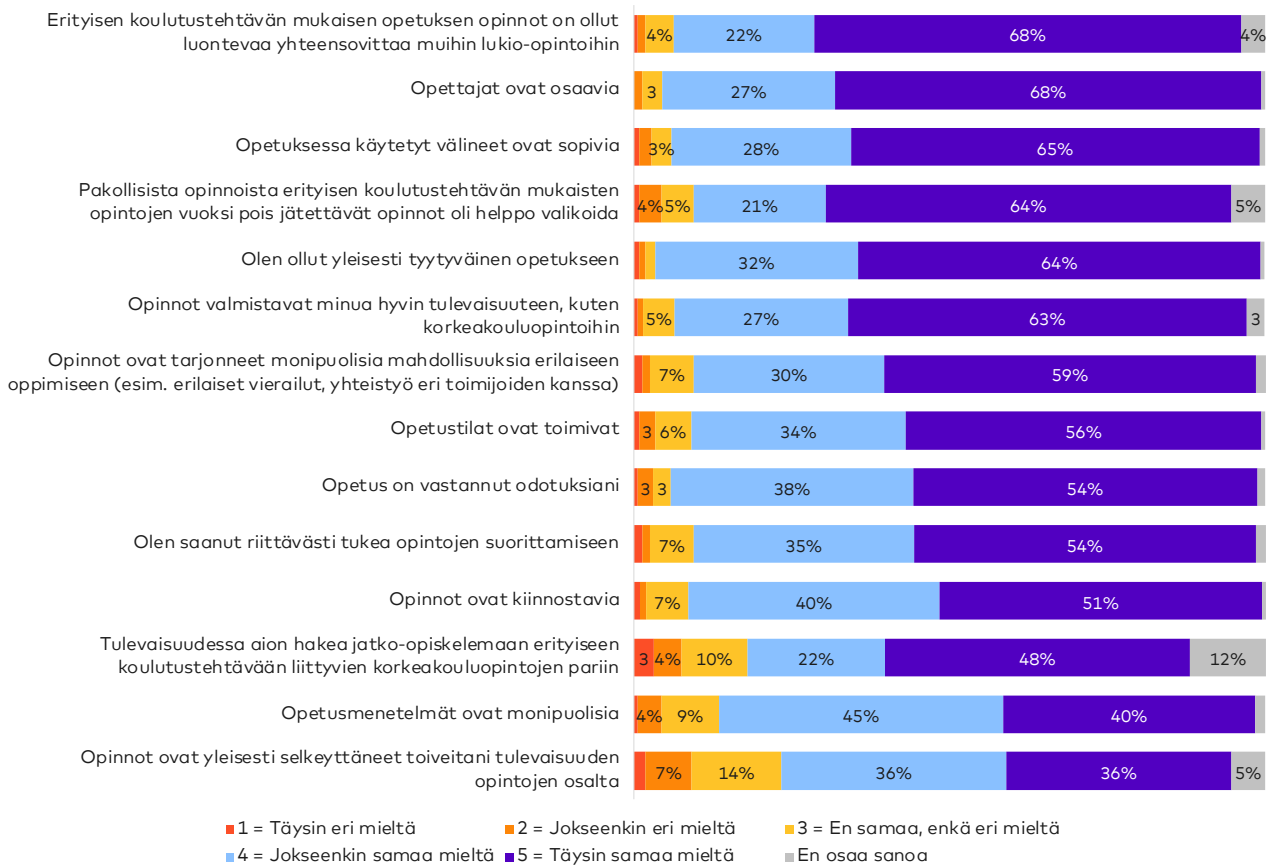
Kuva 26. Luonnontieteen opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

Matematiikka

Matematiikan erityisen koulutustehtävän opiskelijoista selkeä enemmistö (68 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opinnot on ollut luontevaa yhteensovittava muihin lukio-opintoihin (kuva 27). Vastaava osuus piti opettajia osaavina, ja lähes vastaava osuus (65 %) piti opetuksessa käytettyjä välineitä sopivina.

Opetusmenetelmien osalta näkemykset olivat hieman kriittisempiä mutta silti hyvin positiivisia. Opetusmenetelmien monipuolisuutta kuvaavan väitteen kanssa täysin samaa mieltä oli 40 prosenttia vastaajista ja jokseenkin samaa mieltä 45 prosenttia vastaajista. Jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä opetusmenetelmien monipuolisuudesta oli yhteensä 7 prosenttia vastaajista.

Arvioi seuraavia väittämiä liittyen opiskelemaasi erityisen koulutustehtävän opetukseen
Vastaajaryhmä: Matematiikan opiskelijat (n=315-318)

Kuva 27. Matematiikan opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

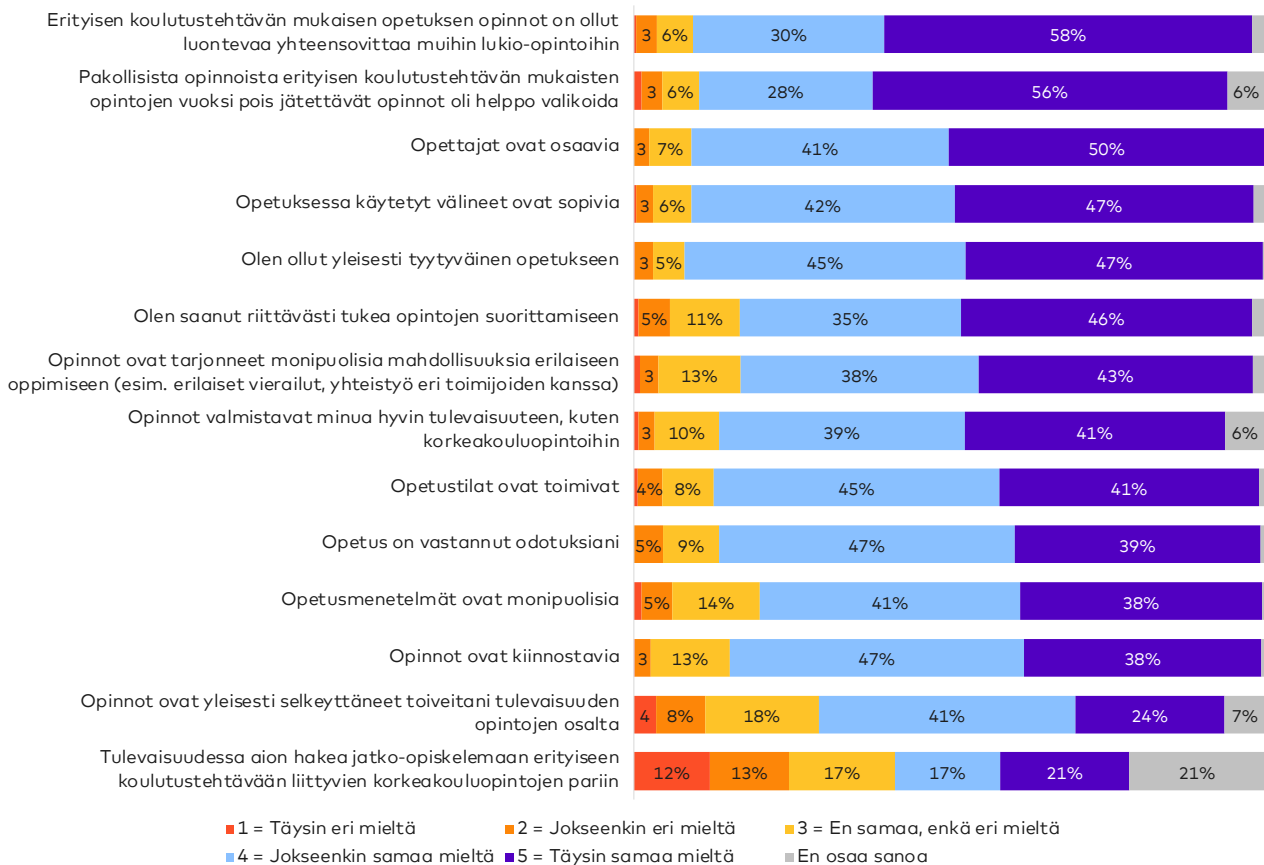
Musiikki

Musiikin erityisen koulutustehtävän opiskelijoista yli puolet (58 %) oli täysin samaa mieltä siitä, että erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opinnot on ollut luontevaa yhteensovittava muihin lukio-opintoihin (kuva 28). Musiikin erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden vastauksissa korostui myös kokemus siitä, että pakollisista opinnoista erityisen koulutustehtävän mukaisten opintojen vuoksi pois jätettävät opinnot oli helppo valikoida; yhteensä 84 prosenttia musiikin opiskelijoista oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä aihetta kuvaavan väitteen kanssa. Opettajia pidettiin osaavina (41 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä ja 50 prosenttia täysin samaa mieltä), ja opetuksessa käytettyjä välineitä pidettiin valtaosan vastaajista mukaan sopivina (42 prosenttia jokseenkin samaa mieltä ja 47 prosenttia täysin samaa mieltä). Vastaavasti opetukseen oltiin yleisesti hyvin tyytyväisiä (45 prosenttia jokseenkin samaa mieltä ja 47 prosenttia täysin samaa mieltä).

Musiikin opiskelijoiden ajatukset tulevaisuuden opinnoista jakautuivat vastauksissa. Vastaajista yhteensä 65 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väitteen "Opinnot ovat yleisesti selkeyttäneet toiveitani tulevaisuuden opintojen osalta" kanssa. Yhteensä 4 prosenttia

tästä vastaajajoukosta oli täysin eri mieltä edeltävän väitteen kanssa. Musiikin erityisen koulutustehtävän opiskelijoista 12 prosenttia oli täysin eri mieltä väitteen "Tulevaisuudessa aion hakea jatko-opiskelemaan erityiseen koulutustehtävään liittyvien korkeakouluopintojen pariin" kanssa. Yhteensä 13 prosenttia vastaajista oli tämän väitteen kanssa joksikin eri mieltä. Toisin sanoen yhteensä tasan neljännes (25 %) vastaajista koki, että ei ole hakeutumassa musiikin alalle korkeakouluopintoihin. Vastaava osuus joksikin samaa mieltä olevista vastaajista oli 38 prosenttia. Yhteensä 21 prosenttia ei osannut sanoa, aikooko hakeutua musiikin erityiseen koulutustehtävään liittyvien korkeakouluopintojen pariin.

Arvioi seuraavia väittämiä liittyen opiskelemaasi erityisen koulutustehtävän opetukseen
Vastaajaryhmä: Musiikin opiskelijat (n=486-489)

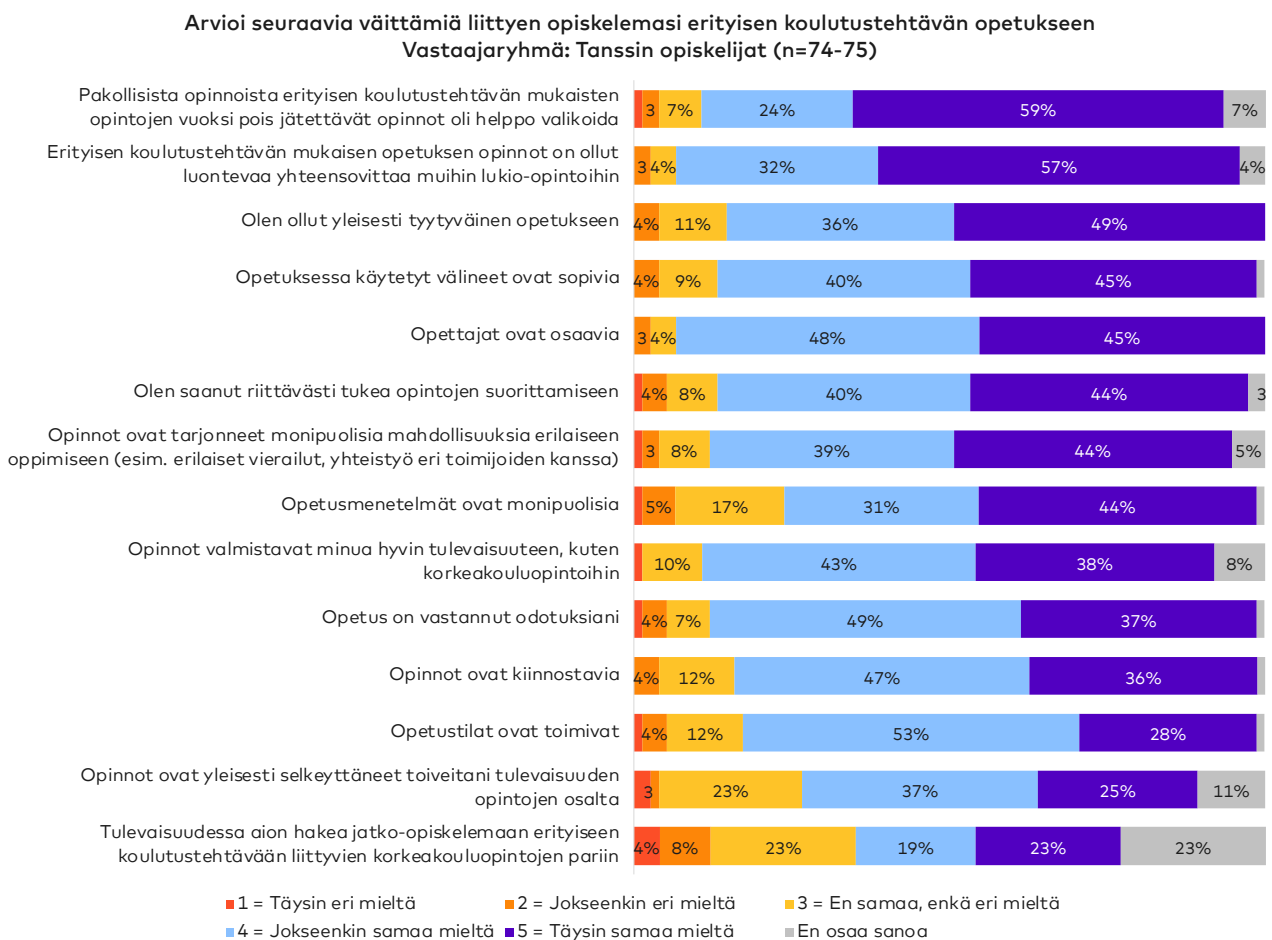
Kuva 28. Musiikin opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

Tanssi

Tanssin erityinen koulutustehtävä sisältyy musiikin ja tanssin erityisen koulutustehtävän alaisuuteen. Tanssin opiskelijoiden vastauksissa korostui kokemus siitä, että pakollisista opinnoista erityisen koulutustehtävän mukaisten opintojen vuoksi pois jätettävät opinnot oli helppo valikoida: 59 prosenttia vastaajista oli täysin samaa mieltä tästä (kuva 29). Myös muiden opintojen

yhteensovittaminen nousi esiin teemana, joka koettiin luontevana. Vain 3 prosenttia vastaajista oli jokseenkin eri mieltä yhteensovittamisen luontevuutta koskevan väitteen kanssa. Tanssin opiskelijoista yhteensä 85 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteen "Olen yleisesti tyytyväinen opetukseen" kanssa, mikä kuvastaa opiskelijoiden olleen laajasti tyytyväisiä opetukseen. Opetuksessa käytettyjen välineiden koettiin olleen sopivia valtaosan vastaajista mukaan (jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä yhteensä 85 prosenttia), ja opettajia pidettiin yleisesti laajalti osaavina.

Verrattain monen tanssia opiskelevan tulevaisuuden opintoja koskevat suunnitelmat olivat selkeytyneet erityisen koulutustehtävän opintojen myötä: 37 prosenttia oli väitteen kanssa jokseenkin samaa mieltä, 25 prosenttia täysin samaa mieltä.

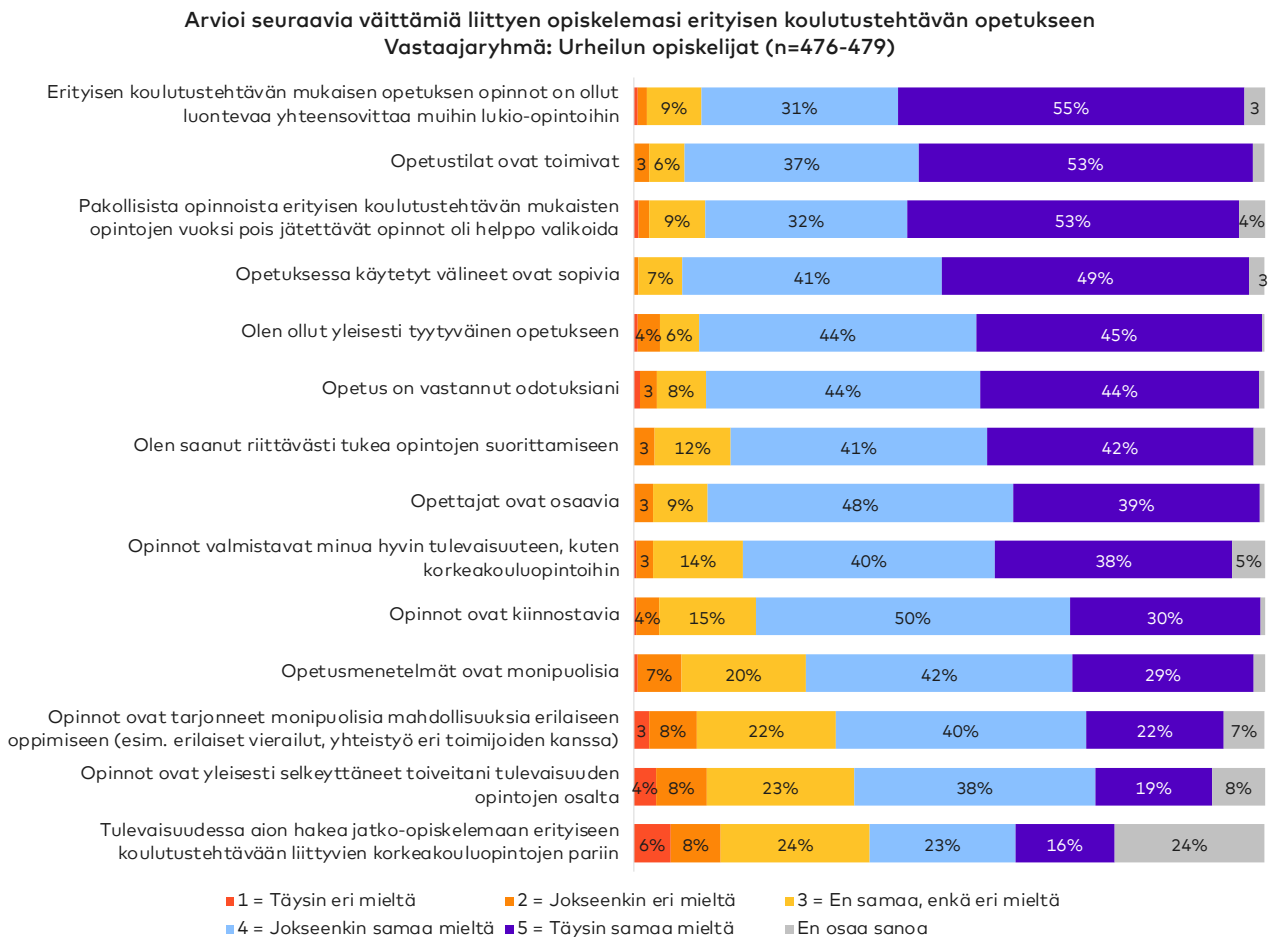

Kuva 29. Tanssin opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

Urheilu

Urheilun erityisen koulutustehtävän opiskelijat kokivat erityisen koulutustehtävän opintojen ja muiden lukio-opintojen yhteensovittamisen helppona: yli puolet (55 %) vastaajista on täysin samaa mieltä aiheesta koskevan väitteen kanssa (kuva 30). Erityisesti esiin nousivat vastaukset opetustilojen toimivuudesta: yhteensä 90 prosenttia urheilun erityisen koulutustehtävän opiskelijoista oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että opetustilat ovat toimivia. Yleinen tyytyväisyys opintoihin oli verrattain korkea: 89 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väitteen "Olen ollut yleisesti tyytyväinen opintoihin" kanssa.

Tulevaisuuden suunnitelmat mietityttivät urheilun opiskelijoita. Yhteensä 24 prosenttia vastaajista ei osannut sanoa, aikooko jatkossa hakea urheiluun liittyvien korkeakouluopintojen pariin. Vastaajista 6 prosenttia oli tästä täysin eri mieltä eli ei aio hakea vastaaviin korkeakouluopintoihin.

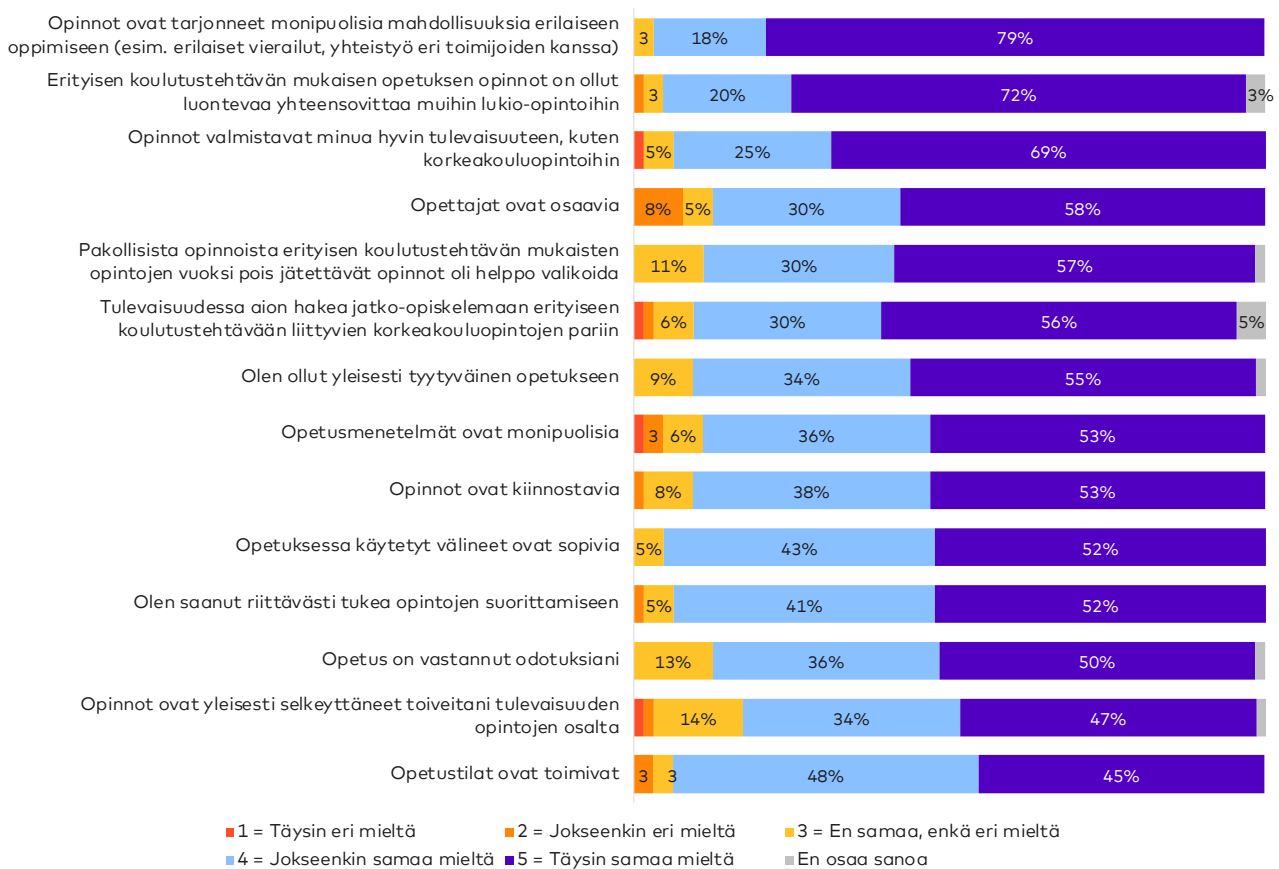

Kuva 30. Urheilun opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

Yrittäjyys

Yrittäjyyden erityisen koulutustehtävän opiskelijoista merkittävä enemmistö (97 %) oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä siitä, että opinnot ovat tarjonneet monipuolisia mahdollisuuksia erilaiseen oppimiseen (esim. erilaiset vierailut, yhteistyö eri toimijoiden kanssa). Yrittäjyyden opiskelijat olivat yleisesti hyvin tyytyväisiä erityisen koulutustehtävän opintoihin (kuva 31).

Arvioi seuraavia väittämiä liittyen opiskelemaasi erityisen koulutustehtävän opetukseen
Vastaajaryhmä: Yrittäjyyden opiskelijat (n=62-64)

Kuva 31. Yrittäjyyden opiskelijoita edustavien vastaajien arviot erityisen koulutustehtävän opinnoista.

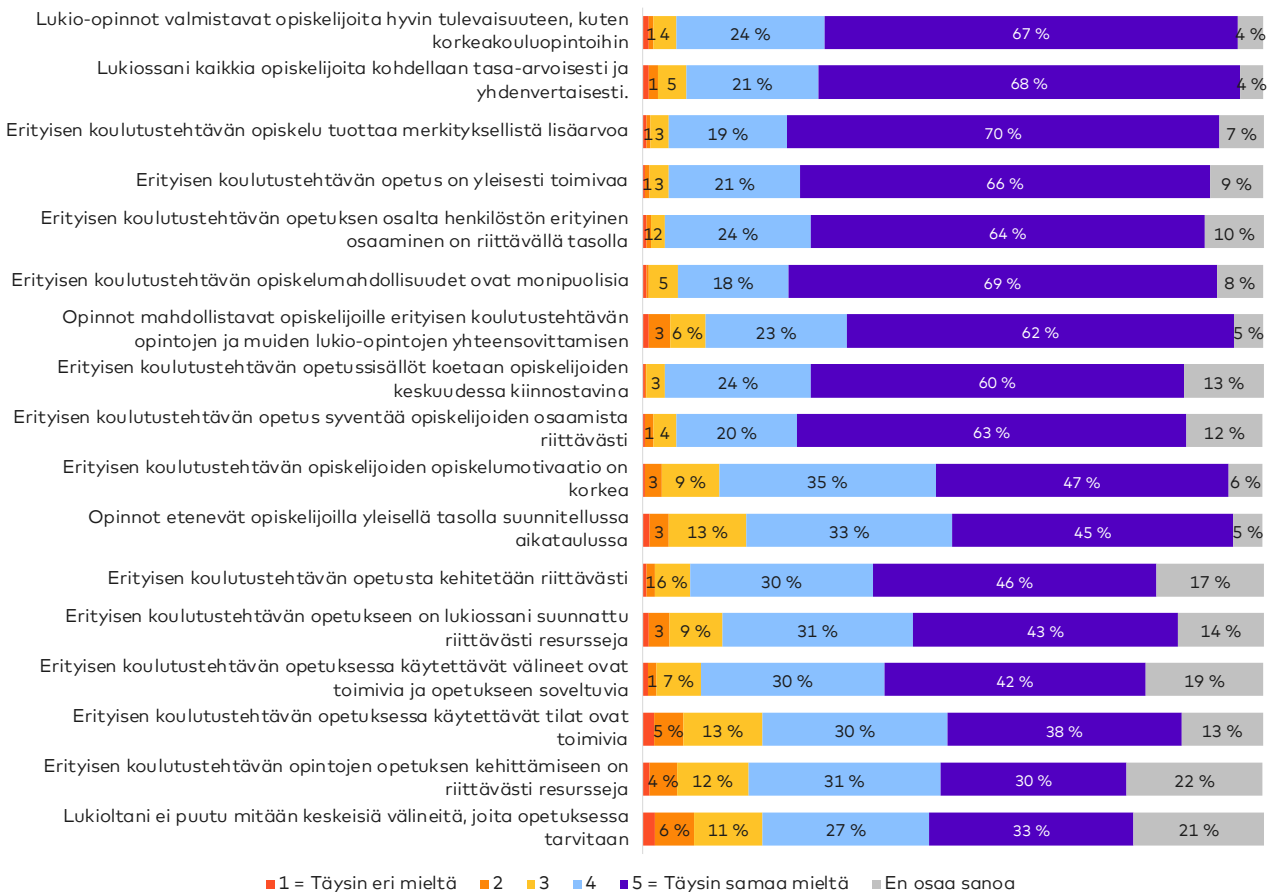
3.2.2 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstö

Opetus- ja ohjaushenkilöstön aineiston vastauksissa opetuksen lisäarvoon suhtauduttiin kautta linjan myönteisesti, eli opetuksen nähtiin tuottavan lisäarvoa opiskelijoille. Vastaajista selkeä enemmistö näki lukio-opintojen valmistavan opiskelijoita tulevaisuuteen (91 % samaa tai täysin samaa mieltä) ja opetuksen tuottavan lisäarvoa (89 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä), ja opetuksen koettiin olevan yleisesti toimivaa (87 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä) ja mahdollisuuksien monipuolisia (87 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä) (kuva 32).

Erimielistä suhtautumista väitteisiin oli kokonaisuudessa vähän. Väitteestä "opinnot mahdollistavat opiskelijoille erityisen koulutustehtävän opintojen ja muiden lukio-opintojen

yhteensovittamisen” eri mieltä oli noin 4 prosenttia vastaajista. Eniten ”en osaa sanoa” -vastauksia oli väitteessä siitä, että opiskelijat kokevat erityisen koulutustehtävän opetussisällöt kiinnostavina, mutta tämänkin osalta tosin vain pieni osuus kaikista vastaajista, 13 prosenttia.

Arvioi seuraavia väittämiä (n=703-708)

Kuva 32. Opetus- ja ohjaushenkilöstön arviot erityistä koulutustehtävää koskevista väittämistä.

Opetuksen nähtiin vaikuttavan monin myönteisin tavoin opiskelijoiden tilanteeseen. Näiden väitteiden osalta oli enemmän hajontaa, tosin valtaosa suhtautumisesta myös näiden väitteiden osalta oli samanmielisiä väitteiden kanssa. Erytisen koulutustehtävän koettiin syventävän opiskelijoiden osaamista riittävästi (83 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä), ja opiskelijoiden opiskelumotivaation nähtiin olevan korkea (82 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä). Opiskelijoiden opinnot etenivät valtaosan mielestä suunnitellussa aikataulussa (78 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä), erityisen koulutustehtävän opetusta koettiin kehitettävän riittävästi (76 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä) ja erityistehtävän opetukseen koettiin olevan suunnattu riittävästi resursseja (74 % jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä). Näiden väitteiden osalta oli erimielisiä pieni osa vastaajista. Vastaajista eniten erimielisiä, 8 prosenttia (eri mieltä tai täysin eri mieltä), oli sen väitteen kanssa, ettei lukiolta puutu mitään keskeisiä opetuksessa käytettyjä välineitä. Näiden väitteiden osalta oli ”en osaa sanoa” -vastauksen antaneita enemmän kuin edellisten väitteiden osalta. Eniten ”en osaa sanoa” -vastauksia oli väitteissä opetuksen resursseista (22 %),

opetuksessa käytetyistä välineistä (19 %) ja välineiden toimivuudesta ja soveltuvuudesta opetukseen (19 %).

Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkemyksiä erityisen koulutustehtävän mukaisesta opetuksesta: Erityistehtäväkohtainen tarkastelu

Opetuksen tuottamaa lisäarvoa tarkasteltiin myös oppiaineittain. Nämä tiedot ovat esitettyinä taulukossa 7. Taulukkoon on koottu prosenttiosuudet vastaajista, jotka ovat olleet erityistä koulutustehtävää koskevista väittämistä samaa mieltä eli vastanneet kyselyssä olevansa väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä (4) tai täysin samaa mieltä (5). Vastaajaryhmän perässä oleva vastaajamäärä (n) kuvastaa kysymykseen vastanneiden koko lukumäärää, ei ainoastaan jokseenkin samaa mieltä- tai täysin samaa mieltä -vastauksia antaneiden lukumäärää. Kaikkien kyselyyn vastanneiden opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajien osalta on ilmoitettu koko aineiston keskiarvo (kaikki) sekä merkitty vihreällä ne vastaukset, jotka ylittävät keskiarvon.

Poikkeuksellisen myönteisiä eli keskiarvon ylittäviä vastauksia oli matematiikan ja Steiner-koulutuksen vastaajilla. Matematiikan vastaajien vastaukset ylittivät keskiarvon muiden väitteiden paitsi resurssien ja monipuolisten opiskelumahdollisuuksien osalta. Steiner-opetuksen osalta keskiarvo ylittyi muiden väitteiden paitsi opiskelijoiden opiskelumotivaation ja tilojen toimivuuden osalta. Tässä aineistossa on huomioitava suhteellisen pieni vastaajamäärä.

Suhteutettuna koko aineistoon kielteisimmin erottuu kuvataide, jonka vastaukset olivat useimmiten alle keskiarvon paitsi tasa-arvoisen kohtelun osalta. Myös musiikin osalta vastaukset alittivat keskiarvon muiden väitteiden paitsi henkilöstön osaamisen osalta. Urheilun osalta oli myös runsaasti keskiarvoa alempia vastauksia lukuun ottamatta väitteitä erityistehtävöintojen ja muiden lukio-opintojen yhdistämisestä, lukio-opintojen valmistavuudesta tulevaisuuteen sekä opintojen etenemisestä.

Taulukko 7. Erityisen koulutustehtävän opetus- ja ohjaushenkilöstön kokema lisäarvo erityisen koulutustehtävän opetuksesta eri väittämien mukaan, samaa mieltä olevien osuudet (%).

Väittämä	Kaikki	Ilmaitaito (n=64)	Kuvataide (n=116)	Luonnontieteet (n=205)	Matematiikka (n=67)	Musiikki (n=133)	Urheilu (n=208)	KV-tutkinnot (IB & DIA) (n=67)	Kieli-painotukset (n=23)	Tanssi (n=36)	Yrittäjyys (n=17)	Steiner (n=11)
Erityisen koulutustehtävän opetus on yleisesti toimivaa	87 %	91 %	83 %	81 %	88 %	84 %	86 %	84 %	88 %	89 %	71 %	100 %
Erityisen koulutustehtävän opetus syventää opiskelijoiden osaamista riittävästi	82 %	86 %	79 %	78 %	85 %	80 %	78 %	78 %	87 %	83 %	71 %	100 %
Erityisen koulutustehtävän opiskelumahdollisuudet ovat monipuolisia	87 %	94 %	86 %	84 %	87 %	85 %	84 %	76 %	87 %	95 %	71 %	91 %
Erityisen koulutustehtävän opetussisällöt koetaan opiskelijoiden keskuudessa kiinnostavina	84 %	91 %	83 %	81 %	85 %	83 %	79 %	76 %	70 %	97 %	76 %	100 %
Erityisen koulutustehtävän opiskelijoiden opiskelumotivaatio on korkea	82 %	81 %	77 %	87 %	93 %	75 %	77 %	85 %	87 %	78 %	64 %	73 %

Erityisen koulutustehdävän opiskelu tuottaa merkityksellistä lisäarvoa	89 %	92 %	85 %	85 %	90 %	85 %	88 %	81 %	83 %	92 %	82 %	100 %
Erityisen koulutustehdävän opetukseen on lukiossani suunnattu riittävästi resursseja	74 %	69 %	72 %	71 %	71 %	69 %	73 %	85 %	78 %	86 %	77 %	82 %
Erityisen koulutustehdävän opetuksen osalta henkilöstön erityinen osaaminen on riittävällä tasolla	87 %	88 %	85 %	85 %	90 %	90 %	83 %	81 %	83 %	100 %	71 %	100 %
Erityisen koulutustehdävän opetuksessa käytettävät tilat ovat toimivia	68 %	59 %	51 %	65 %	84 %	63 %	68 %	73 %	61 %	45 %	59 %	64 %
Erityisen koulutustehdävän opetuksessa käytettävät välineet ovat toimivia ja opetuksen soveltuvia	72 %	75 %	60 %	64 %	82 %	67 %	67 %	75 %	70 %	69 %	65 %	82 %
Erityisen koulutustehdävän opetusta kehitetään riittävästi	75 %	74 %	67 %	72 %	82 %	69 %	69 %	64 %	74 %	78 %	77 %	91 %
Erityisen koulutustehdävän opintojen opetuksen kehittämiseen on riittävästi resursseja	61 %	54 %	55 %	60 %	68 %	56 %	56 %	52 %	65 %	61 %	77 %	82 %
Lukioltani ei puutu mitään keskeisiä välineitä, joita opetuksessa tarvitaan	60 %	54 %	54 %	54 %	67 %	51 %	59 %	67 %	65 %	42 %	71 %	73 %
Opinnot mahdollistavat opiskelijoille erityisen koulutustehdävän opintojen ja muiden lukio-opintojen yhteensovittamisen	85 %	87 %	85 %	86 %	86 %	82 %	88 %	60 %	91 %	80 %	82 %	100 %
Lukio-opinnot valmistavat opiskelijoita hyvin tulevaisuuteen, kuten korkeakouluopintoihin	91 %	95 %	84 %	92 %	94 %	85 %	91 %	88 %	87 %	89 %	88 %	100 %
Opinnot etenevät opiskelijoilla yleisellä tasolla suunnitellussa aikataulussa	79 %	67 %	59 %	86 %	91 %	60 %	84 %	75 %	87 %	70 %	77 %	100 %
Lukiossani kaikkia opiskelijoita kohdellaan tasa-arvoisesti ja yhdenvertaisesti.	89 %	92 %	91 %	90 %	91 %	83 %	88 %	91 %	91 %	72 %	82 %	100 %

Opetus- ja ohjaushenkilöstön tunnistamat kehittämistarpeet ja tunnistetut haasteet opetuksen lisäarvoon liittyen

Kehittämistarpeiden ja tunnistettujen haasteiden osalta vastaajien keskuudessa nousi esille riittävien resurssien tarve ja toive siitä, että resursointi olisi jatkossakin kunnossa. Lisäksi tuotiin esille, että opettajien osaamisen ylläpitäminen ja päivittäminen on tärkeää. Yhteistyötä korkea-asteen kanssa voisi tiivistää entisestään. Lukio-opintojen suoritusajassa pitää pysyä, joten tarjonnan sisältöjä olisi hyvä pohtia tasaisin väliajoin. Lisäksi tuotiin esille, että erityinen koulutustehtävä voi saada lukiossa liian hallitsevan roolin, mikä saattaa ilmentyä siten, että yleislinja jollain tavalla kärsii siitä. Tämä näkemys ei kuitenkaan korostunut aineistossa merkittävästi.

Moni vastaajista toi esiin, että isossa kuvassa erityiset koulutustehtävät eivät tuo lukioihin haasteita vaan poistavat niitä; merkittäviä kehitystarpeita ei tunnustettu siinä määrin kuin monissa muissa koulutukseen liittyvissä ulottuvuuksissa. Jonkin verran huolta herätti yleissivistävän opetuksen jääminen vähemmälle poisjättöoikeuden myötä.

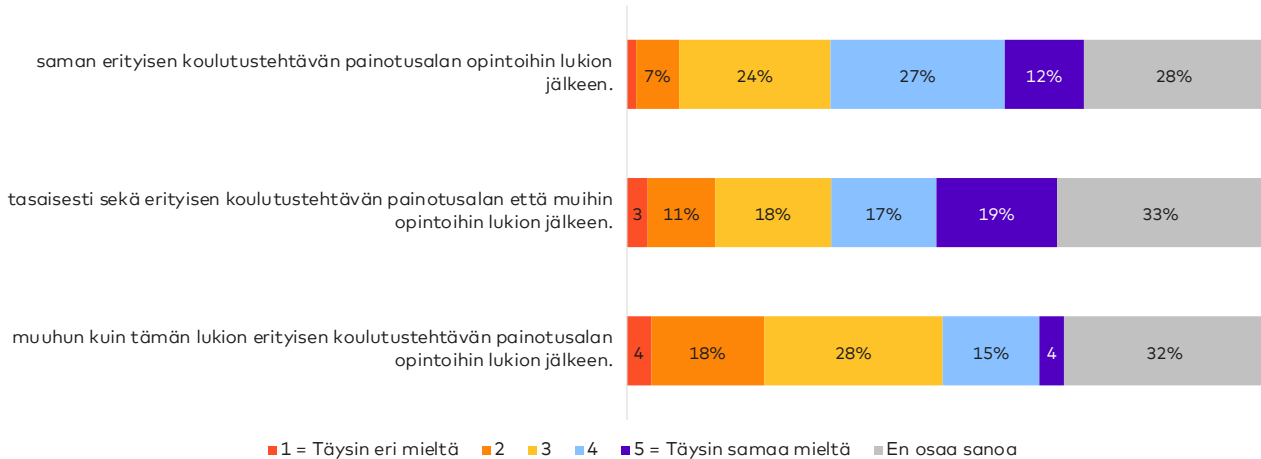
”Erikseen tahdon mainita, että en näe erityisen tehtävän lukioita ongelmana tasa-arvon kannalta vaan päinvastoin. Toki erityislukioissa opiskelee paljon varakkaiden perheiden lapsia. Kuitenkin ainakin musiikissa sisäänpääsyn ainoina kriteereinä ovat lahjakkuus ja musiikillinen osaaminen. Kuten edellä mainitsin, erityisen tehtävän lukiot ovat esim. musiikissa ainoa maksuton väylä ammatitopintoja kohti. Esim. itse olen työläisperheestä, enkä olisi koskaan päätenyt musiikkialalle ilman opintojani musiikkilukiossa.”

”Erityistehtävän takia lukioon hakeutuvat opiskelijat voivat olla muiden oppiaineiden osalta taidoissaan hyvin vaihtelevia peruslinjalla opiskeleviin verrattuina, ja heidän koulutukseensa tulee kohdistaa riittävästi tukitoimia. Myös henkilökunnan asenteen opetusta kohtaan tulee olla linjassa erityistehtävän kanssa, mikä lisää taitavan rekrytoinnin merkitystä.”

Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkökulmasta erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijat hakeutuvat saman painotusalan opintoihin tai sekalaisesti saman ja eri painotusalan opintoihin.

Haasteena vastaajaryhmän osalta on, ettei tietoa ole kattavasti saatavilla. Kuvassa 33 on esitettyä, minne opetus- ja ohjaushenkilöstön vastaajat näkivät erityisen koulutustehtävän opetuksen opiskelijoiden hakeutuvan lukion jälkeen. Vastauksissa näkyi melko suuri ”en osaa sanoa” -vastauksien osuus (28–33 % väitteestä riippuen). Osin tämä kertoo siitä, ettei opetus- ja ohjaushenkilöstöllä ole tietoa siitä, mihin opiskelijat haluavat hakeutua ja mihin he lopulta päätyvät. Opetus- ja ohjaushenkilöstölle kokonaistilanne näyttäytyy sellaisena, että pääasiassa hakeudutaan saman painotusalan opintoihin (27 % jokseenkin samaa mieltä ja 12 % täysin samaa mieltä) tai tasaisesti sekä erityisen painotuksen mukaisiin opintoihin että muihin opintoihin (19 % täysin samaa mieltä ja 17 % jokseenkin samaa mieltä).

Erityisen koulutustehtävän opetuksen opiskelijat hakeutuvat tyypillisesti... (n=690-692)

Kuva 33. Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkemyksiä siitä, minne erityisen koulutustehtävän opetuksen opiskelijat hakeutuvat jatkossa.

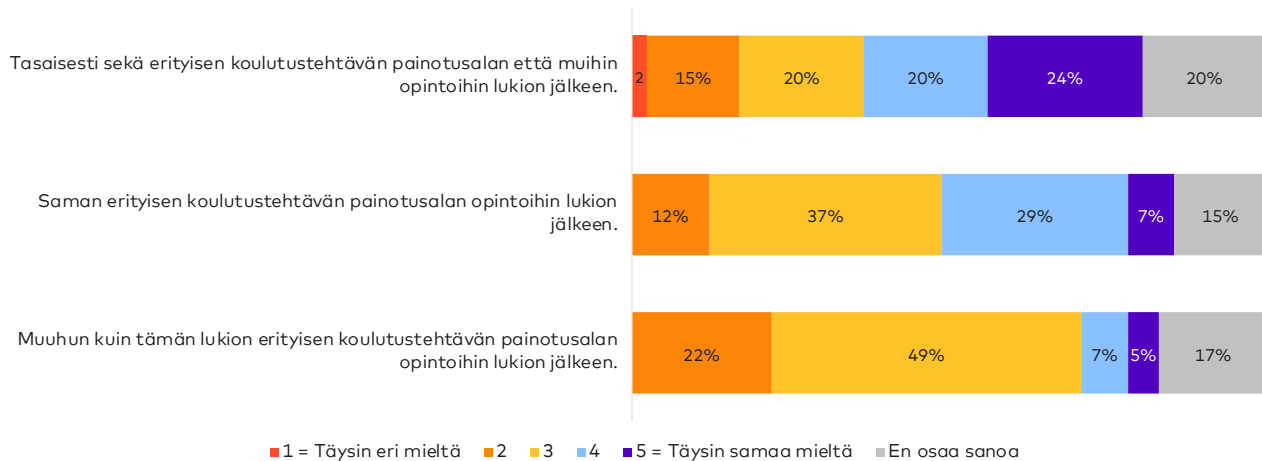
3.2.3 Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestäjien mukaan erityisten koulutustehtävien opetuksen lisäarvo korostuu ensimmäiseksi jo siinä, että erityislukioissa tarjonta on laajaa. Tämä puolestaan perustuu resursointiin. Myös opettajien pätevyys ja sitoutuneisuus nähtiin keskeiseksi lisäarvoksi, josta opiskelijat hyötyvät opetuksessa. Lisäarvoa opetuksesta saavat sekä erityisen koulutustehtävän linjan että yleislinjan opiskelijat; useat tiedonkeruuseen osallistuneet koulutuksen järjestäjät painottivat, että erityisen koulutustehtävän opintoja on laajasti tarjolla myös yleislinjan opiskelijoille.

Koulutuksen järjestäjät tunnistivat joitain eroja erityisen koulutustehtävän lukioiden ja muiden lukioiden omien painotusluokkien toiminnassa. Koulutuksen järjestäjät arvioivat, että opetustarjonnan kautta on paremmat mahdollisuudet syventyä erityisen koulutustehtävän mukaisiin teemoihin, sillä opetustarjonta on huomattavasti laajempaa ja syvällisempää sen jakautuessa erityistehtävän alle useiksi eri erityistehtäväoppiaineiksi, joissa kussakin on erilaisia opintojaksoja. Kuitenkin kyselyyn vastanneiden koulutuksen järjestäjien mukaan kaikissa opetukseen liittyvissä teemoissa ei välttämättä ole merkittävää poikkeamaa – myös ilman erityistä koulutustehtävää on tarjolla laadukasta ja monipuolista opetusta.

Erityisen koulutustehtävän tuoma lisäarvo näkyy paikoittain opiskelijoiden jatko-opinto- ja uravaihtolinnoissa. Kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä 36 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että opiskelijat hakeutuvat saman erityisen koulutustehtävän painotusalan opintoihin lukion jälkeen. Vastaaajista 44 prosenttia arvioi, että opiskelijat hakeutuvat tasaisesti sekä erityisen koulutustehtävän painotusalan opintoihin että muihin opintoihin lukion jälkeen (kuva 34).

Erityisen koulutustehtävän opetuksen opiskelijat hakeutuvat tyypillisesti... (n=41)

Kuva 34. Koulutuksen järjestäjien arviot opiskelijoiden lukion jälkeisistä suunnitelmista.

Koulutuksen järjestäjien mukaan opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä, erityistä koulutustehtävää koskeva rahoitus kohdennetaan pääsääntöisesti opetukseen, ja koulutuksen järjestäjien omat lisäresurssit kohdentuvat muuhun erityiseen koulutustehtävään liittyvään toimintaan ja facilitateihin, kuten koulutustilojen ylläpitoon ja erityisen koulutustehtävän sisältöön liittyvien lisätarvikkeiden hankintaan. Koulutuksen järjestäjien omat lisäresurssit nähdään välttämättömiksi erityisen koulutustehtävän laadukkaan toteuttamisen takaamiseksi.

Lisäarvoa opiskelijoille tuovat erityiseen koulutustehtävään kytkeytyvät yhteistyöverkostot sekä vahvat ja pitkät perinteet koulutustehtävän parissa. Laajaa ja monipuolista yhteistyötä tehdään sekä muiden oppilaitosten että yritysmaailman kanssa. Myös koulurakentamisessa on huomioitu erityisen koulutustehtävän tarpeet tehtävän mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjien mukaan henkilöstön osaaminen on laadukasta ja riittävää, opetusvälineiden hankintaan on panostettu ja välineet on suunniteltu erityisen koulutustehtävän mukaisesti. Koulutuksen järjestäjät tunnistivat verrattain vähän kehittämistarpeita. Huomiota tulisi näkemysten mukaan kiinnittää ajantasaiseen tekniikkaan ja sen ylläpitoon.

3.2.4 Muiden lukioiden vastaajat

Muiden lukioiden vastaajien näkökulmasta erityisen koulutustehtävän lukiot houkuttelevat opiskelijoita tarjoamalla laajempaa valikoimaa painotuksia ja erityisaloja; tämän nähtiin lisäävän opiskelijoiden valinnanvapautta ja mahdollisuuksia opiskella omien mielenkiinnon kohteidensa mukaisesti. Erityisen koulutustehtävän lukiot nähtiin yhteiskunnallisina kehittäjinä. Vastaajien mukaan erityisen koulutustehtävän lukiot toimivat esimerkkeinä siitä, miten koulutusta tulisi kehittää ja miten opetuksen painotuksia voi soveltaa. Erityisen koulutustehtävän lukiolla koettiin olevan selkeä rooli myös opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioimisessa.

Erityisen koulutustehtävän lukioiden nähtiin tekevän arvokasta kehittämistyötä omalla erityis-
alallaan sekä omissa verkostoissaan. Erityisen koulutustehtävän lukioiden koettiin osaltaan toimi-
van myös alueiden vetovoimatekijöinä houkuttelemalla alueelle opiskelijoita eri puolilta maata.

Painotetun opetuksen kehittämisessä erityisen koulutustehtävän lukioita pidettiin tärkeinä suun-
nannäyttäjinä ja kehitystyön tukijoina lukiokoulutuksen eri osa-alueilla. Erityisen koulutustehtävän
lukiot tuottavat esimerkiksi vinkkejä ja tutkimustietoa opetuksen painottamiseen ja kehittämiseen.
Yhteistyön ja verkostoitumisen nähtiin olevan avain painotetun opetuksen kehittymiseen. Koke-
musten jakamisen koettiin auttavan muitakin lukioita parantamaan opetuksen laatua ja monimuo-
toisuutta. Painotetun opetuksen nähtiin tarjoavan opiskelijoille valmiuksia ja taitoja, jotka helpotta-
vat siirtymistä jatko-opintoihin tai työelämään.

Avokysymyksen "Miten kehittäisit erityisen koulutustehtävän opetuksen organisointia valtakunnal-
lisesti?" osalta toivottiin esimerkiksi sitä, että erityisen koulutustehtävän tavoitteet ja tulokset olisi-
vat julkisia, että asioita jalkautettaisiin kaikille lukioille ja että tiedotusta olisi enemmän. Lisäksi toi-
vottiin, että myös pienet elinvoimaiset lukiot huomioitaisiin ja että tarjolla olisi erilaisia koulutuksia
ja infotilaisuuksia kaikille eri toimijoille.

Kehittämisestä nostettiin esille esimerkiksi seuraavia huomioita:

*"Tavoitteet ja tulokset julkisiksi. Velvollisuus jalkauttaa asioita valtakunnallisesti kaikille lukioille.
Suurin osa valtakunnallisista kehittämistehtävistä tuli nyt ensimmäistä kertaa esille."*

"Asiasta tiedottaminen laajemmin ympäri Suomen."

*"Jos tavoitteena on kehittää lukiokoulutusta aidosti ympäri valtakunnan, tulisi kehittämistehtävää
voida hakea myös pienempien paikkakuntien, joissa toimii yksittäisiä lukioita. Tiedottamista tulisi
myös edistää valtakunnan tasolla, samoin osaamisen jakamista tulisi tehostaa reippaasti. Miten –
se on eri kysymys. Voisivatko kehittämistehtävän omaavat lukiot kenties tuottaa avointa oppimis-
materiaalia ja jalkautua myös niin sanottuihin normilukioihin jakamaan tietämystään?"*

*"Aineenopettajien koulutusten, infojen ym. kautta, joita tarjottaisiin muille lukioille. Aineenopettajat
ovat avainasemassa opetuksen ja pedagogiikan kehittämisessä."*

3.3 Alueellisuus

Keskeiset havainnot

- » Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijoista 13 prosenttia ilmoitti muuttaneensa toiselta paikkakunnalta. Erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevat opiskelijavastaajat muuttivat keskimäärin kauempaa kuin yleislinjalla opiskelleet, ja muuttaneista yhteensä 80 prosenttia oli erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opiskelijoita.
 - » Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkökulmasta erityisten koulutustehtävien maantieteellisen alueellisen kattavuuden arvioitiin olevan yleisesti riittävää. Ruotsinkielisen opetuksen tarjoaminen koettiin tärkeänä ja riittävänä.
 - » Koulutuksen järjestäjien arvioiden mukaan erityisten koulutustehtävien alueellinen sijoittuminen toteutuu melko hyvin, joskin isot kaupungit erottuvat tehtävien houkuttelevuuden osalta jossain määrin selkeämmin kuin pienten kuntien erityiset koulutustehtävät.
 - » Muiden lukioiden edustajien mukaan erityisen koulutustehtävän lukiot toimivat eri alueiden selkeinä vetovoimatekijöinä houkutteleamalla opiskelijoilta eri puolilta maata.
-

3.3.1 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opiskelijat

Kaikista opiskelijakyselyyn vastanneista yhteensä 13 prosenttia (n=975) oli muuttanut toiselle paikkakunnalle lukio-opintojen vuoksi. Muuttaneista erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevien osuus oli yleislinjalla opiskelevia suurempi: toiselle paikkakunnalle opiskelupaikan perässä muuttaneista yhteensä 80 prosenttia oli erityisen koulutustehtävän mukaisen opetuksen opiskelijoita. Vajaa puolet (42 %) omalta paikkakunnaltaan muuttaneista vastaajista oli muuttanut opiskelupaikkakunnalleen yli 100 kilometrin päästä. Vastauksista havaittiin myös, että erityisen koulutustehtävän mukaisessa opetuksessa olevat muuttivat keskimäärin kauempaa kuin yleislinjalla opiskelleet.

3.3.2 Erityisen koulutustehtävän lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstö

Erityisten koulutustehtävien alueellinen kattavuus on haastateltavien mukaan yleisesti hyvällä tasolla. Maantieteellisesti tarkasteltuna alueellisen kattavuuden arvioidaan olevan yleisesti riittävää. Myös opetuspainotusten osalta erityisten koulutustehtävien lukiot ovat alueellisesti suhteellisen kattavasti edustettuina. Erityisten koulutustehtävien alueellinen jakautuminen nähdään kuitenkin jossain määrin melko eteläpainotteisena; tosin se vaihtelee, nähdäänkö tämä ongelmallisena vai ei. Huolenaiheena osalla on ollut, miten kauas pitää matkustaa erityisen koulutustehtävän lukioon, ja on pohdittu, että voisiko näitä mahdollisuuksia olla saatavilla lähempänä.

Kielellisen kattavuuden osalta opetus- ja ohjaushenkilöstön vastauksissa ei nostettu esille erityistä huolta asiasta. Toisaalta asian arvioiminen koettiin haastavaksi, eli kaikilla vastaajilla ei ollut asiasta tarpeeksi tietoa. Ruotsinkielisen opetuksen tarjoaminen koettiin tärkeäksi asiaksi.

3.3.3 Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestäjät arvioivat, että erityisten koulutustehtävien alueellinen sijoittuminen toteutuu melko hyvin, joskin isot kaupungit erottuvat tehtävien houkuttelevuuden osalta jossain määrin selkeämmin kuin pienten kuntien erityiset koulutustehtävät. Kielipainotteisuus ei herättänyt poikkeavia näkemyksiä; tiedonkeruuseen osallistuneet koulutuksen järjestäjät luottivat Karvin arvioihin siitä, että erityisten koulutustehtävien alueellisuus ja kielipainotteisuus on huomioitu riittävällä tasolla.

3.3.4 Muiden lukioiden vastaajat

Muiden lukioiden edustajien mukaan erityisen koulutustehtävän lukiot toimivat eri alueiden selkeänä vetovoimatekijänä houkuttelemalla opiskelijoilta eri puolilta maata. Alueellisuus nousi lainauksissa esille esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

"Muistetaan, että Suomi on pitkä maa, ja on tärkeää, että lukiokoulutusta on mahdollista kehittää siten, että myös pienet elinvoimaiset lukiot huomioidaan. Erityislukiot voivat valita opiskelijansa, ja kehittäminen on aivan erilaista kuin pienissä yleislukioissa, joihin ei ole mahdollista tehdä kovin paljon karsintaa. Lukiohan on oppivelvollisuuden piirissä nykyään, ja se on tuonut mukanaan erityistarpeita (opiskelijoiden lisääntynyt tuen tarve) ja myös taloudellisten lisäresurssien tarvetta kunnille."

"Jos tavoitteena on kehittää lukiokoulutusta aidosti ympäri valtakunnan, tulisi kehittämistehtävää voida hakea myös pienempien paikkakuntien, joissa toimii yksittäisiä lukioita. Tiedottamista tulisi myös edistää valtakunnan tasolla, samoin osaamisen jakamista tulisi tehostaa reippaasti. Miten – se on eri kysymys. Voisivatko kehittämistehtävän omaavat lukiot kenties tuottaa avointa oppimismateriaalia ja jalkautua myös ns. normilukioihin jakamaan tietämystään?"

4 Valtakunnalliset kehittämistehtävät

Tässä luvussa tarkastellaan lukiokoulutuksen erityiseen koulutustehtävään liittyviä valtakunnallisia kehittämistehtäviä ja kehittämistehtäville asetettujen tavoitteiden toteutumista.

4.1 Valtakunnallisten kehittämistehtävien kuvaus

Keskeiset havainnot

- » Valtakunnallinen kehittämistehtävä on myönnetty 11 lukiolle erityisen koulutustehtävän haun yhteydessä vuonna 2017. Opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi toiminnalle rahoituksen määräajaksi elokuusta 2018 heinäkuuhun 2025.
 - » Valtakunnallisten kehittämistehtävien toimintaan sisältyy opettajaverkostojen luomista ja koordinointia, koulutuksia, kursseja ja tapahtumia lukioiden opettajille ja opiskelijoille, materiaaleja opetuksen tueksi sekä vaikuttamistyötä lukiokentän edustajina.
 - » Kehittämistehtävien toiminta on tarkoitettu erityisen koulutustehtävän lukioiden lisäksi myös kaikkien muiden lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstölle ja opiskelijoille.
-

Valtakunnalliset kehittämistehtävät ovat osa erityisten koulutustehtävien kokonaisuutta. Valtakunnalliset kehittämistehtävät on haettu ja myönnetty erityisen koulutustehtävän haun yhteydessä vuonna 2017, jolloin opetus- ja kulttuuriministeriö myönsi toiminnalle rahoituksen määräajaksi elokuusta 2018 heinäkuuhun 2025. Opetus- ja kulttuuriministeriö on antanut kehittämistehtäville mahdollisuuden määrätä itse rahoituksen käytöstä, mikä on mahdollistanut erityisen koulutustehtävän mukaisen toiminnan. Valtakunnallisten kehittämistehtävien toimintaa arvioidaan kehittämistehtäväkauden lopulla.

Valtakunnallinen kehittämistehtävä voi sisältää (LA 14a §):

1. velvoitteen kehittää ja levittää valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytänteitä sekä valtakunnallisesti vahvistaa henkilöstön opetuksellisia valmiuksia ja osaamista sekä
2. velvoitteen kehittää ja edistää koulutuksen järjestäjien ja muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä.

Valtakunnallisten kehittämistehtävien tavoitteena on siis levittää valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia malleja ja hyviä käytänteitä myös muille, kuin erityisen koulutustehtävän, lukioille. Lisäksi tavoitteena on lisätä yhteistyötä ja verkostojen vahvistumista koulutuksen järjestäjien ja muiden erityisen koulutustehtävän lukioiden/toimijoiden kanssa.

Lukioiden valtakunnalliset kehittämistehtävät on koostettu taulukkoon 8.

Taulukko 8. Valtakunnalliset kehittämistehtävät lukioittain.

Lukio	Koulutuksen järjestäjä	Tehtävä
Otaniemen lukio	Espoon kaupunki	Luonnontieteet
Tapiolan lukio	Espoon kaupunki	Musiikki
Mäkelänrinteen lukio	Helsingin kaupunki	Urheilu
Sibelius-lukio	Helsingin kaupunki	Musiikki
Töölö Gymnasium	Helsingin kaupunki	Bildkonst och musik (Kuvataide ja musiikki)
Kaustisen musiikkilukio	Kaustisen kunta	Musiikki
Kansainvälisen liiketoiminnan lukio	Lauttasaaren yhteiskoulun kannatusyhdistys ry	Yrittäjyys ja liiketoiminnallinen osaaminen
Kastellin lukio	Oulun kaupunki	Urheilu
Savonlinnan Taidelukio	Savonlinnan kaupunki	Kuvataide
Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu	Suomalaisen Yhteiskoulun Oy	Vieraat kielet
Maunulan yhteiskoulu ja Helsingin matematiikkalukio	Viipurin Reaalikoulu Oy	Matematiikka

Valtakunnallisten kehittämistehtävien toimintaan sisältyy opettajaverkostojen luomista ja koordinaointia, koulutuksia ja tapahtumia lukioiden opettajille, kursseja ja tapahtumia lukioiden opiskelijoille, materiaaleja opetuksen tueksi sekä vaikuttamistyötä lukiokentän edustajina. Vaikuttamistyötä tehdään mm. erilaisissa teemaan kytkeytyvissä työryhmissä. Kehittämistehtävien toiminta on tarkoitettu erityislukioiden lisäksi myös kaikkien muiden lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstölle ja opiskelijoille. Tapahtumat ja toiminnassa tuotetut materiaalit ovat pääsääntöisesti maksuttomia opettajille ja opiskelijoille. Valtakunnallisia kehittämistehtäviä edistävien lukioiden mukaan verkostoituminen on koettu tärkeäksi ja antoisaksi ja on merkityksellistä, että materiaaleja, koulutuksia ja tapahtumia tuotetaan suoraan lukiokentältä käsin opettajille.

Yrittäjyys ja liiketoiminnan kehittämistehtävä

Yrittäjyyden ja liiketoiminnan kehittämistehtävää toteuttaa Lauttasaaren Kansainvälisen liiketoiminnan lukio. Valtakunnallisen kehittämistehtävän puitteissa lukio tarjoaa oppimateriaalia, koulutusta sekä verkostoitumistapahtumia niin aiheesta kiinnostuneille opettajille kuin opiskelijoillekin. Koska liiketoiminnan ja yrittäjyyden opettaminen eivät ole perinteisiä oppiaineita, useilta näiden aihepiirien opettajilta puuttuu aineryhmän tarjoama vertaistuki. Lukion opetussuunnitelmauudistuksen myötä tämä koskee yhä laajempaa joukkoa opettajia. Liiketoiminta- ja yrittäjyyskasvatuksen lukioverkosto LYKKI tarjoaa opettajille mahdollisuuden liittyä osaksi laajempaa verkostoa, joka järjestää vuosittain erilaisia verkostoitumistapahtumia sekä verkossa että eri puolilla Suomea, joissa opettajien on mahdollista kouluttautua ja jakaa ajatuksiaan liiketoiminnan ja yrittäjyyden opettamisesta. LYKKI-verkosto tarjoaa tukea liiketoiminnan ja yrittäjyyden opettamiseen myös perinteisissä oppiaineissa.

Luonnontieteiden kehittämistehtävä

Luonnontieteiden valtakunnallista kehittämistehtävää toteuttaa Otaniemen lukio. Luonnontieteiden valtakunnallisen kehittämistehtävän tarkoituksena on kehittää ja levittää luonnontieteiden pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytänteitä sekä vahvistaa valtakunnallisesti opetuksellisia valmiuksia ja osaamista. Kehittämistehtävään liittyy myös koulutuksen järjestäjien ja luonnontieteeseen liittyvien toimijoiden, kuten yritysten ja korkeakoulujen, yhteistyön kehittäminen ja edistäminen. Otaniemen lukiossa hyödynnetään Aalto-yliopiston Otaniemen kampusalueen monipuolista osaamista. Tarjolla on monipuolisia ja ainutlaatuisia tutkimus-, matka- ja intensiiviopintoja. Otaniemen lukio koordinoi yhdessä Maunulan yhteiskoulun ja Helsingin matematiikkalukion kanssa matematiikan ja luonnontieteen kehittämisverkostoa Lukema-verkostoa. Verkostoon kuuluu opettajia eri puolilta Suomea.

Matematiikan kehittämistehtävä

Maunulan yhteiskoulun ja Helsingin matematiikkalukion valtakunnallisessa matematiikan opetuksen kehittämistehtävässä edistetään mm. yhteistyötä alan toimijoiden välillä, ylöspäin eriyttävää matematiikan opetusta, nuorten matematiikkaharrastusta, paikallisia ja valtakunnallisia tapahtumia sekä ohjelmoinnin opetusta. Lukion opettajien ja opiskelijoiden lisäksi myös muut matematiikan ja ohjelmoinnin opetuksesta kiinnostuneet henkilöt ja tahot ovat tervetulleita mukaan kehitystyöhön.

Urheilun ja liikunnan kehittämistehtävät

Urheilun ja liikunnan kehittämistehtävissä, joita Mäkelänrinteen lukio ja Kastellin lukio hallinnoivat, yhtenäistetään urheilulukiotoimintaa mm. yhteisen urheilulukiovalmennuksen opetussuunnitelman avulla, jota kaikki urheilulinjat voivat hyödyntää. Urheilulukioihin on tullut yhteisiksi neljä valmennusta tukevaa opintojaksoa, joiden toteuttamista on tuettu. *Kehity huippu-urheilijaksi*-opetusmateriaali on toteutettu yhteistyössä Olympiakomitean kanssa, ja materiaalia voi hyödyntää kaikissa lukioissa esim. terveystiedon ja opinto-ohjauksen yhteydessä. Mäkelänrinteen lukiossa

urheilulukioiden toiminnan ja toimintaedellytysten kehittämistä on toteutettu mm. ominaisuusvalmentajien ja fysioterapeuttiverkoston laajentamisella, harjoitettavuuskartoitusten toteuttamisessa sekä hyödyntämisessä urheilulukioissa, urheilulukioiden keskinäisillä vierailuilla sekä koripallon akatemia-opetussuunnitelman tekemisellä. Kastellin lukio järjestää eUrLu-toimintaa, jonka avulla urheilulukiolaisilla on mahdollisuus suorittaa lukiokursseja verkon välityksellä ajasta ja paikasta riippumatta. Kastellin lukion valtakunnallisessa kehittämistehtävässä kehitetään fysiikkavalmennusta, fysioterapiaa ja psyykkistä valmennusta. Lisäksi toteutetaan kaksoisuraan liittyvää tutkimustoimintaa Jyväskylän yliopiston kanssa.

Kuvataiteen kehittämistehtävä

Kuvataiteen valtakunnallista kehittämistehtävää toteuttaa Savonlinnan Taidelukio. Kehittämistehtävässä kehitetään kuvataidekasvatuksen oppimateriaalia (Kuvistuubi¹⁹), paneudutaan ilmiöpohjaisuuteen, toteutetaan täydennyskoulutuksia ja kehitetään lukiodiplomia. Yhtenä kehittämiskohteena oli kuvataidelukioverkoston perustaminen, joka perustettiin syksyllä 2019. Verkoston avulla järjestetään mahdollisia opettaja- ja opiskelijavierailuja ja -vaihtoja, jaetaan lukioissa käytössä olevia pedagogisia malleja ja käytänteitä muille verkoston lukioille, tehdään mahdollista hankkeistyötä sekä yhteistyötä markkinointiin ja kuvataidenäyttelytoimintaan liittyen. Lisäksi verkostossa toteutetaan opettajien täydennyskoulutukseen liittyviä tehtäviä.

Musiikinopetuksen kehittämistehtävä

Musiikinopetuksen valtakunnallista kehittämistehtävää toteuttaa Sibelius-lukio, Tapiolan lukio, Kaustisen musiikkilukio ja Tölö gymnasium. Lukioiden yhteisen kehittämistehtävähankkeen nimi on LUMOKE – Lukion musiikinopetuksen kehittäminen. LUMOKE-hankkeen tavoitteena on kehittää ja levittää valtakunnallisesti lukion musiikinopetuksen pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytänteitä. Lisäksi tavoitteena on vahvistaa henkilöstön opetuksellisia valmiuksia ja osaamista sekä edistää ja kehittää koulutuksen järjestäjien ja muiden musiikin alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä. Hankkeen tavoitteita toteutetaan mm. tukemalla alueellisia musiikinopettajien koulutuksia ja verkostoitumista, järjestämällä lukioiden musiikinopettajille ja opiskelijoille koulutuksia, seminaareja ja työpajoja, tuottamalla monipuolisia opetusmateriaaleja lukion musiikinopetusta varten sekä luomalla ja ylläpitämällä yhteistyöverkostoja musiikin alan toimijoiden välillä. LUMOKE-verkkoalustan lisäksi Tölö gymnasium julkaisee Stoff.fi -sivustolla ruotsinkielisiä musiikinopetuksen opetusmateriaaleja ja vinkkejä.

Kieltenopetuksen kehittämistehtävä

Kieltenopetuksen valtakunnallista kehittämistehtävää toteuttaa Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu. Lukion kielenopetuksen valtakunnallinen LUKKI-kehittämishankkeessa on luotu lukion kielenopetuksen kehittämisverkosto, johon kuuluu kielenopettajia, lukioita, korkeakouluja ja yliopistoja, kielenopettajien pedagogiset järjestöt, muut kielen kehittämishankkeet sekä muita

¹⁹ Kuvistuubi-sivusto: <https://www.kuvistuubi.fi/>

kieltenopetuksen kehittämistä kiinnostuneita tahoja. Hankkeessa tuodaan esille lukion kieltenopiskelun nykytilaa, kartoitetaan lukion kielten opiskelun vahvuuksia ja kehittämistarpeita sekä kentän toiveita hankkeen suhteen. Hankkeen nimi LUKKI viittaa lukioon, kieliin ja verkostoitumiseen. LUKKI-hanke järjestää tapaamisia ja koulutusta, mahdollistaa opiskelijatapaamisia, jakaa hyviä ideoita ja käytänteitä, tarjoaa käytännön työkaluja opetukseen sekä tekee yhteistyötä työelämän ja korkeakoulujen kanssa. Hankkeessa tarkastellaan kielten opetuksen pedagogista tilaa ja arvioidaan, onko kieltenopetukselle tilaa lukiossa.

4.2 Hyvien käytäntöjen levittäminen

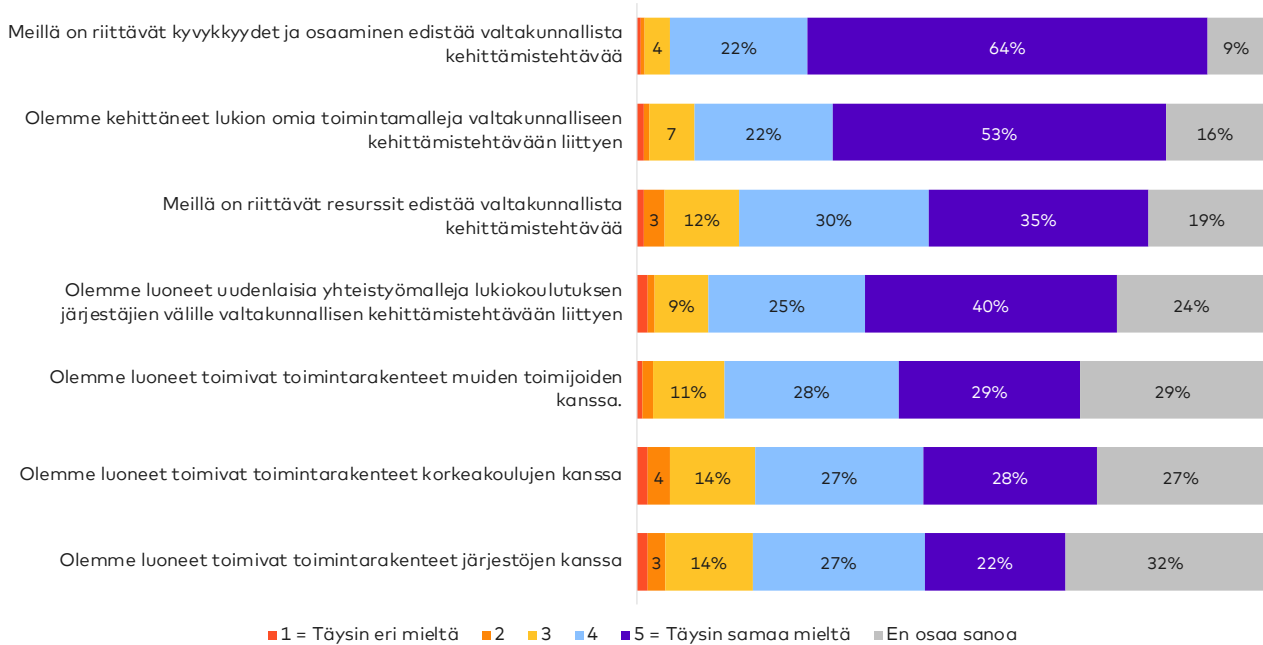
Keskeiset havainnot

- » Enemmistö opetus- ja ohjaushenkilöstöä edustaneista kyselyvastaajista arvioi kehittäneensä lukion omia valtakunnalliseen kehittämistehtävään liittyviä toimintamalleja.
 - » Koulutuksen järjestäjien arvioiden mukaan opettajien oppiainekohtainen, kaikkia lukiolaisia hyödyttävä, osaaminen on syventynyt kehittämistehtävien myötä. Kehittämistehtävien myötä erityisosaamista on pidetty ajan tasalla.
 - » Yli puolet muiden lukioiden edustajista eivät osanneet sanoa, onko valtakunnallisissa kehittämistehtävissä onnistuttu kehittämään ja levittämään valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia oppimisympäristöihin, toimintakulttuuriin tai pedagogiikkaan liittyviä malleja tai hyviä käytänteitä.
-

4.2.1 Opetus- ja ohjaushenkilöstö

Enemmistö kyselyyn vastanneista erityisen koulutustehtävän opetus- ja ohjaushenkilöstöstä (86 %) arvioi, että alueen lukiossa/lukioissa on riittävät kyvykkyudet ja osaaminen edistää valtakunnallista kehittämistehtävää. Opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajista 75 % arvioi kehittäneensä lukion omia toimintamalleja valtakunnalliseen kehittämistehtävään liittyen (kuva 35). Kriittisemmin, joskin vähäisissä määrin, suhtauduttiin toimintarakenteiden luontiin korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa.

Opetus- ja ohjaushenkilöstö:
Arvioi seuraavia väittämiä alueenne lukion/lukioiden osalta: (n=360-362)

Kuva 35. Opetus- ja ohjaushenkilöstön arviot valtakunnallista kehittämistehtävää koskevista väittämistä.

Tiedonkeruuseen osallistuneiden opetus- ja ohjaushenkilöstön arvioiden mukaan valtakunnallisen kehittämistehtävän toteuttamisen kehittämisessä keskeistä olisi jatkaa hyvin alkanutta kehittämistyötä mm. laajemmalla ja syvemmällä työelämäyhteistyöllä, opettajien työkuormaa vähentämällä, yhteistyöverkostojen laajentamisella ja hyödyntämisellä sekä kehitystyön jatkuvuuden takaamisella – jo luotujen mallien ja käytänteiden jatkuvaa kehittämistä ja juurruttamista tarvitaan jatkossakin.

"Kehittämistehtävässämme olemme hakeneet parhaita käytänteitä ja toimintamalleja osittain yrityksen ja erehdyksenkin kautta ja olemme mielestämme nyt löytäneet hyviä, toimivia malleja kehittämistehtävän toteuttamiseen."

"Yleisesti haluaisimme kehittää toimintaamme niin, että jo olemassa olevia rakenteita hiottaisiin selkeämmiksi, jotta työn aiheuttama rasitus ei muodostuisi liian suureksi ja se olisi ennustettavampaa, jolloin myös budjetointi olisi helpompaa. Lisäksi jatkuvuus on oleellinen osa kehittämistehtävää, toimintaa tulee voida suunnitella useamman vuoden aikajänteellä, jotta esimerkiksi isojen tapahtumien järjestäminen on mahdollista."

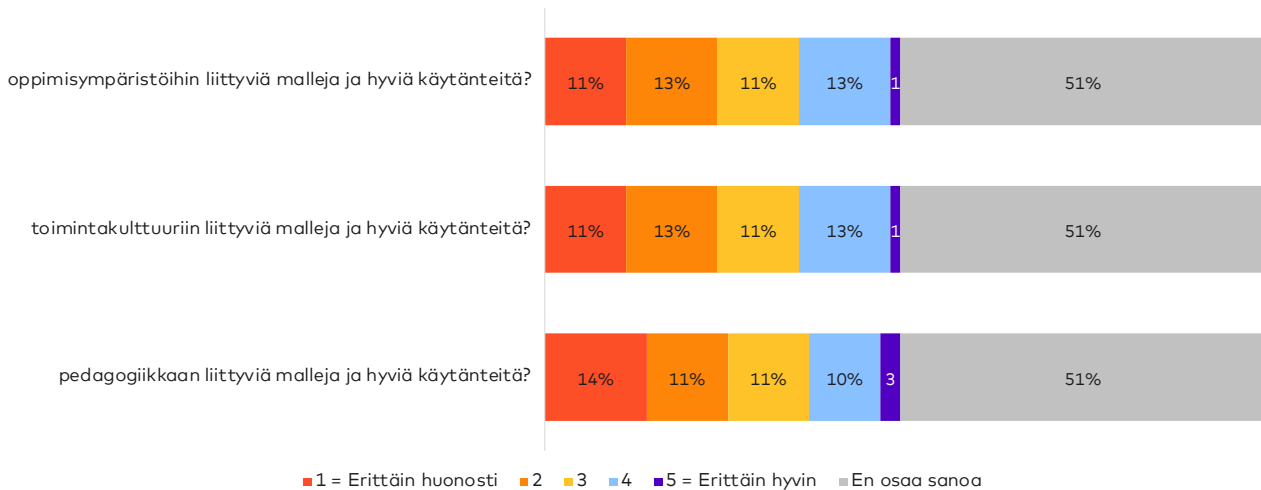
4.2.2 Koulutuksen järjestäjät

Koulutuksen järjestäjien arvioiden mukaan valtakunnalliset kehittämistehtävät ovat edistäneet etenkin erityisen koulutustehtävän lukioiden opettajien pedagogisia valmiuksia monipuolisesti eri lukioissa ja lisänneet alueellista tietoisuutta ja yhteistyötä. Opettajien osaamisen tasoa ja valmiuksia on kehitetty erityistehtävä-kohtaisten valtakunnallisten kehittämistehtäväverkostojen toteuttamalla koulutuksilla. Koulutukset ovat vaikuttaneet mm. LOPS:n sisältöihin ja erityisten koulutustehtävien opetuksen rakenteisiin. Valtakunnallisten kehittämistehtävien yhteydessä on tuotettu runsaasti opetusmateriaalia opettajille. Yrittäjyyden opettamiseen on kehitetty uusia pedagogisia menetelmiä ja näitä malleja on jaettu kehittämistehtäväverkoston kautta muille lukioille. Eri koulutustehtävien yhteisissä koulutustapahtumissa on jaettu aktiivisesti pedagogisia näkemyksiä ja hyviä käytänteitä opetuksen kehittämiseksi. Kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät arvioivat, että kehittämistehtävien kautta opettajien osaaminen on syventynyt erityisesti oppiainekohtaisesti, mikä hyödyttää kaikkia lukiolaisia; kehittämistehtävien myötä erityisosaamista on pidetty ajan tasalla. Myös opinto-ohjausta ja verkko-opetusta on kehitetty. Yhteistyön opinto-ohjaajien ja opetushenkilöstön välillä nähdään parantuneen, erityisesti etäopetuksen osalta.

4.2.3 Muut lukiot

Kyselyyn vastanneiden muiden lukioiden edustajien näkemykset valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutumisesta poikkesivat erityisen koulutustehtävän opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä koulutuksen järjestäjien näkemyksistä; yli puolet muiden lukioiden edustajista eivät osanneet sanoa, onko valtakunnallisten kehittämistehtävien toteuttajat onnistuneet kehittämään ja levittämään valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia oppimisympäristöihin, toimintakulttuuriin tai pedagogiikkaan liittyviä malleja tai hyviä käytänteitä (kuva 36). Osaltaan valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutumisen arviointi koettiin hankalaksi sen vuoksi, ettei merkittäväle osalle tiedonkeruuseen osallistuneista tahoista ollut selvää, mitä kaikkea valtakunnallisten kehittämistehtävien toimintaan liittyy ja mitkä kaikki kehittämisasiat tähän tehtävään linkittyvät.

Kuinka hyvin valtakunnallisten kehittämistehtävien toteuttajat ovat onnistuneet mielestänne kehittämään ja levittämään valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia... (n=71)

Kuva 36. Muiden lukioiden vastaajien näkemykset valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutumisesta.

4.3 Yhteistyön edistäminen

Keskeiset havainnot

- » Myönteisimmät arviot valtakunnallisten kehittämistehtävien ja yhteistyön toteutumisesta antoivat yrittäjyyttä, matematiikkaa ja kielipainotuksia edustavat opetus- ja ohjaushenkilöstön kyselyvastaajat.
- » Koulutuksen järjestäjien arvioiden mukaan valtakunnallisista kehittämistehtävistä vastuussa olevat tahot ovat onnistuneet kehittämään ja edistämään etenkin muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä melko hyvin.
- » Kyselyyn vastanneista muiden lukioiden edustajista yli puolet eivät osanneet arvioida valtakunnallisiin kehittämistehtäviin liittyviä väittämiä

4.3.1 Opetus- ja ohjaushenkilöstö

Kokonaistarkastelun perusteella opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajista 65 prosenttia oli samaa mieltä siitä, että valtakunnallisten kehittämistehtävien yhteydessä on luotu uudenlaisia yhteistyömallejalukiokoulutuksen järjestäjien välille (kuva 35, ylempänä leipätekstissä).

Valtakunnallisiin kehittämistehtäviin liittyvää yhteistyötä tarkasteltiin opetus- ja ohjaushenkilöstön osalta tarkemmin (Taulukko 9). Taulukkoon on koottu prosenttiosuudet vastaajista, jotka olivat olleet valtakunnallisia kehittämistehtäviä koskevista väittämistä samaa mieltä eli vastanneet kyselyssä olevansa väittämän kanssa jokseenkin samaa mieltä (4) tai täysin samaa mieltä (5). Vastajaryhmän perässä oleva vastaajamäärä (n) kuvastaa koko kysymykseen vastanneiden määrää, ei ainoastaan jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä -vastauksia antaneiden määrää.

Kaikkien kyselyyn vastanneiden muiden lukioiden edustajista on ilmoitettu koko aineiston keskiarvo (kaikki), sekä merkitty vihreällä ne vastaukset, jotka ylittävät keskiarvon.

Valtakunnallisten kehittämistehtävien tavoitteiden toteutumisen tarkastelu osoittaa, että yrittäjyyttä, matematiikkaa ja kielipainotuksia edustavan opetus- ja ohjaushenkilöstön myönteiset näkemykset ylittävät kaikkien opetus- ja ohjaushenkilöstöä edustavien vastaajien prosentuaalisen keskiarvon. Keskiarvoa matalampia arvoja saivat kuvataide sekä osin musiikki ja urheilu²⁰.

Taulukko 9. Opetus- ja ohjaushenkilöstön näkemyksiä valtakunnallista kehittämistehtävää koskevista väittämistä, samaa mieltä olevien osuudet (%).

Väittämät	Kaikki vastaajat (n=432)	Matematiikka (n=42)	Yrittäjyys (n=16)	Urheilu (n=141)	Luonnontieteet (n=84)	Musiikki (n=81)	Kielipainotukset (n=18)	Kuvataide (n=50)
Olemme kehittäneet lukion omia toimintamalleja valtakunnalliseen kehittämistehtävään liittyen.	75 %	83 %	82 %	76 %	72 %	71 %	66 %	56 %
Olemme luoneet uudenlaisia yhteistyömalleja lukiokoulutuksen järjestäjien välille valtakunnallisen kehittämistehtävään liittyen.	65 %	79 %	75 %	63 %	63 %	67 %	77 %	56 %
Meillä on riittävät kyvykkyydet ja osaaminen edistää valtakunnallista kehittämistehtävää.	86 %	89 %	87 %	84 %	85 %	89 %	95 %	72 %
Meillä on riittävät resurssit edistävät valtakunnallista kehittämistehtävää.	65 %	76 %	69 %	61 %	66 %	62 %	78 %	56 %
Olemme luoneet toimivat toimintarakenteet korkeakoulujen kanssa.	55 %	81 %	69 %	47 %	70 %	40 %	61 %	32 %
Olemme luoneet toimivat toimintarakenteet järjestöjen kanssa.	49 %	67 %	69 %	53 %	59 %	34 %	66 %	42 %

²⁰ Huom. koko asteikko: 1 = Täysin eri mieltä, 2 = Jokseenkin eri mieltä, 3 = En samaa, enkä eri mieltä, 4 = Jokseenkin samaa mieltä, 5 = Täysin samaa mieltä, En osaa sanoa. En osaa sanoa-vastaukset on siis laskettu mukaan kokonaisuuteen, jolloin muut kuin jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väittämät eivät kuvasta suoraan kriittistä suhtautumista. Jokseenkin eri mieltä ja täysin eri mieltä -vastausten osuus oli väittämiä koskien pieni.

Olemme luoneet toimivat toimintarakenteet muiden toimijoiden kanssa.	57 %	77 %	69 %	53 %	65 %	47 %	67 %	30 %
--	------	------	------	------	------	------	------	------

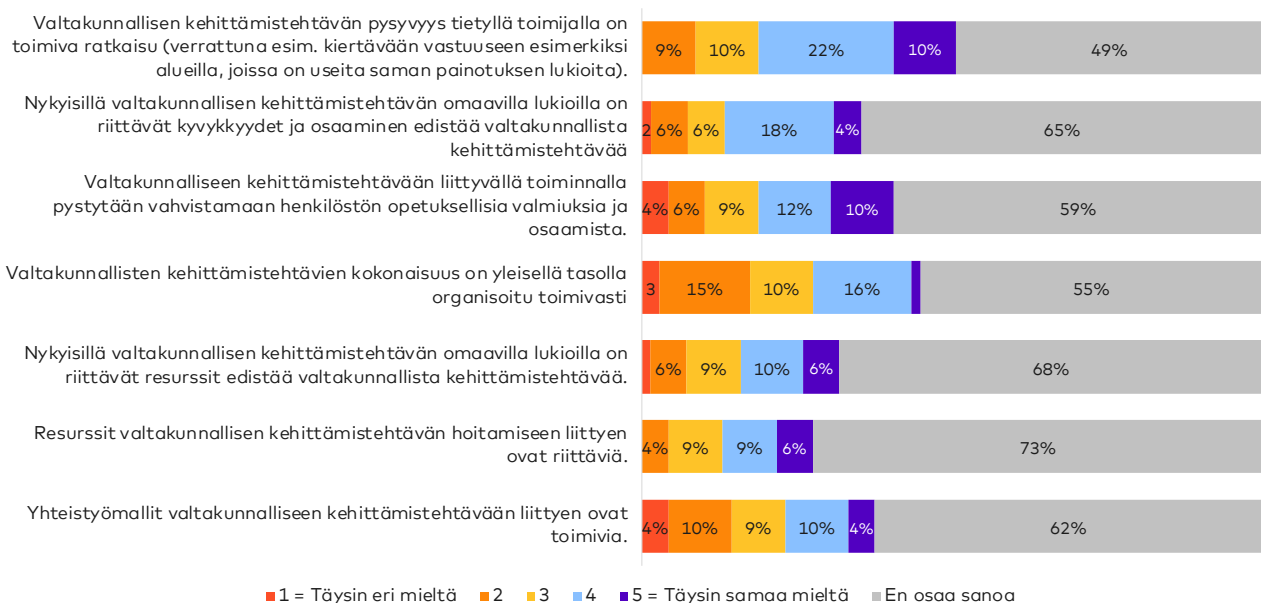
Kokonaisuudessa tämän perusteella voidaan todeta, että valtakunnallisten kehittämistehtävien tavoitteiden toteutumisessa on kyselyyn vastanneiden opetus- ja ohjaushenkilöstön näkemysten mukaan erityistehtäväkohtaisia eroja. Kuvataiteen, musiikin ja urheilun vastaajat erottautuvat tarkastelusta muita alemmina keskiarvoina.

4.3.2 Koulutuksen järjestäjät & muut lukiot

Tiedonkeruuseen osallistuneet koulutuksen järjestäjät arvioivat, että valtakunnallisista kehittämistehtävistä vastuussa olevat tahot ovat onnistuneet kehittämään ja edistämään etenkin muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä melko hyvin. Kuitenkin viestintä kehittämistehtävistä on arvioiden mukaan ollut sen verran vähäistä, että tieto kehittämistehtävien sisällöistä ja mahdollisuuksista osallistua toimintaan mukaan lukiosta riippumatta ei ole levinnyt riittävästi.

Koulutuksen järjestäjien arvioita valtakunnallisten kehittämistehtävien viestinnän vähyydestä tukee kyselyyn vastanneiden, muita lukioita edustaneiden tahojen, vastaukset; kyselyyn vastanneista muiden lukioiden edustajista yli puolet eivät osanneet arvioida valtakunnallisiin kehittämistehtäviin liittyviä väittämiä (kuva 37).

Arvio seuraavia väittämiä valtakunnallisen kehittämistehtävän osalta yleisellä tasolla: (n=68-69)

Kuva 37. Muiden lukioiden edustajien arviot valtakunnallisiin kehittämistehtäviin liittyvistä väittämistä.

4.4 Yhteenveto: valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutuminen

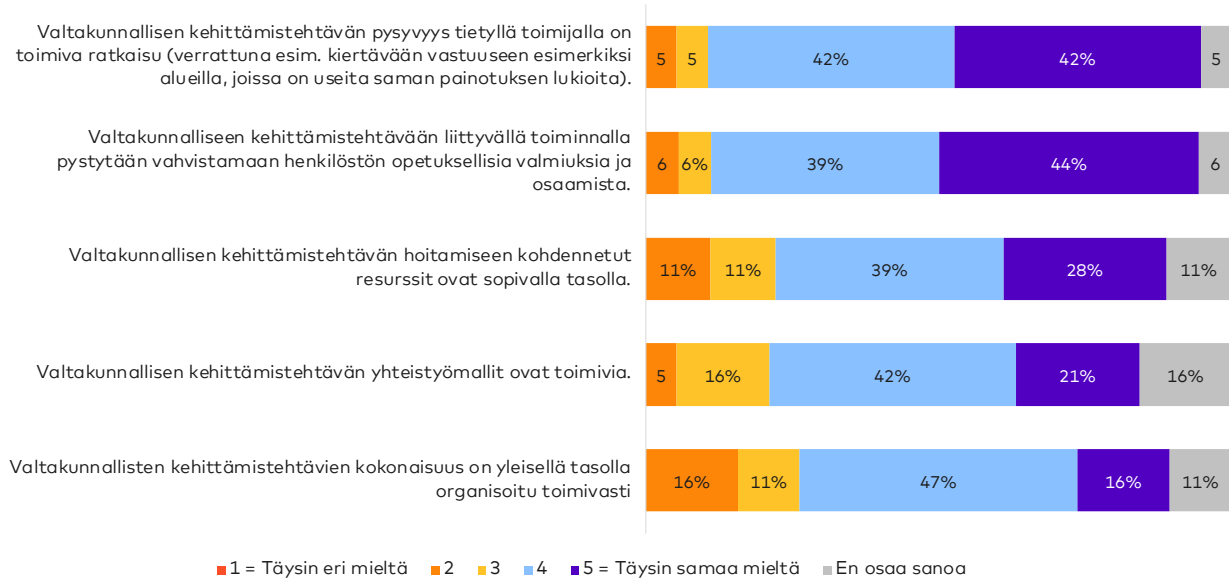
Keskeiset havainnot

- » Valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutuksessa on onnistuttu vaihtelevasti; toteutuksen onnistumiseen on vaikuttanut toimintarakenteiden ja verkostojen muotoutuminen eri toimijoiden kanssa.
 - » Selvityksen tiedonkeruuseen osallistuneet tahot arvioivat, että valtakunnalliset kehittämistehtävät on käynnistetty ja toimintaa on toteutettu, mutta toiminnan sisällöistä viestintä ja tiedon jakaminen on ollut vähäistä.
 - » Osalle lukioista, joilla ei ole erityistä koulutustehtävää, valtakunnallisten kehittämistehtävien sisällöt ovat olleet täysin uutta tietoa, ja tieto tehtävien sisällöistä on käynyt ilmi mm. valtakunnallisilla lukiopäivillä, joissa kehittämistehtävien verkostot ovat esitelleet tehtävien sisältöjä ja toimintaa.
-

Valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutuksessa on onnistuttu vaihtelevasti. Yksi merkittävä valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutuksen onnistumiseen vaikuttanut tekijä on toimintarakenteiden luominen ja verkostojen muotoutuminen eri toimijoiden kanssa. Kyselyyn vastanneista opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajista puolet arvioi, että toimivia toimintarakenteita on luotu muiden toimijoiden, korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa. Kuitenkin erityistehtäväkohtaisesti toimintarakenteiden luomisessa ja verkostojen rakentamisessa on havaittu merkittäviä eroja, sillä osa kehittämistehtävän saaneista lukioista on aloittanut verkostotyön ja toimintarakenteiden luomisen vasta, kun ovat aloittaneet erityisen koulutustehtävän luvanmukaisen toiminnan vuodesta 2018 eteenpäin.

Kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä 84 prosenttia arvioi, että valtakunnallisen kehittämistehtävän pysyvyys tietyllä toimijalla on toimiva ratkaisu kiertävän vastuun sijaan. Lähes yhtä suuri osuus oli samaa mieltä myös siitä, että valtakunnalliseen kehittämistehtävään liittyvällä toiminnalla pystytään vahvistamaan henkilöstön opetuksellisia valmiuksia ja osaamista (kuva 38).

Arvioi seuraavia väittämiä: (n=18-19)

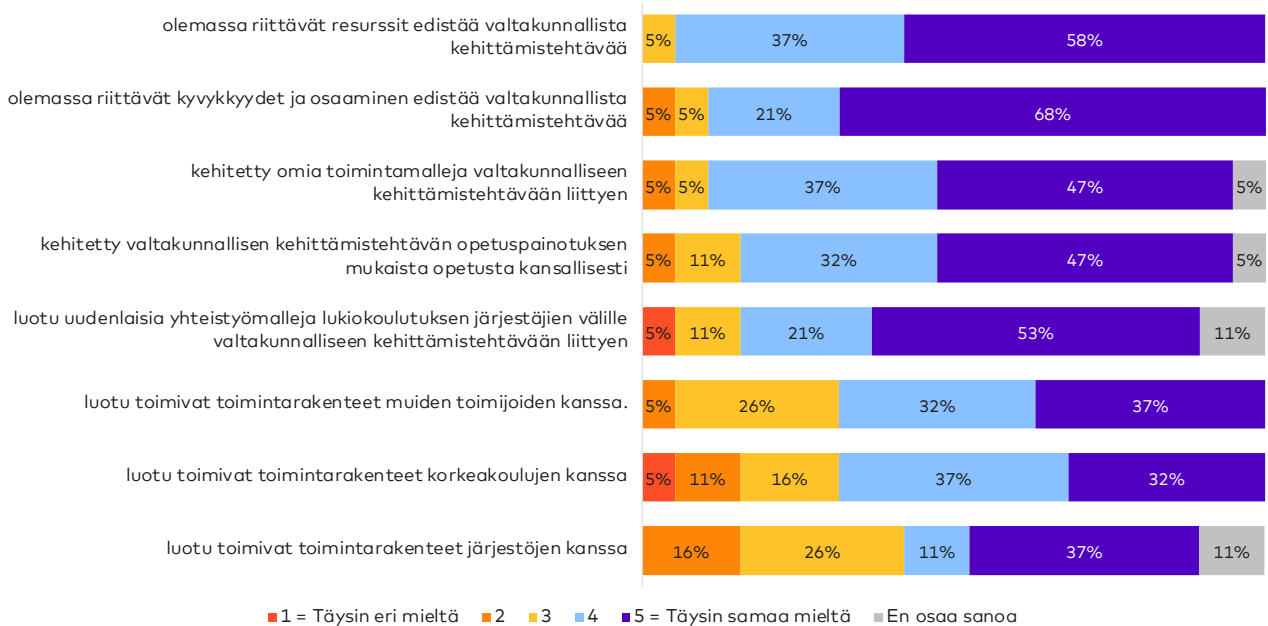
Kuva 38. Koulutuksen järjestäjien arviot valtakunnallista kehittämistehtävää koskevista väittämistä.

Koulutuksen järjestäjät arvioivat, että valtakunnallisten kehittämistehtävien edetessä painotukset ovat muuttuneet ja selkiytyneet, ja osaavien vastuuhenkilöiden löytäminen on vaatinut aikaa.

Useita vastuuhenkilöitä on vaihtunut, mutta heidän kehittyksensä tehtävissään on ollut olennaista. Pysyvyys samalla toimijalla nähdään keskeiseksi resurssien tehokkaan kohdentumisen ja toiminnan jatkuvuuden kannalta. Valtakunnallisen kehittämistehtävän nähdään palvelevan koko lukioverkkoa, jolloin sen pysyvyyttä tulisi tarkastella määräajoin vetovoiman ja tulosten perusteella – myös nykyinen toimija voi aloittaa uuden kauden eri painopistein. Kehittämistehtävien on arvioitu vahvistavan lukioiden toimintaa ja mahdollistaneen oman toiminnan kehittämisen.

Lähes kaikki kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät kokivat, että heidän alueensa lukiossa/lukioissa on olemassa riittävät resurssit, kyvykkyydet ja osaaminen edistää valtakunnallista kehittämistehtävää. Pieni osa vastaajista (16 %) oli sitä mieltä, ettei alueen lukioissa ole luotu toimivia toimintarakenteita korkeakoulujen ja järjestöjen kanssa.

Alueeni lukiossa/lukioissa on... (n=19)

Kuva 39. Koulutuksen järjestäjien arviot alueen lukion/lukioiden valtakunnallista kehittämistehtävää koskevista väittämistä.

Valtakunnallisten kehittämistehtävien toiminnasta ja sisällöistä tiedottaminen ja viestintä on koettu vähäiseksi. Selvityksen tiedonkeruuseen osallistuneet tahot arvioivat, että valtakunnalliset kehittämistehtävät on käynnistetty ja toimintaa on toteutettu, mutta toiminnan sisällöistä viestintä ja tiedon jakaminen on ollut vähäistä. Osalle lukioista, joilla ei ole erityistä koulutustehtävää, valtakunnallisten kehittämistehtävien sisällöt ovat olleet täysin uutta tietoa, ja tieto tehtävien sisällöistä on käynyt ilmi mm. valtakunnallisilla lukiopäivillä, joissa kehittämistehtävien verkostot ovat esitelleet tehtävien sisältöjä ja toimintaa. Toiminnan kehittämistä etenkin näkyvyyden ja hyvien käytänteiden levittämisen osalta heikensi paikoittain vuonna 2020 alkanut koronapandemia, joka osaltaan varjosti valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutusaikaa.

5 Johtopäätökset ja suositukset

Tässä luvussa esitetään selvityksen keskeiset johtopäätökset teemoittain. Suositukset koskevat kokonaisuutta ja ne esitetään johtopäätösten jälkeen. Lopuksi esitetään pohdintaa ja jatkoselvitysaiheita teemaan liittyen.

5.1. Johtopäätökset

Tavoitteiden toteutuminen

Kansallinen osaamisvaranto vahvistuu ja erityistä osaamista edistetään erityisen koulutustehtävän myötä oppilaitoksissa, joissa erityinen koulutustehtävä on. Hyödyt erityisen koulutustehtävän mukaisesta opetuksesta ulottuvat myös erityisen koulutustehtävän oppilaitosten yleislinjan opiskelijoille. Erityiset koulutustehtävät syventävät opiskelijoiden osaamista monialaisesti ja erityistehtäväkohtaisesti. Keskeisiä kartutettuja taitoja ovat erityistehtäväkohtaisten taitojen (esim. kuvataidetekniikat, urheilulajikohtaiset taidot, musiikin teorian hallinta, ohjelmistojen käyttö, laboratorioyöskentelytaidot) lisäksi kriittinen ja analyttinen ajattelu, luovuus ja visuaalinen ilmaisukyky, yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot, itseohjautuvuus ja sinnikkyys sekä monialainen osaaminen ja tietämys. Opintojen ja harrastusten tai harjoittelun yhdistämisen lisäämät ajanhallintataidot ja opiskelijoiden korkea opiskelumotivaatio lisäävät edellytyksiä suoriutua lukio-opinnoista ja myös edetä jatko-opintoihin tai työelämään.

Kaksoisura-ajattelu mahdollistuu niillä aloilla, joilla sen toivotaankin mahdollistuvan: etenkin urheilun ja jossain määrin musiikin ja kuvataiteen erityisen koulutustehtävän kohdalla erityisen koulutustehtävän mukaiselle koulutukselle asetetut tavoitteet toteutuivat hyvin ja erityinen koulutustehtävä mahdollistaa opiskelijoille vahvan kaksoisura-mallin toteuttamisen. Ammatilliselle uralle päätyy kuitenkin vain osa, eikä kaikilla opiskelijoilla ole ollut tarkoitukseen tavoitella erityisen koulutustehtävän mukaista uraa.

Opiskelijoille tarjotaan runsaasti erilaisia vaikuttamismahdollisuuksia sekä opetukseen että opiskelijoita koskeviin asioihin liittyen, ja vaikuttamisesta kiinnostuneet opiskelijat pääsevät vaikuttamaan ja kehittämään toimintaa eri tavoin. Erityisen koulutustehtävän ei kuitenkaan tunnistettu olevan erityinen vaikutusmahdollisuuksia tai vaikuttamista lisäävä tekijä, eikä erityisen koulutustehtävän roolia vaikuttamismahdollisuuksien lisääjänä suhteessa muihin lukioihin voida todentaa tämän selvityksen aineiston valossa. Yli puolet opiskelijoista ei ollut varmoja, onko mahdollisuuksia vaikuttamiseen oppilaitoksessa tarjottu. Opiskelijat kuitenkin tunnistivat laajasti keinoja, joilla halutessaan pääsee vaikuttamaan opetukseen ja opiskelijoita koskeviin asioihin.

Lisäarvo opetuksesta

Erityisen koulutustehtävän luoma lisäarvo muodostuu joustavuudesta ja mahdollisuudesta syventyä sekä määrällisesti että laadullisesti erityistehtäväkohtaisiin opintoihin. Erityisen koulutustehtävän lukioissa tarjotaan laadukasta opetusta. Tämän mahdollistaa riittäväksi ja laadukkaaksi koetut resurssit (opetus, tilat, ja pätevyyydet). Erityisen koulutustehtävän lukioiden lisäarvoa luovat oppilaitoksen maine ja ilmapiiri sekä yhteishenki, sijainti ja ympäristö, ja opintojen joustava yhdistäminen harjoitteluun kuten urheiluun.

Erityisen koulutustehtävän mukainen opetus vahvistaa opiskelijoiden valmiuksia jatko-opintoihin ja erilaisille urapoluille, erityisestä koulutustehtävästä riippumatta. Osa erityisistä koulutustehtävistä profiloituu vahvemmin erityistehtäväpainotuksen mukaiseen korkeakoulupolkuun. Opetuksesta saatu lisäarvo ei kuitenkaan ilmene välttämättä suoraan painotuskohtaisena koulutus- tai uravalintana, vaan erityisten koulutustehtävien nähtiin tarvittaessa tarjoavan syvällistä osaamista halukkaille, mutta ennen kaikkea runsaasti yleissivistäviä taitoja, joita on mahdollista hyödyntää erilaisissa jatko-opinnoissa ja työelämässä.

Erityisen koulutustehtävän lukiot tekevät arvokkaaksi koettua kehittämistyötä omalla erityisallaan sekä omissa verkostoissaan. Opetusta kehitetään riittävästi, eikä opetussuunnitelmiin liittyen ole koettu merkittäviä haasteita.

Erityisten koulutustehtävien riittävä resursointi varmistetaan koulutuksen järjestäjien oman panostuksen ja valtionosuusrahoituksen yhdistelmällä. Koulutuksen järjestäjien omat lisäresurssit nähdään välttämättömiksi erityisen koulutustehtävän laadukkaan toteuttamisen takaamiseksi. Valtionosuusrahoitus on kuitenkin merkittävä toiminnan mahdollistaja.

Alueellisuus

Erityisten koulutustehtävien alueellinen kattavuus sekä maantieteellisesti että erityistehtäväkohtaisesti on kuultujen kohderyhmien näkemysten mukaan yleisesti riittävän hyvällä tasolla. Erityisen koulutustehtävän lukioihin muutetaan opiskelemaan verrattain kaukaakin. Muuttaneiden osuus on selvityksen kyselyyn vastanneista opiskelijoista 13 prosenttia (n=975). Tilastotarkastelusta havaitaan, että oman maakunnan osuus valituista opiskelijoista vaihtelee erityistehtäväkohtaisesti, mutta myös erityisen koulutustehtävän lukion maakunnan ulkopuolelta tullaan opiskelemaan erityisen koulutustehtävän lukioihin.

Erityisen koulutustehtävän lukiot toimivat eri alueiden selkeinä vetovoimatekijöinä, houkutellen opiskelijoilta eri puolilta maata. Ruotsinkielisen opetuksen tarjoaminen koetaan tärkeänä ja riittävänä.

Valtakunnalliset kehittämistehtävät: hyvien käytäntöjen levittäminen ja yhteistyön edistäminen

Valtakunnallisten kehittämistehtävien toteutuksessa on onnistuttu vaihtelevasti. Valtakunnallisen kehittämistehtävän tavoitteeseen sisältyy velvoite kehittää ja edistää koulutuksen järjestäjien ja

muiden koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä. Erityisten koulutustehtävien lukioiden opetus- ja ohjaushenkilöstö sekä koulutuksen järjestäjien edustajat arvioivat erityistehtäväkohtaisen kehittämisen olleen tältä osin pääosin onnistunutta. Valtakunnallisista kehittämistehtävistä vastuussa olevat tahot ovat onnistuneet kehittämään ja edistämään etenkin muiden erityisen koulutustehtävän alaan kuuluvien toimijoiden yhteistyötä melko hyvin.

Erityistehtäväkohtaisesti toimintarakenteiden luomisessa ja verkostojen rakentamisessa on merkittäviä eroja, sillä osa kehittämistehtävän saaneista lukioista on aloittanut verkostotyön ja toimintarakenteiden luomisen vasta, kun ovat aloittaneet erityisen koulutustehtävän luvanmukaisen toiminnan vuodesta 2018 eteenpäin. Valtakunnallisen kehittämistehtävän toteutuksessa onnistumisen edellytyksenä onkin erityisen koulutustehtävän verkoston laajentaminen ja tehtävän toimijoiden riittävä osallistaminen.

Valtakunnallisten kehittämistehtävien toiminnasta ja sisällöistä tiedottaminen ja viestintä ei ole riittäväällä tasolla tavoittanut kaikkia kohderyhmiä, joille toiminta on suunnattu. Valtakunnallisen kehittämistehtävän tavoitteisiin sisältyy velvoite kehittää ja levittää valtakunnallisesti erityisen koulutustehtävän opetuspainotuksen mukaisia pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyviä malleja ja hyviä käytäntöjä ja valtakunnallisesti vahvistaa henkilöstön opetussellisia valmiuksia ja osaamista, mutta erityisesti muut kuin erityisen koulutustehtävän lukiot ovat jääneet ulkopuolelle kehittämistyön tuloksista. Osa muiden lukioiden edustajista ei ollut aiemmin kuullutkaan valtakunnallisista kehittämistehtävistä.

Valtakunnallisia kehittämistehtäviä on koulutustehtävittäin edistetty ja tehtäville on perustettu verkostot, mutta kehittämistehtävien toteutuksessa on parannettavaa etenkin, kun tarkastellaan kehittämistehtäviin suunnattua rahoitusta suhteessa erityisiin koulutustehtäviin allokoituun rahoitukseen. Valtakunnallista kehittämistehtävää toteuttaneet toimijat ovat hyötyneet kehittämistyöstä.

5.2. Suositukset

Valtakunnallisen kehittämistehtävän vaikuttavuutta edistäisi esimerkiksi erityistehtäväkohtainen kehittämisstrategia. Strategiaan voisi sisällyttää valtakunnallista kehittämistehtävää koskevat yleiset periaatteet ja erityistehtäväkohtaiset huomiot toiminnan kehittämiseksi. Strategian laadinta itsessään eri toimijoiden (ministeriö, opetushallitus, koulutuksen järjestäjät, koulut) yhteistyössä edistäisi järjestelmän toimivuutta. Kehittämisstrategian ulottuvuuksia voisivat olla esimerkiksi seuraavat näkökulmat.

- **Hyvien käytänteiden vahvistaminen.** Kehittämistehtävien vaikuttavuus on riippuvaista verkoston omasta aktiivisuudesta. Osa verkostoista on levittänyt hyviä käytänteitä ja kehitettyjä toimintamalleja koko lukiokentälle ja kehittänyt verkoston toimintaa vuorovaikuttavasti kaikkien alaan liittyvien lukioiden kanssa. Kokemusten mukaan osa verkostoista on sen sijaan kehittänyt toimintaansa "sisältöpäin" käsin, jolloin muiden lukioiden osallistaminen ja vuorovaikutteisuus on jäänyt toissijaiseksi. Osaltaan tähän vaikuttavat perinteet

verkostojen taustalla – osa verkostoista on toiminut aktiivisesti jo ennen valtakunnallisten kehittämistehtävien käynnistämistä.

- **Valtakunnallisten kehittämistehtävien viestinnän kehittäminen.** Kehittämistehtävistä tiedottamista tulisi parantaa ja toteuttaa aiempaa aktiivisemmin, jotta kaikki osapuolet ovat tietoisia nykytilasta ja tulevista suunnitelmista. Keskeistä on viestiä kehitystyön tuloksista ja käytänteistä tehokkaammin, jotta kaikki lukiot saavat mahdollisuuden omaksua kehittämistehtävissä luotuja sisältöjä ja rakenteita omiin toimintamalleihinsa. Valtakunnallisten kehittämistehtävien rakenteet tulisi kokonaisuudessaan tehdä näkyvämmiksi, esimerkiksi kehittämisverkostojen omilla verkkosivuilla, jotta tieto on helposti saatavilla ja ajan tasalla.
- **Yhteistyötä lisääminen ja systematisointi työelämän ja korkeakoulujen kanssa.** Yhteistyötä voisi lisätä myös peruskoulun ja muiden lukioden suuntaan nivelkohtien sujuvoittamiseksi. Valtakunnallisen kehittämistehtävän toteuttamisen kehittämisessä keskeistä on jatkaa hyvin alkanutta kehittämistyötä laajemman ja syvemmän työelämäyhteistyön kautta. Työelämäyhteistyötä tulisi jatkojalostaa ja syventää. Tämä auttaisi opiskelijoita saamaan käytännönläheistä kokemusta ja ymmärtämään paremmin työelämän vaatimuksia. Oleellista olisi tarkastella myös kansainvälisten toimintamallien ja käytäntöjen ulottuvuutta ja niiden soveltamista Suomessa. Vierailut ja asiantuntijaluennot ovat esimerkkejä matalan kynnyksen lähestymistavasta tähän ulottuvuuteen liittyen.
- **Muiden oppiaineiden opettajien aktiivisempi osallistaminen kehittämistoimintaan ja oppiainerajat ylittävän yhteistyön vahvistaminen.** Jo luotujen toimintamallien, opetussisältöjen ja materiaalien levittämistä muihin lukioihin tulee tehdä aktiivisemmin. Tarve on myös syventävälle opetusmateriaalille ja alumnitoiminnan kehittämiselle. Kehittämistehtävään liittyvää toimintaa tulee tehdä entistä läpinäkyvämmäksi, jotta tietoisuus tehtävien sisällöistä paranisi.

Valtakunnallisten kehittämistehtävien verkostojen vahvistamisen kautta järjestelmästä saataisiin nykyistä enemmän irti. Valtakunnallisten kehittämistehtävien osalta eri aineet poikkeavat toisistaan sisällöltään ja historialtaan. Selvityksen havaintojen perusteella näyttää siltä, että valtakunnallisten kehittämistehtävien toteuttaminen vaatisi aktiivisempaa verkostoimaista ja koordinoitua toimintaa eri toimijoiden kesken siten, että valtakunnallisen kehittämistehtävän toteuttaminen ei jää pelkästään vastuutahon toteuttamaksi. Urheilun osalta tällainen verkosto on ollut jo olemassa ja se toteutuu yhteistyössä Olympiakomitean kanssa. Muilla aineilla vastaavaa rakennetta ei ole, vaan kehittäminen tapahtuu ainelähtöisesti tai jää kunkin vastuupilaitoksen harteille. Tällaiselle tuelle on aineiston perusteella kysyntä.

Jatkossa voisi olla mielekästä lisätä opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen tukea muiden aineiden valtakunnallisten kehittämistehtävien koordinaatiossa ja tukea tätä ainekohtaisesti. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että opetus- ja kulttuuriministeriö toimivaltaisena vastuutahona kutsuisi verkostot koolle säännöllisesti, esim. lukuvuosittain, ja paikalle kutsuttaisiin myös Opetushallituksen kyseisten oppiaineiden asiantuntijat. Tilaisuuksissa arvioitaisiin kehittämistehtävien toteutumista, jaettaisiin hyviä toimintamalleja ja käytänteitä sekä tarkennettaisiin tavoitteita ja toimintasuunnitelmia. Aineiston perusteella tällaiselle

valtakunnallisesti koordinoitumalle yhteistyölle on tarvetta. Tämän kaltainen verkostomainen tuki voisi parhaimmillaan määrittäytyä yhteisesti eri aineiden kanssa käytävissä keskusteluissa ainekohtaisesti ja kehittämistyötä voidaan luontevasti tehdä myös niiden lukiodiplomien yhteydessä, joissa se on mahdollista.

5.2. Pohdinta ja jatkoselvitysaiheet

Selvityksen tavoitteena oli arvioida, miten lukiokoulutuksen erityiset koulutustehtävät ja valtakunnalliset kehittämistehtävät toimivat, ja millaisia vaikutuksia niillä on osaamisen syventämiseen ja opiskelumahdollisuuksien monipuolistamiseen. Erityisen koulutustehtävän toteuttamista on tässä selvityksessä analysoitu pääasiassa "järjestelmän sisältä käsin". Tämä aiheuttaa tulkintaan tiettyjä rajoitteita. Käytännössä järjestelmän koetaan palvelevan laissa sille asetettuja tavoitteita ja vastaavan niihin keskeisiin odotuksiin, joita siihen kohdistuu.

Useissa selvityskysymyksissä hyödyllistä jatkotarkastelua voitaisiin tehdä erityisen koulutustehtävän omaavien lukioiden sekä muiden lukioiden toimintamallien välillä vertailuanalyysin ja vertaisoppimisen keinoin. Tämä olisi mahdollista tehdä esimerkiksi osana valtakunnallisen kehittämistehtävän yllä mainittua strategista kehittämistä ja parhaimmillaan se mahdollistaisi myös kehitettävien sisältöjen leviämistä.

Erityisiin koulutustehtäviin liittyy politiikkatavoitteita, jotka korostavat kaksoisura-ajattelua sekä koulutusjatkumoiden ajattelua. Tämän lisäksi erityisillä koulutustehtävillä on myös muita opiskelijoiden elämään liittyviä (oletetusti positiivisia) vaikutuksia, jotka ovat jääneet tämän selvityksen kysymyksenasettelun ulkopuolelle, vaikka niitä esiintyykin aineistossa yksittäisinä mainintoina. Näiden vaikutusten tarkempi tunnistaminen edellyttäisi opiskelijoihin kohdentuvaa seurantatutkimusta. Lisäksi erityisen koulutustehtävän lukioiden ja korkeakoulujen välinen rajapinta (yhteistyökäytännöt, suhde opinto-ohjaukseen jne.) voisi olla yksi sellainen jatkotutkimuskohde, joka entisestään vahvistaisi kaksoisura-ajattelun jatkumon muodostumista.

Alueellisuuden näkökulma perustuu tässä selvityksessä ennen kaikkea järjestäjäkentän, opetus- ja ohjaushenkilöstön sekä opiskelijoiden näkökulmiin. Tulevaisuudessa eri tietoaaineistojen yhdistely esimerkiksi rajatuilla tapausalueilla voisi tarjota tähän kysymykseen uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia. Jatkossa järjestämisverkon kehittämiseen liittyviä kysymyksiä voitaisiin tarkastella yhdistelemällä tietoa koulutukseen hakeneista ja ennusteista peruskoulujen 9-luokkalaisten määrästä ja yhdistämällä näitä tietoja esimerkiksi tutkimukseen 9-luokkalaisten odotuksista lukio-opintoihin liittyen.

Toisen asteen koulutusjärjestelmä on jatkuvassa muutostilassa ja se elää ajassa. Lukion erityinen koulutustehtävä kytkeytyy myös muihin lukiokoulutuksen uudistuksiin. Selvityksen tiedonkeruussa esiin nostettiin esimerkiksi lukiodiplomeja koskeva kehitystyö ja sen rooli suhteessa erityisiin koulutustehtäviin. Tulevaisuudessa tärkeää on huomioida lukiokoulutusta koskevien eri uudistusten keskinäisanalysointi.

6 Lähteet

Koski-tietovaranto. Poiminta 3.6.2024.

Kuvisstuubi-sivusto, <https://www.kuvistuubi.fi/>.

Lukiolaki: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180714>.

OAJ (2024). Lukiokoulutuksen ilmapuntari 2024. Saatavilla: https://www.oaj.fi/contentassets/c566a9a859154e63bc9d8e7a3e79f1/oaj_lukioraportti-2024.pdf

OKM (2024). Lukiokoulutus: <https://okm.fi/lukiokoulutus>

OKM (2017). Lukion erityinen koulutustehtävä. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:42.

OPH (2019). Lukion opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/lukion_opetussuunnitelman_perusteet_2019.pdf

OPH (2024) Lukiodiplomien suorittaminen: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/lukiodiplomien-suorittaminen>.

Taipale, A. & Värri, K. (2015). Erityisen koulutustehtävän asemaa lukiokoulutuksessa koskeva selvitys. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2015:9. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-351-4>. Haettu 17.5.2024.

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Lukion oppimäärän suorittaneiden kurssit. Saantitapa: <https://vipunen.fi/fi-fi/lukio/Sivut/Kieli--ja-muut-ainevalinnat.aspx> [Viitattu 4.6.2024.]

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaku. Saantitapa: <https://vipunen.fi/fi-fi/lukio/Sivut/Haku-ja-valinta.aspx> [Viitattu 5.6.2024.]

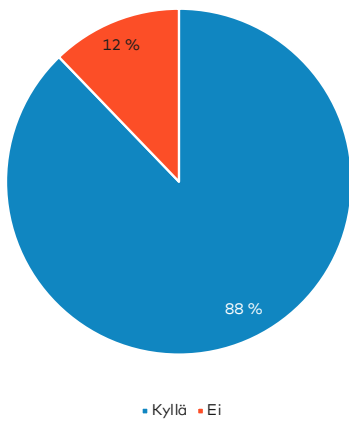
Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Perusopetuksen jälkeisen koulutuksen yhteishaun pisterajat. Saantitapa: <https://vipunen.fi/fi-fi/yhteiset/Sivut/Hakeneet-ja-hyv%C3%A4ksytyt.aspx> [Viitattu 27.5.2024.]

Vipunen - opetushallinnon tilastopalvelu: Lukiokoulutuksen opiskelijamäärät. Opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto 2.10. Saantitapa: <https://vipunen.fi/fi-fi/lukio/Sivut/Opiskelijat-ja-ylioppilastutkinnon-suorittaneet.aspx> [Viitattu 7.6.2024]

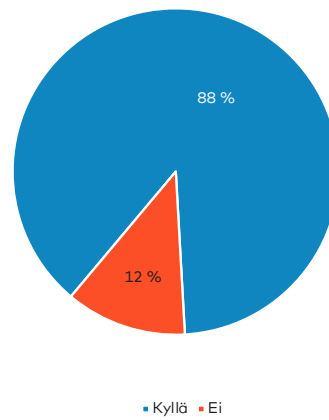
7 Liitteet

Kuvat

Oliko lukio, jossa nyt opiskelet, ensimmäinen vaihtoehtosi kun hait lukioon? (n=7338)

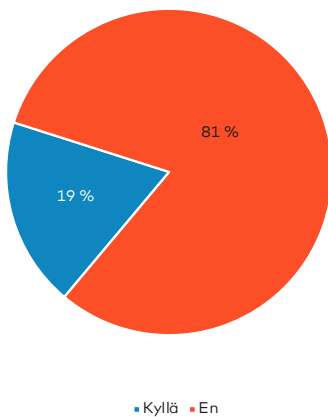

Onko lukiossasi ollut mahdollista valita myös erityisen koulutustehtävän opintoja yleislinjan opintojen lisäksi? (n=3055)

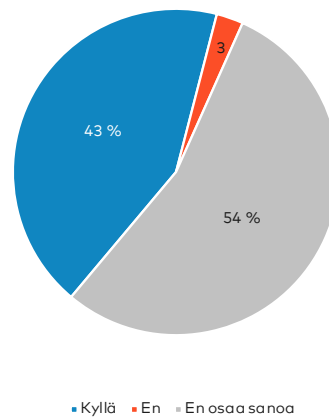

Liite 1. Kaikkien opiskelijoiden arviot ensisijaisuudesta. Liite 2. Yleislinjan opiskelijoiden arviot opintovalinnoista.

Oletko opiskellut erityisen koulutustehtävän opintoja osana lukio-opintojasi? (n=2936)

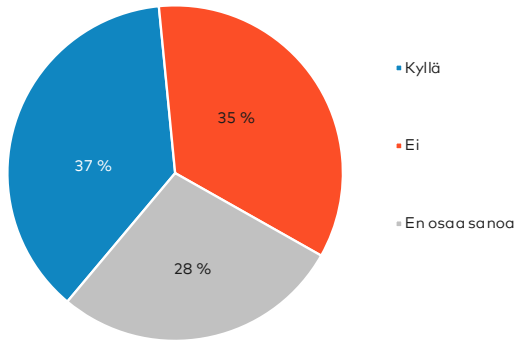
Oletko ollut tyytyväinen erityisen koulutustehtävän opintojen opetuksen sisältöön? (n=1504)

Liite 3. Yleislinjan opiskelijoiden opiskelut.

Liite 4. Yleislinjan opiskelijoiden tyytyväisyys.

Onko sinulle laadittu henkilökohtainen opintosuunnitelma? (n=6919)

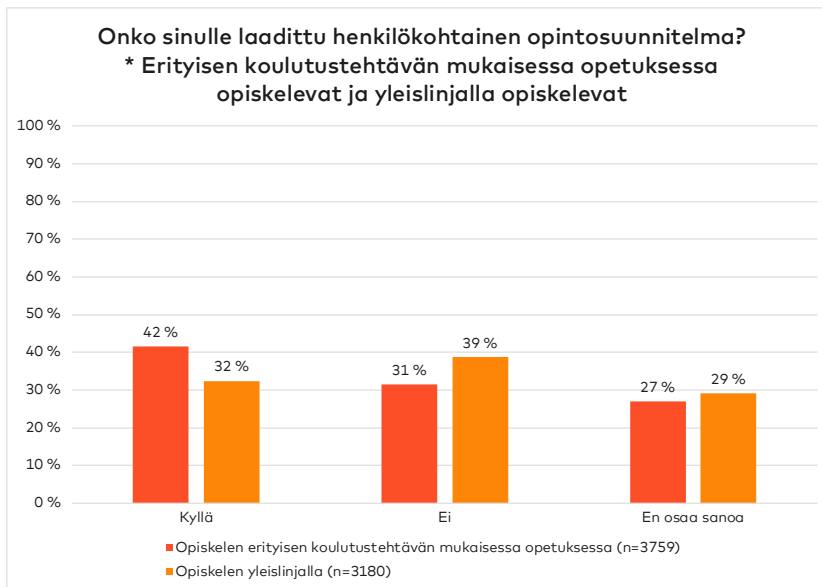
Liite 5. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen, kaikki opiskelijat.

Lukio-opinnot ja erityisen koulutustehtävän mukainen oma harrastus/harjoittelu on ollut helppo yhdistää. (n=3273)

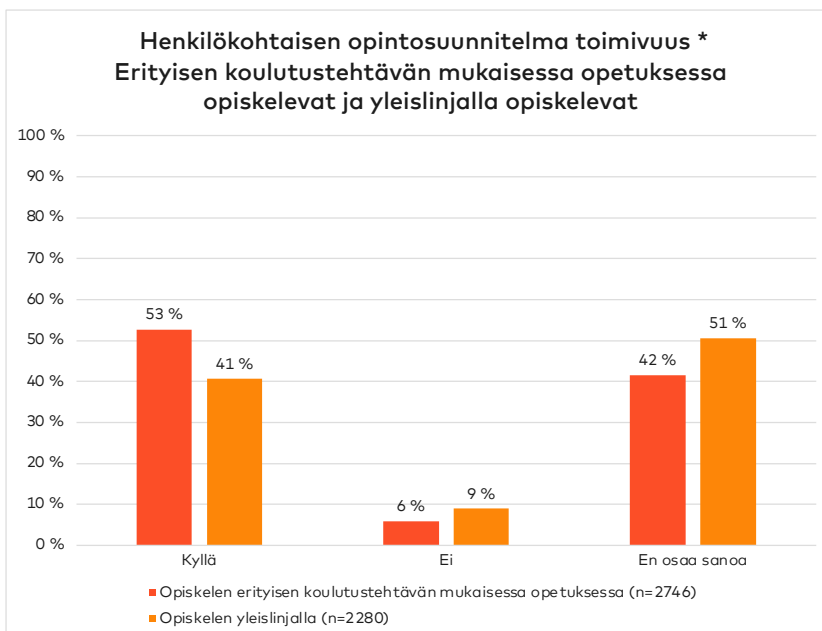

- 1 = Täysin eri mieltä
- 2 = Jokseenkin eri mieltä
- 3 = En samaa, enkä eri mieltä
- 4 = Jokseenkin samaa mieltä
- 5 = Täysin samaa mieltä
- En osaa sanoa

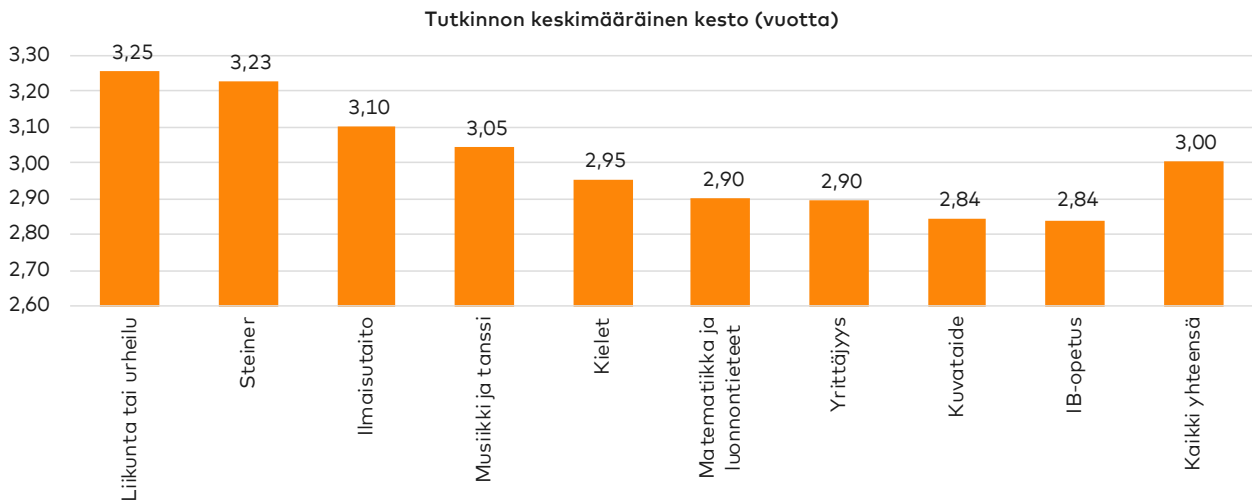
Liite 6. Opiskelijoiden arviot lukio-opintojen ja erityisen koulutustehtävän mukaisen oman harrastuksen/harjoittelun yhdistämisestä.

Liite 7. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatiminen, erityisen koulutustehtävän opiskelijat ja yleislinjan opiskelijat eriteltynä.

Liite 8. Henkilökohtaisen opintosuunnitelman toimivuus, erityisen koulutustehtävän opiskelijat ja yleislinjan opiskelijat eriteltynä. Henkilökohtaista opintosuunnitelmaa koskevan väitteen tarkempi muotoilu: "Onko henkilökohtainen opintosuunnitelma ollut mielestäsi toimiva eli esimerkiksi auttanut sinua suunnittelemaan lukio-opintojasi ja tulevia ylioppilaskoevalintojasi sekä lukion jälkeistä opinto- ja työuraasi?".

Liite 9. Valmistuneiden opiskelijoiden opintojen keskimääräinen pituus vuosina 2021–2024 kalenterivuosina.

Taulukot

Liite 10. Taulukko: erityisen koulutustehtävän koulutuksen järjestäjät ja lukiot erityistehtävittäin.

Erityinen koulutustehtävä	Lukiokoulutuksen järjestäjä	Lukio
Musiikki- ja tanssipainotteinen opetus	Helsingin kaupunki	Sibelius lukio
Musiikkipainotteinen opetus	Espoon kaupunki	Tapiolan lukio
Musiikkipainotteinen opetus	Kaustisen kunta	Kaustisen lukio
Musiikkipainotteinen opetus	Kajaanin kaupunki	Kajaanin lukio
Musiikkipainotteinen opetus	Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Schildtin lukiossa
Musiikki- ja tanssipainotteinen opetus	Kuopion kaupunki	Kuopion taidelukio Lumit
Musiikkipainotteinen opetus	Oulun kaupunki	Madetojan musiikkilukio
Musiikkipainotteinen opetus	Lahden kaupunki	Tiirisman lukio
Musiikkipainotteinen opetus	Tampereen kaupunki	Hatanpään lukiossa
Musiikki- ja tanssipainotteinen opetus	Vantaan kaupunki	Vaskivuoren lukio
Musiikkipainotteinen opetus	Turun kaupunki	Puolalanmäen lukio
Musiikkipainotteinen opetus	Helsingfors stad	Tölö gymnasium
Kuvataidepainotteinen opetus	Tampereen kaupunki	Tampereen lyseon lukio
Kuvataidepainotteinen opetus	Helsingin kaupunki	Helsingin kuvataidelukiossa
Kuvataidepainotteinen opetus	Lapilahden kunta	Lapinlahden lukio
Kuvataidepainotteinen opetus	Lahden kaupunki	Lahden lukio Gaudia
Kuvataidepainotteinen opetus	Helsinfors stad	Tölö gymnasium

Ilmaisutaitopainotteinen opetus	Helsingin kaupunki	Helsingin ilmaisutaitolukio
Ilmaisutaitopainotteinen opetus	Tampereen yhteiskoulun säätiö sr.	Tampereen yhteiskoulun lukio
Ilmaisutaitopainotteinen opetus	Turun kaupunki	Turun klassillinen lukio
Yrttäjäyyspainotteinen opetus	Tampereen yliopisto	Tampereen yliopiston normaalikoulun lukio
Yrttäjäyyspainotteinen opetus	Ylöjärven kaupunki	Ylöjärven lukio
Yrttäjäyyspainotteinen opetus	Lauttasaaren yhteiskoulun kannatusyhdistys ry	Lauttasaaren yhteiskoulun kansainvälisen liiketoiminnan lukio
Urheilupainotteinen opetus	Helsingin kaupunki	Mäkelänrinteen lukio
Urheilupainotteinen opetus	Helsinfors stad	Brändö gymnasium
Urheilupainotteinen opetus	Turun kaupunki	Kerttulin lukiossa
Urheilupainotteinen opetus	Tampereen kaupunki	Sammon keskuslukio
Urheilupainotteinen opetus	Lahden kaupunki	Lahden Lyseo
Urheilupainotteinen opetus	Porin kaupunki	Porin suomalaisen yhteislyseon lukio
Urheilupainotteinen opetus	Kuopion kaupunki	Kuopion klassillinen lukio
Urheilupainotteinen opetus	Joensuun kaupunki	Joensuun yhteiskoulun lukio
Urheilupainotteinen opetus	Oulun kaupunki	Kastellin lukio
Urheilupainotteinen opetus	Rovaniemen kaupunki	Ounasvaaran lukio
Urheilupainotteinen opetus	Kuortaneen kunta	Kuortaneen lukio
Urheilupainotteinen opetus	Vörå kommun	Vörå samgymnasium
Urheilupainotteinen opetus	Sotkamon kunta	Sotkamon lukio
Urheilupainotteinen opetus	Jyväskylän koulutuskuntayhtymä Gradia	Schildtin lukio
Urheilupainotteinen opetus	Pohjois-Haagan yhteiskoulun Oy	Pohjois-Haagan yhteiskoulun lukio
Luonnontiedepainotteinen opetus	Helsinfors stad	Tölö gymnasium
Luonnontiedepainotteinen opetus	Vantaan kaupunki	Martinlaakson lukio
Luonnontiedepainotteinen opetus	Helsingin kaupunki	Helsingin luonnontiedelukio
Luonnontiedepainotteinen opetus	Hyvinkään kaupunki	Hyvinkään lukio
Matemaattis-luonnontiedepainotteinen opetus	Espoon kaupunki	Otaniemen lukio
Matemaattis-luonnontieteellinen opetus.	Järvenpään kaupunki	Järvenpään lukio
Matemaattis-luonnontiedepainotteinen opetus	Koulutuskuntayhtymä Tavastia	Kaurialan lukio

Luonnontiedepainotteinen opetus	Porin kaupunki	Porin suomalaisen yhteislyseon lukio
luonnontiede- ja teknologiapainotteinen opetus	Kokkolan kaupunki	Kokkolan suomalainen lukio
Matemaattis-luonnontiedepainotteinen opetus	Lahden kaupunki	Lahden lyseo
Luonnontiedepainotteinen opetus	Tampereen kaupunki	Tampereen klassillinen lukio
Luonnontiedepainotteinen opetus	Seinäjoen kaupunki	Nurmon lukio
Matematiikkapainotteinen opetus	Viipurin Reaalikoulu Oy	Maunulan yhteiskoulun Helsingin matematiikkalukio
Luonnontiedepainotteinen opetus	Turun kaupunki	Turun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio
luonnontiedepainotteinen opetus	Turun kaupunki	Kerttulin lukio
IB-opetus	Espoon kaupunki	Etelä-Tapiolan lukiossa
IB-opetus	Esbo stad	Mattlidens gymnasium
IB-opetus	Helsingin kaupunki	Ressun lukio
IB-opetus	Jyväskylän koulutuskuntayhtymä	Jyväskylän Lyseon lukio
IB-opetus	Joensuun kaupunki	Joensuun lyseon lukio
IB-opetus	Imatran kaupunki	Imatran yhteisluukio sekä Lappeenrannan Lyseon lukio
IB-opetus	Vantaan kaupunki	Tikkurilan lukio
IB-opetus	Lahden kaupunki	Lahden lukio Gaudia
IB-opetus	Oulun kaupunki	Oulun Lyseon lukio
IB-opetus	Rovaniemen kaupunki	Ounasvaaran lukio
IB-opetus	Kuopion kaupunki	Kuopion Lyseon lukio
IB-opetus	Tampereen kaupunki	Tampereen lyseon lukio
IB-opetus	Åbo Akademi	Vasa övningskola
IB-opetus	Suomalaisen yhteiskoulun osakeyhtiö Oy.	Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu
IB-opetus	Turun yliopisto	Turun normaalikoulun lukio
IB-opetus	Helsingin kansainvälisen koulun vanhempainyhdistys ry	Helsingin kansainvälinen koulu
Kielipainotteinen opetus	Suomalaisen yhteiskoulun osakeyhtiö Oy	Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu
Kielipainotteinen opetus (suomen ja venäjän kieliin ja kulttuureihin sekä niihin liittyvään yritykseen)	Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun säätiö Sr.	Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun lukiot (Lappeenranta, Imatra, Joensuu)

Venäjän kieleen ja kulttuuriin painottunut opetus	Suomen valtio	Suomalais-venäläinen koulu
Ranskan kieleen ja ranskankieliseen kulttuuriin painottunut opetus	Suomen valtio	Helsingin ranskalais-suomalainen koulu
Englannin ja suomen kieleen ja kulttuuriin painottunut opetus	Englantilaisen koulun säätiö Sr	Englantilainen koulu
Steiner -pedagogiikkaan painottunut opetus	Helsingin Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistys - Understödsföreningen för Rudolf Steinerskolan i Helsingfors ry	Helsingin, Vantaan ja Espoon Rudolf Steiner koulut
Steiner -pedagogiikkaan painottunut opetus	Tampereen Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistys	Tampereen ja Oulun Rudolf Steiner koulut
Steiner -pedagogiikkaan painottunut opetus	Lahden Rudolf Steiner -koulun kannatusyhdistys	Lahden ja Turun Rudolf Steiner -kouluissa

Liite 11. Taulukko: erityisen koulutustehtävän linjat maakunnittain (jokainen linja laskettu erikseen).

Maa-kunta	Kieli-painotus	Luonnon-tiede	Mate-maatis-luonnon-tieteellinen	Mate-maatiikka	Ur-heilu / lii-kunta	Il-mai-su-taito	Yrit-tä-jyys	Ku-va-taide	Mu-siikki	Tanssi	IB-ope-tus	Stei-ner	Yh-teensä
Etelä-Karjala	1										1		2
Etelä-Pohjan-maa		1			1								2
Etelä-Savo													0
Kainuu					1				1				2
Kanta-Häme			1										1

Keski-Pohjanmaa		1							1				2
Keski-Suomi					1				1		1		3
Kymenlaakso													0
Lappi					1						1		2
Pirkanmaa		1			1	1	2	1	1				7
Pohjanmaa											1		1
Pohjois-Karjala					1						1		2
Pohjois-Pohjanmaa					2				1		1		4
Pohjois-Savo					1			1	1	1	1		5
Päijät-Häme			1		1			1	1		1	1	6
Satakunta		1			1								2
Uusimaa	4	4	2	1	3	1	1	2	4	1	6	1	30
Varsinais-Suomi		2			1	1			1		1		6
Yhteensä	5	10	4	1	15	3	3	5	12	2	15	2	77

Liite 12. Tilastotiedot opiskelijoista erityisen koulutustehtävän mukaan, vuodet 2021–2024.

Ensisijaiset hakijat (lkm)	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	981	684	669	684
Ilmaisutaito	723	729	627	675
Kielet	237	261	351	306
Kuvataide	744	690	564	582
Liikunta tai urheilu	1 437	1 614	1 656	1 755
Matematiikka ja luonnontieteet	1 131	1 206	1 197	1 050
Musiikki ja tanssi	765	717	843	795
Steiner		63	105	195
Yrittäjyys	90	48	111	114
Kaikki hakijat (lkm)	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	3 069	2 220	2 424	2 478
Ilmaisutaito	1 368	1 584	1 494	1 617
Kielet	708	912	1 173	1 002
Kuvataide	1 200	1 131	978	1 038
Liikunta tai urheilu	2 022	2 484	2 649	2 853
Matematiikka ja luonnontieteet	2 544	2 835	2 787	2 478
Musiikki ja tanssi	1 335	1 338	1 584	1 539
Steiner		609	666	1 353
Yrittäjyys	225	168	423	531
Ensisijaisten hakijoiden osuus kaikista hakijoista	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	32 %	31 %	28 %	28 %
Ilmaisutaito	53 %	46 %	42 %	42 %
Kielet	33 %	29 %	30 %	31 %
Kuvataide	62 %	61 %	58 %	56 %
Liikunta tai urheilu	71 %	65 %	63 %	62 %
Matematiikka ja luonnontieteet	44 %	43 %	43 %	42 %
Musiikki ja tanssi	57 %	54 %	53 %	52 %
Steiner		10 %	16 %	14 %
Yrittäjyys	40 %	29 %	26 %	21 %
Aloituspaikat (lkm)	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	632	408	396	396
Ilmaisutaito	500	500	480	480
Kielet	231	305	321	346
Kuvataide	409	389	389	406
Liikunta tai urheilu	835	831	834	814
Matematiikka ja luonnontieteet	772	723	779	791
Musiikki ja tanssi	714	694	686	703
Steiner		166	156	342
Yrittäjyys	72	72	72	72
Aloituspaikkoja per ensisijainen hakija	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	64 %	60 %	59 %	58 %
Ilmaisutaito	69 %	69 %	77 %	71 %

Kielet	97 %	117 %	91 %	113 %
Kuvataide	55 %	56 %	69 %	70 %
Liikunta tai urheilu	58 %	51 %	50 %	46 %
Matematiikka ja luonnontieteet	68 %	60 %	65 %	75 %
Musiikki ja tanssi	93 %	97 %	81 %	88 %
Steiner		263 %	149 %	175 %
Yrittäjyys	80 %	150 %	65 %	63 %
Paikan vastaanottaneet opiskelijat (lkm)	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	606	375	366	
Ilmaisutaito	501	495	480	
Kielet	216	264	261	
Kuvataide	408	381	369	
Liikunta tai urheilu	801	795	810	
Matematiikka ja luonnontieteet	762	702	759	
Musiikki ja tanssi	624	600	639	
Steiner		96	123	
Yrittäjyys	69	39	75	
Paikan vastaanottaneet suhteessa ensisijaisiin hakijoihin (lkm)	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	62 %	55 %	55 %	
Ilmaisutaito	69 %	68 %	77 %	
Kielet	91 %	101 %	74 %	
Kuvataide	55 %	55 %	65 %	
Liikunta tai urheilu	56 %	49 %	49 %	
Matematiikka ja luonnontieteet	67 %	58 %	63 %	
Musiikki ja tanssi	82 %	84 %	76 %	
Steiner		152 %	117 %	
Yrittäjyys	77 %	81 %	68 %	
Paikan vastaanottaneiden ja aloituspaikkojen erotus (lkm)	2021	2022	2023	2024
B-opetus	-26	-33	-30	
Ilmaisutaito	1	-5	0	
Kielet	-15	-41	-60	
Kuvataide	-1	-8	-20	
Liikunta tai urheilu	-34	-36	-24	
Matematiikka ja luonnontieteet	-10	-21	-20	
Musiikki ja tanssi	-90	-94	-47	
Steiner	0	-70	-33	
Yrittäjyys	-3	-33	3	
Samanaikaisesti opiskelevien osuus valituista opiskelijoista	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	66 %	81 %	79 %	
Ilmaisutaito	72 %	73 %	77 %	
Kielet	96 %	91 %	87 %	
Kuvataide	67 %	69 %	70 %	
Liikunta tai urheilu	71 %	73 %	71 %	

Matematiikka ja luonnontieteet	92 %	92 %	90 %	
Musiikki ja tanssi	65 %	73 %	77 %	
Steiner		94 %	98 %	
Yrittäjyys	96 %	94 %	100 %	
Saman maakunnan asukkaiden osuus kaikista hakijoista	2021	2022	2023	2024
IB-opetus	47 %	63 %	63 %	
Ilmaisutaito	74 %	77 %	76 %	
Kielet	91 %	84 %	89 %	
Kuvataide	73 %	70 %	69 %	
Liikunta tai urheilu	74 %	76 %	72 %	
Matematiikka ja luonnontieteet	90 %	89 %	90 %	
Musiikki ja tanssi	64 %	72 %	71 %	
Steiner		95 %	97 %	
Yrittäjyys	92 %	94 %	99 %	

owalggroup